

*Załącznik do Zarządzenia Nr 35/2020
Wójta Gminy Wolanów z dnia 26 maja 2020 r.*

RAPORT

O STANIE GMINY WOLANÓW

za 2019 r.

Urząd Gminy Wolanów
Wolanów, 26 maja 2020 r.

Spis treści

I. Informacje ogólne o Gminie	4
1.1. Demografia.....	4
1.2. Charakterystyka Gminy na tle grupy porównawczej	5
II. Gospodarka finansowa Gminy	10
2.1. Dochody Gminy	10
2.2. Wydatki Gminy	15
2.3. Najważniejsze inwestycje w 2019 r.	18
2.4. Wieloletnia prognoza finansowa	21
2.5. Pozyskane środki zewnętrzne.....	23
2.5. Realizacja funduszu sołeckiego	24
III. Mienie komunalne.....	26
IV. Informacja o realizacji polityk, programów i strategii.....	28
4.1. Strategia rozwoju Gminy Wolanów	28
4.2. Ład przestrzenny	30
4.3. Gminny program rewitalizacji.....	31
4.4. Gminny program opieki nad zabytkami.....	33
4.5. Infrastruktura komunalna	34
4.5.1. Infrastruktura drogowa i transport publiczny	34
4.5.2. Infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna i gospodarka wodno-ściekowa	39
4.5.3. Infrastruktura energetyczna.....	46
4.6. Ochrona środowiska.....	47
4.6.1. Gospodarka odpadami.....	47
4.6.2. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej	50
4.6.3. Program usuwania azbestu	51
4.6.4. Program opieki nad zwierzętami.....	52
4.6.5. Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko	53
V. Polityka społeczna.....	54
5.1. Strategia rozwiązywania problemów społecznych.....	54
5.2. Gminny program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.....	57
5.3. Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	58
5.4. Program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi	60

VI. Stan realizacji zadań oświatowych	62
VII. Realizacja uchwał Rady Gminy.....	71
VIII. Ważniejsze wydarzenia kulturalne w 2019 r.....	73
8.1. Obchody rocznicy nadania herbu Gminy Wolanów i imienin patronki.....	73
8.2. Wolanów smakuje, czyli Wolanów Food Festival.....	75
8.3. Jarmark Ludowy „Tyndy Ryndy”	79
8.4. 80. rocznica wybuchu II Wojny Światowej	81
8.5. Wigilia pod gwiazdami	82
IX. Współpraca z innymi społecznościami samorządowymi.....	84
Podsumowanie	87
Spis tabel	92

Wprowadzenie

Artykuł 28aa. – Raport o stanie gminy – znowelizowanej w 2018 r. ustawy o samorządzie gminnym nakłada na Wójta obowiązek przedstawienia Radzie Gminy, do dnia 31 maja raportu o stanie gminy. Ustawa ogólnie określa, że raport obejmuje podsumowanie działalności Wójta w roku poprzednim, w tym wypadku w 2019 roku, w szczególności realizację polityk, programów i strategii, uchwał rady gminy i funduszu sołectkiego. Raport jest prezentowany Radzie Gminy na sesji absolutoryjnej, ale ma charakter publiczny, w debacie mają prawo brać udział również Mieszkańcy. Raport adresowany jest nie tylko do Radnych, ale także do Mieszkańców mniej zorientowanych w działalności gminy, dlatego ważne jest aby był jak najbardziej zrozumiały.

Na kolejnych stronach przedstawiono podsumowanie działalności Gminy Wolanów w 2019 r. w wybranych obszarach.

I. Informacje ogólne o Gminie

1.1. Demografia

Obszar gminy to 82,9 km² zamieszkałych na koniec 2019 r. przez 8899 osób. Szczegółowe dane demograficzne przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Gmina Wolanów – dane demograficzne

Wskaźniki demograficzne	2017	2018	2019
Ludność	8843	8853	8899
- w tym kobiety	4442	4436	4449
Urodzenia żywe	113	91	114
Zgony	61	55	67
Przyrost naturalny	52	36	47
Małżeństwa	65	51	56
Rozwody	17	15	9
Ludność w wieku			
- przedprodukcyjnym	2151	2128	2084
- produkcyjnym	5510	5475	5511
- poprodukcyjnym	1182	1250	1304

Źródło: opracowanie własne.

Pozytywny jest fakt, że liczba ludności gminy z roku na rok wzrasta, głównie w rezultacie dodatniego przyrostu naturalnego. Widoczna jest również charakterystyczna dla

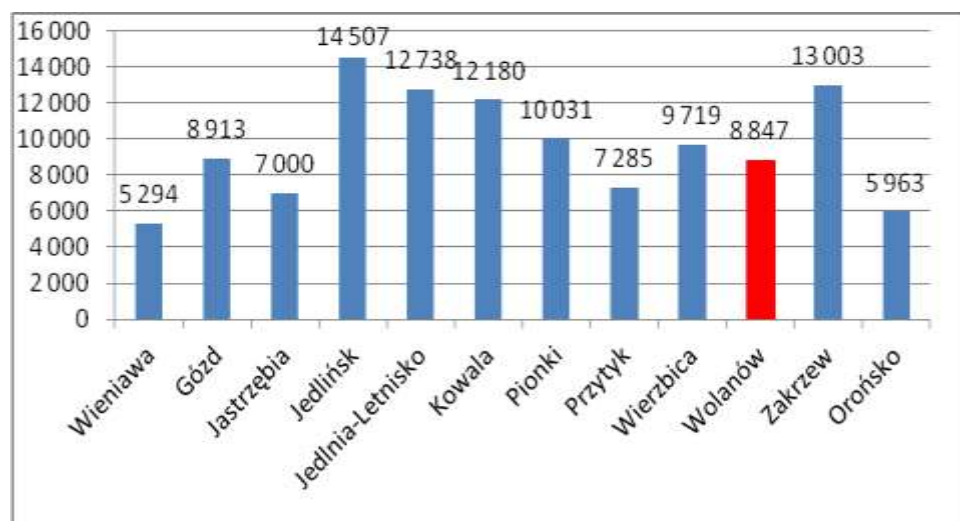
całego kraju zmiana struktury ludności według grup ekonomicznych – spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Liczba seniorów z roku na rok wzrasta i na koniec 2019 r. wyniosła 1304 osoby.

1.2. Charakterystyka Gminy na tle grupy porównawczej

Na wykresach poniżej przedstawiono dane charakteryzujące gminę Wolanów na tle innych gmin powiatu i województwa w 2018 r. Niestety dane w ujęciu porównawczym dostępne są w statystykach dopiero w drugiej połowie roku, toteż do porównań wykorzystano dane z 2018 r.

Podstawowym potencjałem gminy są jej mieszkańcy. Liczba mieszkańców w znacznym stopniu wpływa na wielkość dochodów gminy, toteż jako pierwszą płaszczyznę prezentacji potencjału gminy pokazano liczbę ludności.

Wykres 1. Ludność – 2018 r.

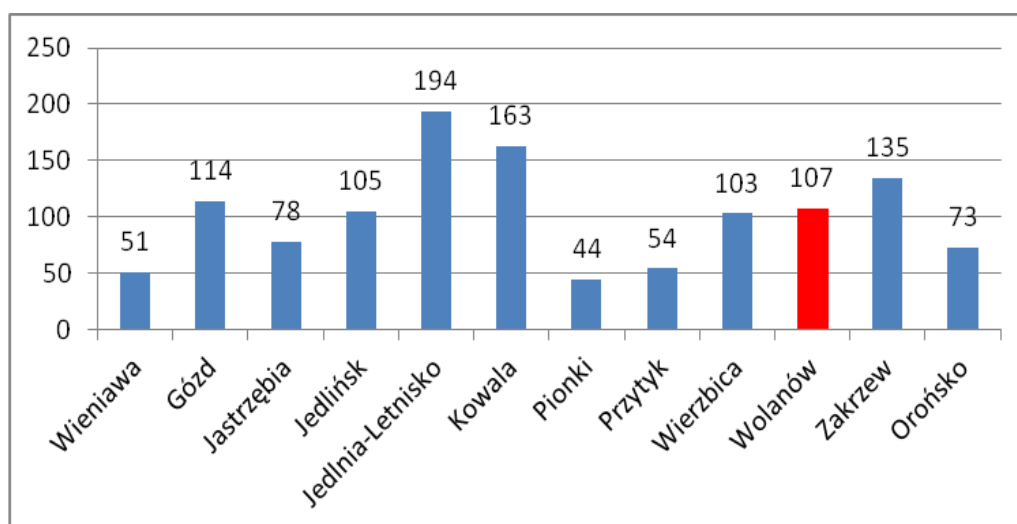
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak widać największą gminą wiejską spośród porównywanych jest Jedlińsk, którego liczba ludności w 2018 r. przekroczyła 14,5 tys. Dynamicznie wzrasta liczba ludności gminy Zakrzew (o 128 osób i na koniec 2018 r. przekroczyła 13 tys.), Kowala, Jedlnia Letnisko. A w grupie gmin o liczbie ludności poniżej 10 tys. osób najwięcej osób przybyło w gminie Gózd 117 osób. Kilka mniejszych gmin odnotowało spadki ludności w 2018 r. w porównaniu do 2017 r. – Wieniawa, Jastrzębia, Przytyk. Pod względem liczby ludności gmina Wolanów lokowała się w badanej grupie w 2017 r. na 7 pozycji, a w 2018 r. na 8 pozycji. Dynamiczny

wzrost liczby ludności gminy Gózd spowodował, że obecnie jest ona nieco bardziej liczna niż Gminie Wolanów.

W gminach o największym przyroście ludności zwiększył się również wskaźnik urbanizacji pokazujący rozwój gminy, jej atrakcyjność jako miejsca zamieszkania. Zwykle był to wzrost o 1 os/km² – Gózd, Kowala, Zakrzew, Orońsko. Jak widać 3 spośród porównywanych gmin wiejskich Jedlnia-Letnisko, Kowala i Zakrzew mają wskaźnik urbanizacji na poziomie wymaganym do planów aglomeracji tj. 120 os/ km². Co powoduje, że gminy te mogły np. skorzystać z dofinansowania na budowę infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej na obszarach objętych aglomeracją.

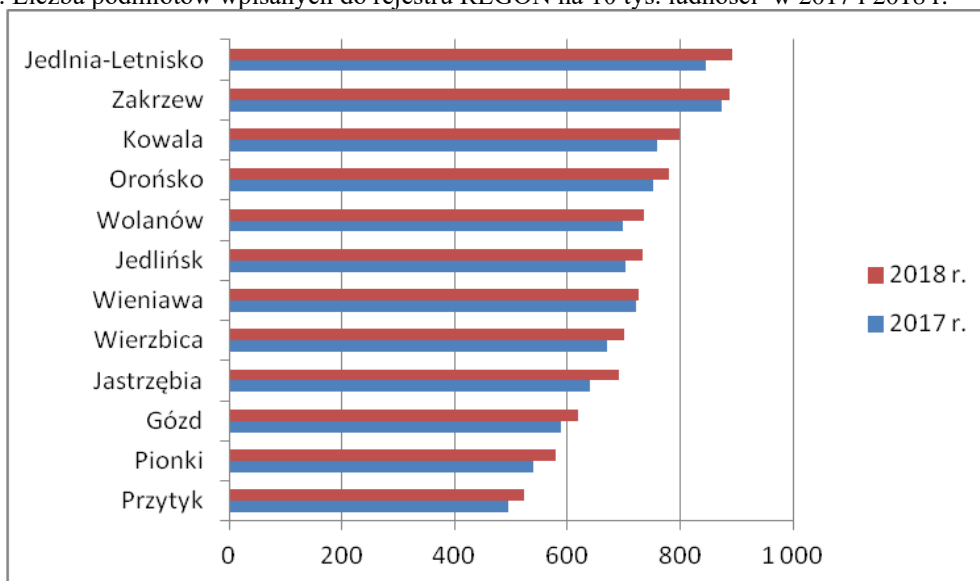
Wykres 2. Wskaźnik urbanizacji – liczba ludności na 1 km² – 2018 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Potencjał ekonomiczny, przedsiębiorczość mieszkańców pokazuje wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 10 tys. mieszkańców. Jak widać na wykresie 3 w każdej z porównywanych gmin w 2018 r. nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności. Świadczy to o rozwoju gospodarczym analizowanych gmin i dobrej koniunkturze gospodarczej. Najwięcej nowych podmiotów przybyło w gminie Jastrzębia, bo aż 51, następnie 48 w gminie Kowala, 40 w gminie Jedlnia-Letnisko i 39 w gminie Wolanów. Do liderów pod względem przedsiębiorczości należą gminy Jedlnia-Letnisko i Zakrzew. Gmina Wolanów plasuje się na 5 pozycji pod tym względem wśród badanych 12 gmin.

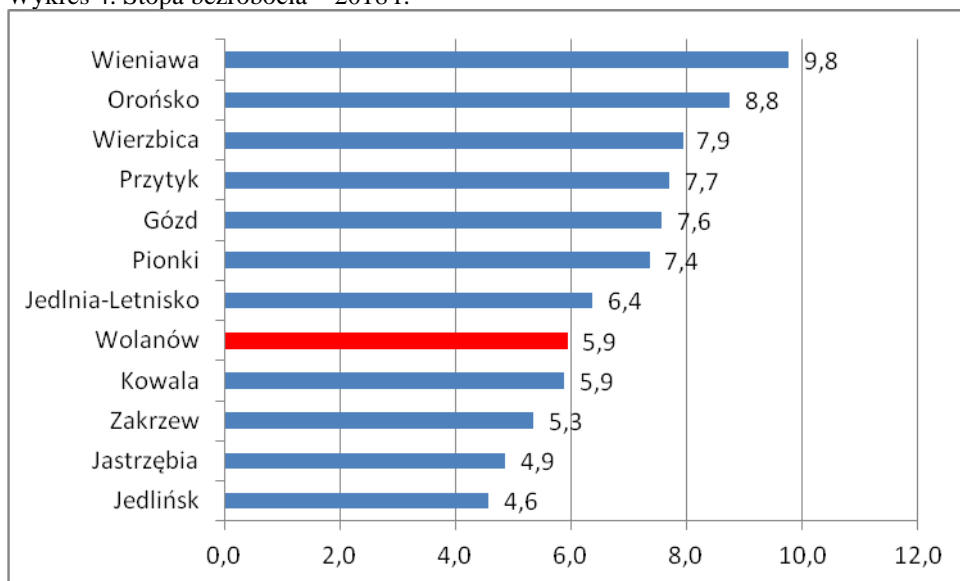
Wykres 3. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2017 i 2018 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wzrost przedsiębiorczości przekłada się na niską stopę bezrobocia mieszkańców poszczególnych gmin w 2018 r. W każdej z porównywanych gmin bezrobocie spadło poniżej 10%. Gmina Wolanów należała do tej grupy gmin, w której bezrobocie zbliżyło się do naturalnej stopy bezrobocia tzn. wynikającej z mobilności pracowników oraz niedopasowania kwalifikacji zawodowych bezrobotnych do ofert pracy. Takie bezrobocie jest niezależne od koniunktury gospodarczej. W 2019 r. we wszystkich badanych gminach, za wyjątkiem Wierzbicy nastąpił dalszy spadek liczby osób bezrobotnych. W przypadku gminy Wolanów o 27 osób i wynosił 497 osób.

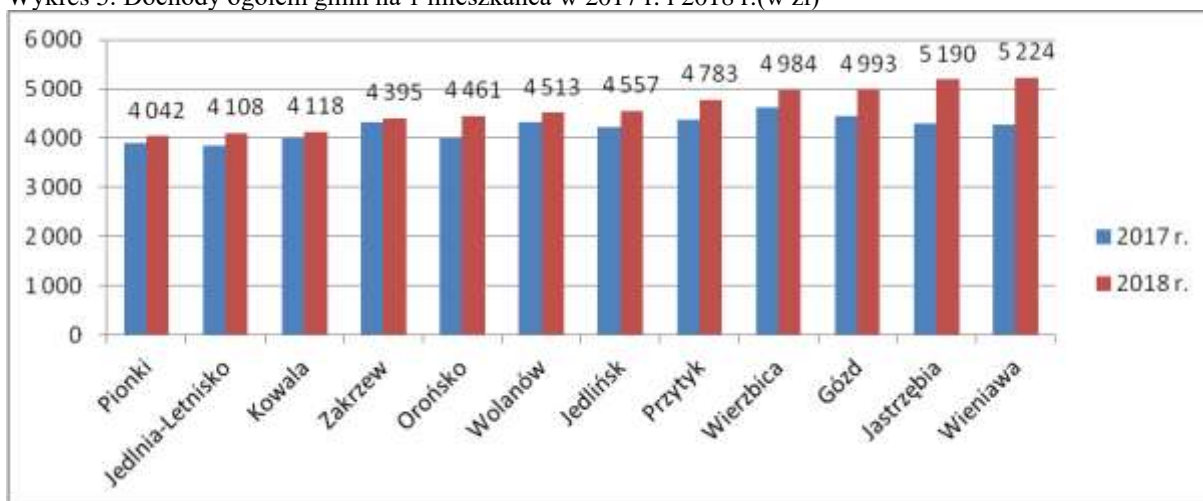
Wykres 4. Stopa bezrobocia – 2018 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wszystkie powyżej przedstawione wskaźniki wpływają na dochody gminy. Na wykresie 5 przedstawiono dochody gminy przypadające na 1 mieszkańca w 2017 i 2018 roku, który warto podkreślić był rokiem wyborczym. Lata wyborcze często powodują istotne odchylenia w poziomie wydatków, a co za tym idzie również dochodów samorządowych. Co obserwuje się na wykresie 5. W gminach Jastrzębia i Wieniawa dochody na mieszkańca wzrosły o ponad 20%.

Wykres 5. Dochody ogółem gmin na 1 mieszkańca w 2017 r. i 2018 r.(w zł)

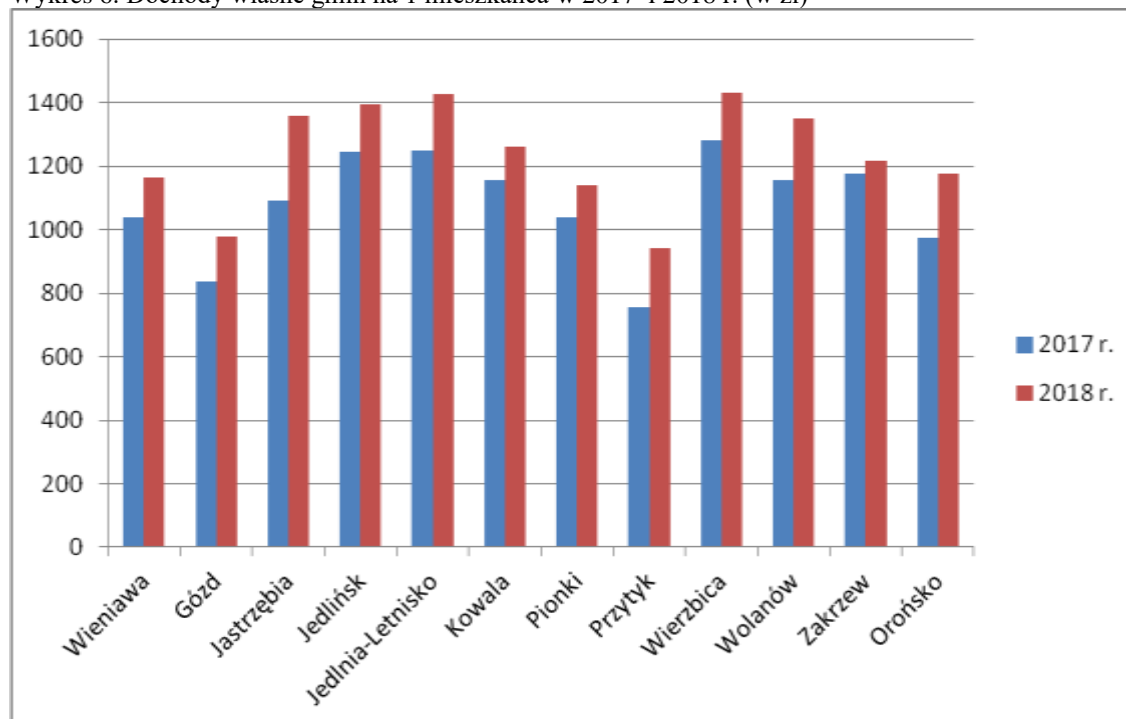

Źródło: opracowanie własne.

Bardziej precyzyjny obraz potencjału dochodowego gmin pokazują dochody własne, w których nie ma już dotacji celowych przekazywanych na zadania bieżące zlecone gminie w przypadku których gmina jest jedynie dystrybutorem środków w terenie, takie jak np. świadczenia wychowawcze 500 plus.

Wykres 6. Dochody własne gmin na 1 mieszkańca w 2017 i 2018 r. (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na wykresie 6 widać wyraźny wzrost dochodów własnych w każdej z gmin, wiąże się to z rozwojem bazy podatkowej związanym z ożywieniem gospodarczym przejawiającym się wzrostem liczby podmiotów gospodarczych oraz spadkiem liczby osób pozostających bez pracy. Największy wzrost dochodów własnych na 1 mieszkańca nastąpił w 2018 r. w porównaniu do 2017 r. w gminach Jastrzębia (o 268 zł), Orońsko (o 204 zł), Wolanów (o 194 zł), Przytyk (o 184 zł) i Jedlnia-Letnisko (o 179 zł). Jednocześnie gmina Wierzbica i Jedlnia-Letnisko charakteryzowały się najwyższym poziomem dochodów własnych na 1 mieszkańca spośród badanych 12 gmin. Gmina Wolanów plasowała się pod tym względem na 5 pozycji.

II. Gospodarka finansowa Gminy

2.1. Dochody Gminy

Dochody budżetu gminy na 2019 rok uchwalone zostały w kwocie 38.437.400 zł. W toku realizacji budżetu **zwiększone zostały o kwotę 5.649.058 zł.** Uchwalony przez Radę Gminy budżet po uwzględnieniu zmian dokonanych w ciągu całego 2019 r. przewidywał realizację dochodów w wysokości 44.086.458 zł. Faktycznie zrealizowano dochody budżetu w wysokości 45.509.345,37 zł, co stanowi 103,23% planu rocznego i wzrost **w stosunku do wykonania z 2018 r. o 5.556.212 zł**, w tym:

- dochody bieżące wyniosły – 42.595.926,04 zł i stanowiły 100,26% planu, w stosunku do dochodów wykonanych ogółem 93,60%, zaś w porównaniu do wykonania z 2018 r. wzrosły o 2 957 918,78 zł

- dochody majątkowe – 2.913.419,33 zł, stanowiły 182,04% planu i 6,40% dochodów wykonanych ogółem, zaś w porównaniu do wykonania z 2018 r. wzrosły o 2 598 293,41 zł.

W tabeli 2 przedstawiono dochody Gminy Wolanów z poszczególnych źródeł.

Tabela 2. Dochody Gminy Wolanów w 2019 r. (w zł)

Treść	Plan	Wykonanie	Wykonanie / plan %	Udział procentowy poszczególnych dochodów w dochodach ogółem %	Wykonanie zmiana w stos. do 2018 r.
DOCHODY OGÓLEM	44 086 458	45 509 345	103	100	+5 556 212
A. Dochody BIEŻĄCE	42 485 989	42 595 926	100	93,6	+2 957 912
A.I. Dochody WŁASNE	13 014 435	13 324 802	102,4	29,3	+1 283 157
A.I.1. Dochody z podatków i opłat	11 698 404	11 904 208	101,8	26,2	+933 252
Wpływy z podatku dochod. od osób fizycznych	7 047 920	7 114 568	101,0	15,6	+796 416
Wpływy z podatku dochod. od osób prawnych	105 300	108 741	103,3	0,2	-19 234
Wpływy z podatku od nieruchomości	2 494 100	2 605 452	104,5	5,7	+67 257
Wpływy z podatku rolnego	453 500	469 856	103,6	1,0	+16 665
Wpływy z podatku leśnego	30 500	30 322	99,4	0,1	- 267
Wpływy z podatku od środków transportowych	294 000	297 759	101,3	0,7	+6 918
Wpływy z podatku od działalności gosp. osób fizycz, opłacanego w formie karty	3 000	1 488	49,6	0,0	+24
Wpływy z podatku od spadków i darowizn	6 700	11 635	173,7	0,0	- 25 658
Wpływy z opłaty skarbowej	24 500	25 064	102,3	0,1	- 267
Wpływy z opłaty targowej	0	280	0,0	0,00	- 60
Wpływy z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	144 445	144 444	100,0	0,3	+14 025
Wpływy z innych lokalnych opłat	556 000	561 463	101,0	1,2	+96 027
Wpływy z podatku od czynności cywilnoprawnych	200 000	212 671	106,3	0,5	-11 954

Wpływy z opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości	339	68	19,9	0,0	-271
Wpływy z opłat egzaminacyjnych	0	80	0,0	0,0	+80
Wpływy z tytułu kosztów egzekucyjnych, opłaty komorniczej i kosztów upomnień	7 100	7 804	109,9	0,0	- 35
Wpływy z opłat za korzystanie z wychowania przedszkolnego	75 000	71 203	94,9	0,2	+151
Wpływy z opłat za korzystanie z wyżywienia w jednostkach realizujących	250 000	234 515	93,8	0,5	+10 666
Wpływy z różnych opłat	6 000	6 793	113,2	0,0	-8 914
A.I.2. Dochody z majątku	90 500	98 922	109,3	0,2	+6 555
Wpływy z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jst lub innych jedn. zaliczanych do sektora fin publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze	90 500	98 922	109,3	0,2	+6 555
A.I.3. Pozostałe dochody własne, w tym:	1 225 531	1 321 672	107,8	2,9	+343 351
Wpływy z usług	627 001	661 271	105,5	1,5	+95 043
Wpływy z odsetek	15 892	29 635	186,5	0,1	+17 269
Dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich oraz środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 5 lit. a i b ustawy, lub płatności w ramach budżetu środków europejskich, realizowanych przez jst (§ 205)	288 324	288 324	100,0	0,6	+288 324
Dochody jst związane z realizacją zadań z zakresu adm. rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami	20 000	21 720	108,6	0,1	-3 652
Dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jst na dofinansowanie własnych zadań bieżących	42 700	42 697	100,0	0,1	-69 155
A.II. Dotacje celowe z budżetu państwa	15 980 833	15 780 402	98,8	34,7	+1 302 641
- §201 - na realizację zadań bież. z zakresu admin. rządowej oraz innych zadań zleconych gminie i § 206 - na zad. bież. z zakresu admin. rząd. zlecone gminom, związane z realizacją świadczenia wychowawczego stanowiącego pomoc państwa w wychowywaniu dzieci	15 063 370	14 904 125	99	32,8	+1 290 957
- na realizację własnych zadań bieżących gmin	913 463	872 277	95,5	1,9	+7 684
- na realizację zadań bież. gmin z zakresu eduk. opieki wychowawczej finansowanej w całości przez budżet państwa	4 000	4 000	100,0	0,0	+4 000
A.III. Subwencja ogólna	13 490 721	13 490 721	100,0	29,6	+372 120
- część oświatowa	9 440 456	9 440 456	100,0	20,7	+219 792
- część wyrównawcza	3 980 095	3 980 095	100,0	8,8	+133 254
- uzupełnienie subwencji ogólnej	70 170	70 170	100,0	0,2	+39 914
B. DOCHODY MAJĄTKOWE	1 600 469	2 913 419	182,0	6,4	+2 598 293
B.I. Dochody WŁASNE, w tym:	1 396 318	2 709 268	194,0	6,0	+2 706 168
Wpływy z tytułu przekształcenia prawa użytk. wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności	0	757	0,0	0,0	-2 343
Dotacje celowe w ramach progr. finans z udz. środ. Europ. oraz środków, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 5 lit. a i b ustawy, lub płatności w ramach budż. środ europ, realiz przez jst	46 718	46 718	100,0	0,1	-265 708

Dotacje otrzymane z państwowych funduszy celowych na finans. lub dofinans. kosztów realizacji inwest. i zakupów inwest. jednostek sektora finansów publicznych	1 264 600	1 264 600	100,0	2,8	+1 264 600
Dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań inwestycyjnych i zakupów inwestycyjnych (§ 630)	10 000	10 000	100,0	0,0	+10 000
Środki otrzymane z państwowych funduszy celowych na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji i zakupów inwestycyjnych jednostek sektora finansów publicznych (§ 635)	0,00	1 312 193,00	0,0	0,0	+1 312 193
Dotacje celowe otrzymane z samorządu województwa na inwestycje i zakupy inwestycyjne realizowane na podstawie porozumień (umów) między jednostkami samorządu terytorialnego	75 000	75 000	100	0,2	+75 000
B.II. Dotacje z budżetu państwa w tym:	204 151	204 152	100,0	0,5	+204 151
Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację inwestycji i zakupów inwestycyj. własnych gmin (związków gmin, związków powiatowo-gminnych)	204 151	204 151	100,0	0,5	+204 151

Źródło: opracowanie własne.

Warto zwrócić uwagę na dochody majątkowe po stronie planu na dzień 31.12.2019 roku wyniosły – 1.600.469,00 zł. W okresie sprawozdawczym dochody majątkowe zrealizowano w wysokości – **2.913.419,33 zł, co stanowi 182.04% planu rocznego** i 6,40% dochodów wykonanych ogółem. Na tę kwotę złożyły się następujące pozycje:

Dochody własne:

- w dziale **600** rozdz. 60016 :

- 1.312.193 zł - z tytułu dofinansowania z Funduszu Dróg Samorządowych do budowy drogi w Sławnie i Chruślicach.

- 75.000 zł z tytułu dofinansowania z FOGR do budowy drogi w Strzałkowie

- w dziale **700** rozdz. 70005

- 756,6 zł - opłata przekształceniowa prawa wieczystego użytkowania w prawo własności,

- w dziale **801** rozdz. 80101:

- 1.215.000,00 zł - z tytułu dofinansowania budowy sali gimnastycznej w Sławnie i Mniszku ze środków FRKF Program Sportowa Polska,

- w dziale **900** rozdz. 90095 :

- 46.718 zł - wpływy z tytułu środków unijnych, za zrealizowany w 2018 r. projekt Zagospodarowanie i wyposażenie miejsc rekreacji na terenie gminy Wolanów – w miejscowościach Jarosławice, Zabłocie i Wolanów.

- 49.600 zł, z tytułu dofinansowania budowy Otwartych Stref Aktywności ze środków FRKF w ramach Programu Rozwoju Małej Infrastruktury Sportowo-Rekreacyjnej o charakterze wielopokoleniowym,

- 10.000 zł - wpływy z tytułu dofinansowania przebudowy parku w Wolanowie ze środków Samorządu Woj. Mazowieckiego w ramach programu MIAS 2019.

Dotacje z budżetu państwa:

- w dziale **758** rozdz. 75814

- 55.515,98 zł - częściowy zwrot środków za zrealizowane w 2018 roku przedsięwzięcia majątkowe z Funduszu sołeckiego,

- w dziale **852** rozdz. 85295

- 148.635,75 zł - dofinansowanie utworzenia i wyposażenia Klubu Senior+ w Chruślicach,

Dla porównania w 2018 r. dochody majątkowe zrealizowano w wysokości – **315.125,92 zł.**

Reasumując, 2019 r. po stronie dochodów Gminy był rokiem szczególnym, który trudno będzie powtórzyć. Gmina korzystała z wielu dofinansowań. Wykorzystaliśmy każdą okazję na pozyskanie środków zewnętrznych zarówno na dofinansowanie zadań bieżących, jak i inwestycyjnych. Łącznie było to blisko 3,7 mln zł. Pozyskane środki wynikają głównie z ogromnego wysiłku inwestycyjnego, który znajduje odzwierciedlenie po stronie wydatków budżetu Gminy. Rok 2019 był również rokiem dobrej koniunktury, co znalazło odzwierciedlenie w pokazanej wcześniej wyjątkowo niskiej stopie bezrobocia oraz wzroście dochodów podatkowych, na który wpływ miał przede wszystkim wzrost dochodów z podatku dochodowego od osób fizycznych.

Skutki obniżenia górnych stawek podatków, udzielonych ulg i zwolnień oraz Zaległości podatkowe

Omawiając dochody Gminy warto zwrócić uwagę na skutki wszelkiego rodzaju ulg i zaległości. **Skutki obniżenia czy raczej obniżenia stawek podatków przez Radę Gminy w stosunku do prawem dopuszczalnych za 2019 r.** wyniosły 1.579.417,49 zł, co stanowi 3,47% dochodów wykonanych ogółem, z tego:

- w podatku od nieruchomości - 1.163.744,10 zł,
- w podatku rolnym - 169.644,00 zł,
- w podatku od środków transportowych - 246.029,39 zł.

W analogicznym okresie roku ubiegłego skutki obniżenia górnych stawek podatków wynosiły kwotę - 1.492.393,52 zł

Skutki udzielonych ulg i zwolnień (bez ulg i zwolnień ustawowych) wyniosły kwotę - 8.026,07 zł, co stanowi 0,02 % dochodów wykonanych ogółem i 0,05% wykonanych dochodów własnych, natomiast w 2018 r. skutki udzielonych ulg i zwolnień wynosiły kwotę - 4.796,07 zł.

Skutki decyzji wydanych przez organ podatkowy (umorzenia zaległości podatkowych wraz z opłatą śmieciową oraz odsetkami) za okres sprawozdawczy wyniosły kwotę - 3.951,54 zł (w analogicznym okresie roku ubiegłego umorzenia wynosiły kwotę - 24.022,43 zł).

Zaległości podatkowe w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego zwiększyły się o kwotę - 7.132,88 zł i wynoszą - 174.821,90 zł, co stanowi 1,47 % wykonanych dochodów z tytułu podatków i opłat.

W analogicznym okresie roku ubiegłego zaległości były niższe i wynosiły - 167.689,02 zł.

Największe zaległości podatkowe od osób fizycznych występują w sołectwach:

- Kowalanka -13 199,43zł. - w sołectwie występuje dłużnik, których łączna kwota zaległości wynosi 12 230,80zł. Sprawę prowadzi Drugi Urząd Skarbowy w Radomiu.
- Wolanów - 38 383,39 zł. - zaległości 2 największych dłużników stanowią kwotę 34 971,99zł. W jednym przypadku egzekucję prowadzi Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Przysusze, w drugim Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Przysusze
- Rogowa - 27 579,91zł. - jedna osoba posiada zaległość 27 570,51zł. Zaległości należności głównej w kwocie 27 570,51zł., należne odsetki i koszty upomnień są zabezpieczone na hipotecę dłużnika. Wszystkie wystawione tytuły wykonawcze znajdują się w Pierwszym Urzędzie Skarbowym w Radomiu
- Mniszek - 15 709,56zł. - zaległości 2 dłużników wynoszą 14 843,42zł. Wystawiono tytuły wykonawcze do Drugiego Urzędu Skarbowego w Radomiu

- Sławno - 27 102,20zł. - zaległości jednej osoby wynoszą 27 102,20zł. na które wystawione są tytuły wykonawcze. Należności są egzekwowane i przekazywane w ratach miesięcznych przez Urząd Skarbowy w Warszawie.

Łącznie na wszystkie zaległości z tytułu podatków wystawiono 433 szt. upomnień oraz 194 tytułów wykonawczych.

Według stanu na dzień 10 marca 2020 r. na zaległości z tytułu zobowiązań pieniężnych na konto gminy wpłynęła kwota - 16 649,36 zł, natomiast z tytułu podatku od środków transportowych na kwotę zaległości w wysokości - 9 005,33 zł, wpłynęła kwota - 217 zł.

2.2. Wydatki Gminy

Plan wydatków na 2019 r. wg uchwały budżetowej wyniósł 42.192.400,00 zł, a po zmianach na dzień 31 grudnia 2019 r. przewidywał realizację wydatków w kwocie 50.654.861,00 zł, z tego na :

- wydatki bieżące przypadała kwota 41.643.251,00 zł, co stanowiło – 82,21% planu ogółem

- wydatki majątkowe przypadała kwota 9.011.610,00 zł tj. 17,79% planu ogółem.

W 2019 roku zrealizowano wydatki w kwocie 48.249.865,16 zł, co stanowiło 95,25% planu rocznego, zaś w porównaniu do wykonania z 2018 r. wydatki wzrosły o 8 766 497 zł. Z wydatków poniesionych ogółem przypadało na:

- wydatki bieżące kwota 39.419.279,10 zł, co oznacza realizację planu w 94,66%, a w stosunku do całości wydatków wykonanych ogółem – 81,70%, zaś w porównaniu do wykonania z 2018 r. wydatki bieżące wzrosły o 3 547 972 zł.

- wydatki majątkowe kwota – 8.830.586,06 zł tj. 97,99% planu rocznego, a w stosunku do wydatków wykonanych ogółem stanowiły 18,30%, zaś w porównaniu do wykonania z 2018 r. wzrosły o 5 218 524 zł.

W tabeli 3 przedstawiono wydatki Gminy Wolanów w 2019 r. według grup rodzajowych.

Tabela 3. Wydatki Gminy Wolanów w 2019 r. według podstawowych grup wydatków

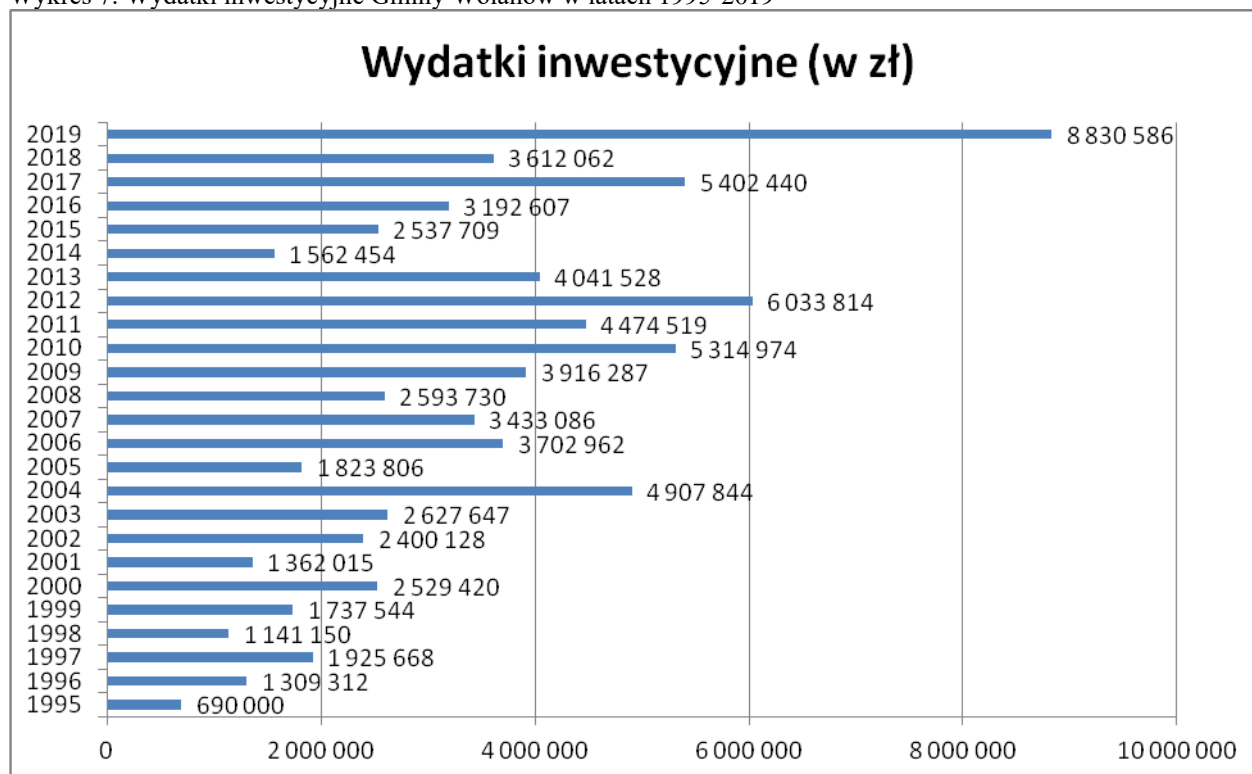
Treść	Plan	Wykonanie	Wykonanie / plan %	Udział w wydatkach ogółem %	Wykonanie zmiana w stos. do 2018 r.
Wydatki (I+II)	50.654.861	48.249.865	95	100	+8.766.497
I. Wydatki bieżące	41.643.251	39.419.279	95	82	+3.547.972
1. Wydatki jednostek budżetowych, w tym:	24.896.653	22.995.180	92	48	+1.847.455
1.1. Wynagrodzenia i składki od nich naliczane, w tym:	16.286.864	15.396.124	95	32	+1.319.346
wynagrodzenia osobowe	13.222.728	12.588.413	95	26	+1.130.921
wynagrodzenia bezosobowe	219.890	192.828	88	0,5	-3.036
Składki	2.773.962	2.544.831	92	5	+194.095
1.2. Wydatki związane z realizacją ich statutowych zadań, w tym:	8.609.789	7.599.055	88	16	+528.109
Wpłaty gmin na rzecz izb rolniczych w wysokości 2% uzysk. wpływ. z podatku rolnego	9.500	9.495	100	0,02	+533
Pozostałe odsetki	42	30	72	0	+24
2. Dotacje na zad. bież., w tym:	900.717	880.170	98	2	+54.643
Dotacje dla innych JST udzielone na podst. porozumień	90.000	77.441	86	0,02	+5.881
Dotacje celowe w ramach programów finans. z udziałem środków eur. oraz środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 3 pkt 5 i 6 ust	0	0	0	0	0
Dotacje dla jednostek nie zaliczanych do sektora finansów publicznych	153.000	153.000	100	0,3	+13.001
Dotacja podmiotowa z budżetu dla samorządowej instytucji kultury	633 000	625.012	99	1	+34.095
Dotacja celowa na pomoc finansową udzielaną między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań bieżących	24.717	24.717	100	0,1	+1.666
3. Świadczenia na rzecz osób fizycznych	15.455.657	15.189.793	98	31	+1.348.113
4. Wydatki na obsługę długu	70 000	37.154	53	0,1	-19.221
odsetki i dyskonto określ. w art. 243 ust. 1 ustawy	70 000	37.154	53	0,1	-19.221
II. Wydatki majątkowe:	9.011.610	8.830.586	98	18	+5.218.524
1. Inwestycyjne w tym:	9.011.610	8.830.586	98	18	+5.218.524
Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych i wydatki na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych z tego:	8.704.583	8.533.425	98	18	+5.043.281
Wydatki na programy finansowane z udziałem środków o których mowa w art. 5 ust 1 pkt 2 i 3 w części związanej z realizacją zadań jst	23.027	13.161	57	0	
Dotacje na inwestycje	47.027	37.161	79	0,1	+34.858
Dotacja celowa na pomoc finansową udzielaną między jst na dof. własnych zadań inwest. i zakupów inwestycyjnych	260.000	260.000	100	0,5	+140.386

Źródło: opracowanie własne.

Rok 2019 był również wyjątkowy po stronie wydatków, wzrosły one o ponad 8,7 mln w stosunku do roku 2018. Na ten wzrost złożył się przede wszystkim ogromny wysiłek inwestycyjny Gminy. Na inwestycje w 2019 r. Gmina Wolanów wydatkowała ponad 18% swoich wydatków i najwyższą w swojej 30 letniej historii kwotę 8,8 mln zł. Dla porównania na wykresie poniżej przedstawiono wielkość wydatków inwestycyjnych Gminy w minionych latach.

Wykres 7. Wydatki inwestycyjne Gminy Wolanów w latach 1995-2019

Źródło: opracowanie własne.

Wzrost wydatków bieżących o 3,5 mln zł był przede wszystkim spowodowany wzrostem wynagrodzeń nauczycieli w 2019 r. o 15% (w stosunku do 2018 r. wzrost o 1,7 mln zł) oraz świadczeń na rzecz osób fizycznych w działach pomoc społeczna (wzrost o 0,5 mln zł w stosunku do 2018 r.) i rodzina (wzrost o 1,3 mln zł w porównaniu do 2018 r.).

Największy udział w wykonanych wydatkach ogółem stanowiły wydatki poniesione na oświatę – **40,59 %**, na rodzinę – **30,33 %**, na administrację **7,72 %** oraz na transport i łączność – **6,88 %**.

Mimo ogromnego wysiłku inwestycyjnego, dzięki pozyskanym zewnętrznym środkom na realizację zadań bieżących i inwestycyjnych, zmniejszono znacznie planowany **deficyt budżetowy** z planowanej kwoty 6.568.403 zł do kwoty **2.740.519,79 zł**. Zmniejszono również kwotę planowanego do zaciągnięcia kredytu z planowanych 5 mln zł do 4 mln zł.

2.3. Najważniejsze inwestycje w 2019 r.

W dziale 010 – Rolnictwo i łowiectwo

Budowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami w miejscowości Strzałków – plan **75.700,00** zł, wykonanie – **59.927,89** zł, tj. 79,16 %, Wybudowany odcinek sieci wodociągowej o długości 293m wraz z 2 hydrantami dokumentem OT przyjęto w grudniu na majątek gminy.

Budowa wodociągu w miejscowości Garno wzdłuż ulicy Sosnowej wraz z opracowaniem projektu na połączenie wodociągów - na realizację w/w zadania zaplanowano środki w kwocie 109.400,00 zł., a wydatkowano kwotę 87.013,92 zł , co stanowi 79,54%. Zadanie zrealizowane i dwa odcinki sieci wodociągowej o łącznej długości 485,20 m. przyjęto dokumentem OT na majątek gminy

W dziale 600 – Transport i łączność

Przebudowa drogi gminnej nr 351207W relacji Garno-Strzałków w miejscowości Strzałków – zaplanowano - **223.000,00** zł, zadanie wykonane w kwocie- **222.139,62** zł. tj. 99,61 % planu. Odcinek drogi o długości 360,00 m i szerokości 4 m dokumentem OT przyjęto w listopadzie na majątek gminy. Na dofinansowanie budowy drogi otrzymaliśmy dotację w wysokości 75.000 zł od Samorządu Województwa Mazowieckiego z Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych.

Przebudowa drogi gminnej nr 351216W relacji Sławno- granica z Gminą Zakrzew – etap I – z planowanej kwoty **1.165.000,00** zł wydatkowano - **1.155.577,25** zł tj. 99,19 % planu. Ten etap zadania został wykonany i droga o długości 863,25 mb oraz szerokości 5 m wraz z wybudowanym oświetleniem ulicznym zostały przyjęte na majątek gminy. Inwestycja objęta dofinansowaniem w kwocie 902.793,00 zł ze środków Funduszu Dróg Samorządowych.

Przebudowa odcinka drogi gminnej nr 351233W w miejscowości Chruślice – z planu **522.500,00** zł wydatkowano 99,92 % tj. kwotę **522.066,23** zł. Zadanie zostało zrealizowane i odcinek drogi o długości 502 mb i szerokości 5 m przyjęto w listopadzie na majątek gminy. Inwestycja objęta dofinansowaniem w kwocie 409.400,00 zł ze środków Funduszu Dróg Samorządowych.

Utwardzenie destruktem odcinka drogi gminnej Nr 351229W relacji Michałów – Kol. Wawrzyszów - plan **144.500,00** zł, wydatki wykonane – **144.279,00** zł,– 99,85 %.

Utwardzenia dokonano na odcinku o długości 900,00 mb i przyjęto dokumentem OT na majątek gminy.

W dziale 700 – Gospodarka mieszkaniowa

Zakup działki Nr 76/8 w Sławnie w celu rozwoju bazy sportowej PSP w Sławnie. Na to zadanie zaplanowano kwotę **200.000,00 zł** a wydatkowano **199.000,00 zł** tj. **99,50 %**.

W dziale 801 – Oświata i wychowanie

Rozbudowa budynku PSP w Mniszku (przedsięwzięcie wieloletnie) - realizację tego zadania zaplanowano w latach 2018-2019, z czego na 2019 rok zaplanowano wydatki w kwocie **1.610.865,00 zł** a poniesiono w kwocie 1.610.864,22 zł tj. w 100,00%. Zadanie obejmowało rozbudowę budynku PSP w Mniszku o 2 sale lekcyjne i salę gimnastyczną. Na jego realizację zaplanowano na lata 2018-2019 środki w łącznej kwocie - 2.524.000,00 zł,. Zadanie zostało zrealizowane i przekazane na majątek szkoły. Na dofinansowanie kosztów realizacji pozyskano dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w ramach Programu Sportowa Polska w wysokości 715.000 zł.

Rozbudowa budynku PSP w Sławnie (przedsięwzięcie wieloletnie) - realizacja tego zadania odbywała się w latach 2018-2019, z czego na 2019 rok zaplanowano wydatki w kwocie **2.541.581,00 zł** a wydatkowano kwotę **2.541.266,01 zł** co stanowi **99,99 %** planu. Zadanie obejmowało rozbudowę budynku PSP w Sławnie o 4 sale lekcyjne i salę gimnastyczną – zostało zrealizowane w terminie oraz przyjęte na majątek szkoły. Na realizację zadania pozyskano dofinansowanie ze środków FRKF w ramach Programu Sportowa Polska - Program Rozwoju Lokalnej Infrastruktury w 2019 r. w wysokości – 873.000 zł (I transza 500.000 zł i II w kwocie - 373.600 zł, która została przekazana już po zakończeniu zadania w 2020 r.).

Termomodernizacja budynku ZSO w Wolanowie przy ul. Kolejowej 17 (przedsięwzięcie wieloletnie) - na realizację tego przedsięwzięcia zaplanowano (po zmianach) w roku budżetowym kwotę – **309.000,00 zł**, a wydatkowano – 303.096,00 zł czyli 98,09 % planu. Przedsięwzięcie zostało wprowadzone do wykazu przedsięwzięć wieloletnich na lata 2017-2019 z łącznymi nakładami finansowymi po zmianach w wysokości - 1.284.030,00 zł, z czego na poszczególne lata przypadły kwoty: 2017- 514.030,00 zł, 2018 – 568.000,00 zł, 2019 - 309.000,00 zł. W ramach termomodernizacji zostały wymienione okna, drzwi, docieplone zostały ściany oraz wymienione grzejniki. Łączna wartość wykonanych prac za

cały okres wynosiła wraz z dokumentacją 1.331.497,75 zł. Na realizację tego przedsięwzięcia w trzech etapach Gmina zaciągnęła pożyczkę z WFOŚiGW w łącznej kwocie 1.044.700 zł, z czego na dzień 31.12.2019 roku spłacono już kwotę 233.540 zł, a na dzień przedkładania sprawozdania 307.740 zł.

Termomodernizacja budynku PSP w Sławnie - planowana wartość zadania to **361.000,00 zł**, a poniesiono wydatki w kwocie **351.315,48 zł**, czyli 97,32 % planu. Zwiększono majątek szkoły o wartość wykonanych robót.

W dziale 852 – Pomoc społeczna

Zmiana sposobu użytkowania budynku przedszkola, na świetlicę wiejską, na terenie działki nr 342, w miejscowości Chruślice gm. Wolanów – utworzenie i wyposażenie Klubu Senior+ - na plan 570.000 zł wydatkowano 565.336,57 zł, tj. 99,18 %. Zadanie zostało zrealizowane i dokumentem OT w listopadzie klub został przyjęty na majątek gminy. Na dofinansowanie zadania Gmina uzyskała dofinansowanie z rządowego programu Senior+ w kwocie 148.635,75 zł. Klub rozpoczął działalność w styczniu 2020 r.

W dziale 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska

Budowa oświetlenia ulicznego w Gminie Wolanów - zaplanowano wydatki w kwocie **229.000,00 zł**, a poniesiono wydatki w kwocie **207.814,65 zł** (90,75 % planu). W ramach tego zadania wybudowano 4 odcinki oświetlenia ulicznego o łącznej długości 2.075 m wraz z 49 słupami i oprawami w następujących miejscowościach: Mniszek, Podkończyce, Młodocin Większy, Waliny i Ślepowron. Oświetlenie zostało dokumentem OT w grudniu przyjęte na majątek gminy.

Budowa ogólnodostępnych otwartych stref aktywności w Gminie Wolanów
- **OSA Wawrzyszów** - planowana wartość zadania **114.742,00 zł**, wydatkowano 99,97 % planu, tj. kwotę **114.702,85 zł**. Na realizację zadania Gmina pozyskała dofinansowanie ze środków FRKF w ramach Programu Rozwoju Małej Infrastruktury Sportowo-Rekreacyjnej o charakterze wielopokoleniowym w kwocie - 49.600 zł. Zadanie zostało zrealizowane i przyjęte na majątek gminy.

2.4. Wieloletnia prognoza finansowa

Dług Gminy na koniec 2019 r. wynosił 5.661.160 zł i wzrósł w porównaniu do stanu na 31 grudnia 2018 r. o 2.838.660 zł. Został zaciągnięty na finansowanie części wydatków inwestycyjnych, w szczególności inwestycji w rozbudowę PSP w Mniszku i PSP w Sławnie.

W tabeli 4 przedstawiono harmonogram spłaty długu na najbliższe lata. Spłatę długu zaplanowano na podstawie harmonogramów spłat zaciągniętych i planowanych do zaciągnięcia kredytów i pożyczek.

Tabela 4. Harmonogram spłaty długu (w zł)

Lata	Kwoty kredytów i pożyczek zaciągniętych i planowanych do zaciągnięcia (w złotych) oraz ich spłaty w latach						
	2017		2018	2019		2020	Razem
	2 000 000 Kredyt bankowy	371 000 Pożyczka z WFOŚiGW	425 700 Pożyczka z WFOŚiGW	4 000 000 Kredyt bankowy	248 000 Pożyczka z WFOŚiGW	2 700 000 Kredyt bankowy	
2020	800 000	74 200	85 140	300 000	49 600	-	1 308 940
2021	50 000	74 200	85 140	900 000	49 600	50 000	1 208 940
2022	-	74 200	85 140	1 000 000	49 600	150 000	1 358 940
2023	-	-	85 140	700 000	49 600	300 000	1 134 740
2024	-	-	-	700 000	49 600	300 000	1 049 600
2025	-	-	-	400 000	-	750 000	1 150 000
2026	-	-	-	-	-	1 150 000	1 150 000

Źródło: opracowanie własne.

Kwota zadłużenia Gminy na koniec każdego roku budżetowego (po uwzględnieniu planowanych spłat) kształtować się będzie jak poniżej :

- 2020 - 7.052.220 zł,
- 2021 - 5.843.280 zł,
- 2022 - 4.484.340 zł,
- 2023 - 3.349.600 zł,
- 2024 - 2.300.000 zł,
- 2025 - 1.150.000 zł,
- 2026 - 0

O zdolności Gminy do obsługi długu przesądza nadwyżka operacyjna, jest to część dochodów bieżących pozostająca po pokryciu wydatków bieżących. W tabeli 5 przedstawiono prognozę nadwyżki operacyjnej w budżecie gminy Wolanów na kolejne lata.

Tabela 5. Prognoza nadwyżki operacyjnej na lata 2021-2026

Lata	Kwota nadwyżki budżetowej	Przeznaczenie nadwyżki na spłatę rat kredytów i pożyczek
2020	0	0
2021	1 208 940	1 208 940
2022	1 358 940	1 358 940
2023	1 134 740	1 134 740
2024	1 049 600	1 049 600
2025	1 150 000	1 150 000
2026	1 150 000	1 150 000

Źródło: opracowanie własne.

Porównując prognozowaną kwotę nadwyżki operacyjnej z kwotą spłaty kredytów i pożyczek w kolejnych latach, widać wyraźnie że nadwyżka dochodów bieżących ponad bieżące wydatki musi być co najmniej taka jak planowane spłaty rat kredytów i pożyczek.

W tabeli 6 przedstawiono prognozę limitu zadłużenia na kolejne lata (wzór – art.243. ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych).

Tabela 6. Prognoza limitu zadłużenia Gminy Wolanów na najbliższe lata

Lata objęte zadłużeniem	Prognozowany indywidualny wskaźnik spłaty zadłużenia (%)		Dopuszczalny indywidualny wskaźnik spłaty zadłużenia wg art 243 (%)	
	Stan na 31.12.2018 r.	Stan na 31.12.2019	Stan na 31.12.2018 r.	Stan na 31.12.2019 r.
2020	3,94	5,53	7,17	15,90
2021	3,42	5,30	5,41	10,34
2022	3,46	5,74	6,63	8,75
2023	3,32	4,85	7,20	8,01
2024	3,18	4,51	7,28	9,62
2025	-	4,70	-	9,08
2026	-	4,48	-	9,13

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać mimo znacznego rozmachu inwestycyjnego i wzrostu zadłużenia, pozyskane środki zewnętrzne, racjonalne wydatkowanie środków budżetowych oraz dobra koniunktura przyczyniły się do poprawy prognozowanej zdolności Gminy Wolanów do obsługi długu względem stanu na koniec 2018 r.

2.5. Pozyskane środki zewnętrzne

W tabeli 7 przedstawiono pozyskane zewnętrzne środki krajowe i unijne.

Tabela 7. Środki zewnętrzne pozyskane przez Gminę Wolanów w 2019 r.

Lp.	Nazwa zrealizowanego zadania	Źródło dofinansowania	Kwota otrzymanego dofinansowania (w zł)
1.	Podniesienie kompetencji cyfrowych mieszkańców województwa mazowieckiego- szkolenia komputerowe oraz zakup 24 laptopów	Fundacja Promocji Gmin Polskich – Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020	148 320,00
2.	Utworzenie i wyposażenie placówki „Senior+”	Wojewoda Mazowiecki- Ministerstwo Polityki Społecznej	148 635,75
3.	Wolanow Food Festival	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – KSW	140 003,89
4.	Budowa Otwartej Strefy Aktywności w miejscowości Wawrzyszów	Ministerstwo Sportu i Turystyki	49 600,00
5.	Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Mniszku	Ministerstwo Sportu i Turystyki	715 000,00
6.	Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Sławnie	Ministerstwo Sportu i Turystyki	873 600,00
7.	Remont dachu strażnicy w Jarosławicach	Samorząd Województwa Mazowieckiego	12 400,00
8.	Remont i doposażenie świetlicy wiejskiej w Mniszku	Samorząd Województwa Mazowieckiego	10 000,00
9.	Renowacja i doposażenie placu zabaw w miejscowości Kowalanka	Samorząd Województwa Mazowieckiego	10 000,00
10.	Remont remizy strażackiej w Młodoćcinie Większym	Samorząd Województwa Mazowieckiego	10 000,00
11.	Przebudowa parku w Wolanowie	Samorząd Województwa Mazowieckiego	10 000,00
12.	Utwardzenie terenu pod altaną i wiatą w miejscowości Zabłocie	Samorząd Województwa Mazowieckiego	10 000,00
13.	Doposażenia jednostek OSP w sprzęt ratowniczy	Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	29 968,20
14.	Dofinansowanie programu utylizacji azbestu	Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	31.620,85
15.	Budowa dróg gminnych w miejscowości Sławno i Chruslice	Funduszu Dróg Samorządowych	1 312 193,00
16.	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Strzałków	Samorząd Województwa Mazowieckiego FOGR	75 000,00
17.	Wpływu środków za zrealizowany w 2018 r. projekt Zagospodarowanie i wyposażenie miejsc rekreacji na terenie gminy Wolanów – w miejscowościach Jarosławice, Zabłocie i Wolanów	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	46 718,00
18.	Wyposażenia w pomoce dydaktyczne niezbędne do realizacji podstawy programowej z przedmiotów przyrodniczych w szkołach podstawowych (PSP Bieniędzice)	Ministerstwo Edukacji Narodowej	21 249,00
19.	Doposażenia publicznych szkół w zakresie pomieszczeń do nauki w nowo	Ministerstwo Edukacji Narodowej	10 000,00

	wybudowanych budynkach (PSP Mniszek)		
20.	Dofinansowanie odpraw dla zwalnianych nauczycieli.	Ministerstwo Edukacji Narodowej	21 315,00
Razem			3 685 623,70

Źródło: opracowanie własne.

Dane przedstawione w tabeli 7 pokazują, że 2019 rok był wyjątkowo dobrym rokiem dla finansów Gminy Wolanów – potwierdza to kwota pozyskanych środków zewnętrznych wynosząca 3 685 623 zł. Dla porównania w 2018 r. pozyskano łącznie ze źródeł krajowych i unijnych 443 484 zł.

2.5. Realizacja funduszu sołeckiego

Szczegółowe dane dotyczące wykorzystania funduszu sołeckiego w 2019 r. przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 8. Plan i wykonanie wydatków na przedsięwzięcia realizowane w ramach Funduszu sołeckiego w 2019 r.

Nazwa sołectwa	Nazwa zadania, przedsięwzięcia	Plan	Wykonanie	%
4	5	6	7	8
Bieniędzice	1. Zakup lustra drogowego oraz znaków informacyjnych	1.000,00 2.500,00	738,00 2.330,00	73,80 93,20
	2. Remont drogi gminnej w miejscowości Michałów	2.000,00	1.845,00	92,25
	3. Odnowienie rowu odwadniającego drogę	3.000,00	2.979,68	99,32
	4. Remont drogi gminnej i pobocza od asfaltu w kierunku wysypiska	12.189,00	12.146,25	99,65
Chruślice	1. Pogłębienie i oczyszczenie rowów	2.190,00	2.139,58	97,70
	2. Wytyczenie i uzgodnienie granic drogi oznacz. jako dz. ewiden. nr 316	3.000,00	3.000,00	100,00
	3. Nawiezenie dróg gminnych kruszywem ozn. jako działki ewidencyjne nr 263 i 316	12.000,00	11.950,68	99,59
	4. Zakup koszy na śmieci z umiejscowieniem przy budynku byłego przedszkola w Chruślicach	300,00	300,00	100,00
Garno	1. Zakup tablic ogłoszeniowych oraz znaków informacyjnych	7.700,00	7.699,80	100,00
	2. Dopuszenie świetlicy wiejskiej w miejscowości Garno	4.500,00	3.856,88	85,71
	3. Organizacja Dnia Dziecka	5.000,00	5.000,00	100,00
	4. Wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych na placu zabaw (zakup paliwa i osprzętu do kosiarek)	800,00	731,32	91,42
	5. Uporządkowanie placu za hydrofornią	3.000,00	3.000,00	100,00
	6. Frezowanie karp i czyszczenie rowu odwadniającego	2.000,00	2.000,00	100,00
	7. Zakup kruszywa na drogi gminne	5.000,00	4.926,15	98,52
	8. Remont budynku gospodarczego przy świetlicy, remont WC	1.600,00 13.057,00	1.587,72 13.000,00	99,23 99,56
Franciszków	1. Wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych na placu zabaw (zakup paliwa do kosiarki)	200,00	200,00	100,00
	2. Piknik (festyn dla dzieci)	3.000,00	3.000,00	100,00
	3. Dowieszenie opraw oświetleniowych sodowych w m. Franciszków	10.455,00	10.455,00	100,00

	4. Remont dróg gminnych	7.845,00	7.845,00	100,00
Jarosławice	1. Remont drogi gruntowej ok. 500 mb (wykonanie odwodnienia drogi, wyrównanie, utwardzenie tłuczniem)	11.150,00	11.026,95	98,90
	2. Czyszczenie rowu wzdłuż drogi gminnej od skrzyżowania z drogą powiatową w kierunku Bieniędzic ok. 200 mb.	2.500,00	2.488,29	99,53
Kacprowice	1. Wykonanie dok. projekt.- koszt. na budowę ośw. ulicznego wzdłuż drogi krajowej od skrzyżowania DK Nr 12 z DK Nr 7 – ok. 1400 mb. w kierunku Wolanowa oraz dok. proj. – koszt. od DK Nr 12 wzdłuż działki Nr 2136 obręb Kacprowice – ok. 200 mb	15.000,00	15.000,00	100,00
	2. Dopuszczenie siłowni napowietrznej w m. Kacprowice – plac zabaw oraz zakup ziemi, trawy i piachu na plac zabaw	8.429,00	7.672,32	91,02
	3. Organizacja pikniku dla mieszkańców	4.000,00	4.000,00	100,00
Kowala Duszocina	1. Zakup luster drogowych w ilości 2 szt.	2.000,00	1.476,00	73,80
	2. Udrożnienie i odtworzenie rowów przydrożnych i odwadniających	17.665,00	16.963,52	96,03
Kowalanka	1. Renowacja i doposażenie placu zabaw	4.400,00	4.397,25	99,94
	2. Organizacja Pikniku Rodzinnego	2.041,00	2.041,00	100,00
	3. Organizacja Dnia Babci i Dziadka	2.400,00	2.400,00	100,00
	4. Remont chodnika z płyt betonowych	13.000,00	13.000,00	100,00
Kolonia Wawrzyszów	1. Utwardzenie dróg gminnych w sołectwie kruszywem.	7.404,00	7.367,70	99,51
	2. Opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej budowy świetlicy wiejskiej w miejscowości Kolonia Wawrzyszów	10.000,00	10.000,00	100,00
Kolonia Wolanów	1. Wymiana przepustu pod drogą gminną w miejscowości Kolonia Wolanów obok posesji nr 20	10.000,00	10.000,00	100,00
	2. Organizacja pikniku integracyjnego dla mieszkańców wsi Kolonia Wolanów	4.632,00	4.632,00	100,00
Młodocin Większy	1. Nawiezenie i rozgarnięcie kruszywa na drodze gminnej	3.400,00	3.313,62	97,46
	2. Remont remizy strażackiej w Młodocinie Większym.	23.218,00	20.983,31	90,38
Mniszek	1. Remont i wyposażenie świetlicy w Mniszku	2.000,00	1.998,75	99,94
	2. Remont dróg gminnych poprzez nawiezenie i rozgarnięcie tłucznia	8.000,00	8.000,00	100,00
		29.586,00	29.397,00	99,36
Podlesie	1. Zakup tablic ogłoszeniowych w ilości 3 szt.	3.000,00	1.948,32	64,94
	2. Organizacja Dnia Dziecka	2.000,00	2.000,00	100,00
	3. Utwardzenie destruktem drogi relacji Sławno – Podlesie	13.385,00	13.385,00	100,00
Rogowa	1. Opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej budowy świetlicy wiejskiej w m. Rogowa.	10.000,00	10.000,00	100,00
	2. Zakup i montaż wiaty przystankowej	4.300,00	4.182,00	97,26
	3. Zakup i ustawienie lustra drogowego	1.000,00	738,00	73,80
	4. Zakup kosza do koszykówki	3.128,00	3.128,00	100,00
Sławno	1. Remont dróg gminnych	30.000,00	30.000,00	100,00
	2. Organizacja festynu rodzinnego w m. Sławno	5.747,00	5.747,00	100,00
Strzałków	1. Wymiana urządzenia na placu zabaw (ślizg do zjeżdżalni)	800,00	800,00	100,00
	2. Zakup ubrań bojowych dla strażaków wsi Strzałków.	6.000,00	6.000,00	100,00
	3. Czyszczenie rowu przy drogach gminnych i poprawa istniejących mostków	13.500,00	13.383,63	99,14

	4. Nawiezenie kruszywa na drogi gminne i rozgarniecie.	18.000,00	17.853,45	99,19
	5. Organizacja uroczystości Dnia Rodziny	2.523,00	2.523,00	100,00
Ślepowron	1. Utwardzenie drogi gminnej oznaczonej nr ewid. 2148 obręb Ślepowron destruktem na odcinku 500 mb.	38.307,00	38.257,92	99,87
Wacławów	1. Odnowienie rowu odwadniającego drogi	15.000,00	14.984,66	99,90
	2. Organizacja pikniku rodzinnego	2.831,00	2.831,00	100,00
Waliny	1. Opracowanie koncepcji poszerzenia drogi gminnej nr 351209VW o dł. ok. 2 km.	19.324,00	19.188,00	99,30
Wawrzyszów	1. Wykonanie dokumentacji projektowo – kosztorysowej na budowę oświetlenia ulicznego wzdłuż drogi gminnej Wawrzyszów - Dzika Niwa	10.000,00	10.000,00	100,00
	2. Utwardzenie dróg gminnych kruszywem w m. Wawrzyszów	13.000,00	12.767,40	98,21
	3. Organizacja Dnia Dziecka	3.064,00	3.064,00	100,00
Wolanów	1. 1. Przebudowa parku w Wolanowie oraz utwardzenie terenu rekreacyjnego przy altanie (działka nr 303/5)	23.971,00	23.971,00	100,00
	2. Budowa monitoringu wizyjnego w parku	15.000,00	14.935,73	99,57
	3. Zaprojektowanie i wykonanie plakatu promującego gminę Wolanów	1.000,00	0,00	0,00
Wymysłów	1. Utwardzenie placu kostką brukową pod wiatą przystankową w Wymysławie	2.400,00	2.337,00	97,38
	2. Utwardzenie tłuczniem drogi gminnej	8.862,00	8.622,30	97,30
Zabłocie	1. Opracowanie dokumentacji projektowo – kosztorysowej na budowę drogi na odcinku o dł. 650 mb. Zabłocie - Choiny	10.000,00	9.840,00	98,40
	2. Utwardzenie terenu pod wiatą przystankową oraz pod altaną ok. 60 m ²	5.911,00	5.911,00	100,00
Razem:		565.214,00	555.287,18	98,24

Źródło: opracowanie własne.

Wydatki funduszu sołeckiego po stronie wykonania stanowiły kwotę 555.287,18 zł, tj. 98,24 % planu, co stanowiło 1,15 % wydatków ogółem poniesionych w 2019 r.

Łącznie na 2019 rok zaplanowano do realizacji 67 zadań. Jak widać w tabeli 8 sołectwa głównie przeznaczają te środki na remonty dróg oraz pielęgnację terenów wspólnych, na projektowanie bądź uzupełnienie oświetlenia ulicznego, a także w mniejszym zakresie na organizację imprez integrujących społeczność sołectwa. Kwota funduszu w porównaniu do 2018 r. wzrosła o 43 777 zł (plan), zaś zrealizowane wydatki zwiększyły się w 2019 r. w porównaniu do roku poprzedniego o 61 237 zł.

III. Mienie komunalne

W skład gminnego zasobu nieruchomości wchodzi nieruchomości zabudowane i niezabudowane stanowiące własność Gminy Wolanów, które gmina nabyła w wyniku komunalizacji, nieodpłatnego nabycia, aktami notarialnymi darowizny lub zakupu. W 2019r

dokonano zakupu za kwotę 199.000 zł nieruchomości położonej w miejscowości Sławno o pow. 0,8441 ha, z przeznaczeniem na powiększenie sąsiedniej nieruchomości na której funkcjonuje Publiczna Szkoła Podstawowa. Na dzień 31.12.2019 r. ogólna powierzchnia gruntów Gminy Wolanów wynosiła 103,08 ha.

Nieruchomości są wynajmowane, wdzierżawiane, przekazane w wieczyste użytkowanie i z tego tytułu gmina w 2019 r. uzyskała dochody w wysokości 98.922,23 zł tj. o 6 555 zł więcej niż w 2018 r. W 2019r. nie uzyskano żadnych dochodów z tytułu sprzedaży nieruchomości, mimo kilkukrotnego ogłaszania przetargów na działki w miejscowości Strzałków i Wymysłów.

Gmina również włada gruntami o pow. 2,3094 ha na podstawie umów użyczenia. Są to grunty pod placami zabaw w miejscowości Jarosławice, Kacprowice, Kowalanka, Kowala Duszocina, Zabłocie, placami utwardzonymi z kostki brukowej w miejscowości Sławno i Wolanów a także częścią nieruchomości w miejscowości Chruslice, na której zlokalizowany jest Klub Senior +.

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Wolanów został uchwalony na okres 5 lat tj. na lata 2018 – 2022 i przyjęty uchwałą Nr XXXVII/207/2017 Rady Gminy Wolanów z dnia 28.12.2017r.

Mieszkaniowy zasób gminy tworzą lokale mieszkalne położone w budynkach stanowiących własność Gminy Wolanów w ilości 25 lokali komunalnych w miejscowościach: Bieniędzice, Garno, Młodocin Większy, Mniszek, Sławno, Wawrzyszów, Wolanów. Zasób komunalny nie ma wyodrębnionych lokali socjalnych ani zamiennych. W 2019 r. nie sprzedano żadnego lokalu mieszkalnego, ani nie zwiększono liczby lokali. Z uwagi na wiek i stan techniczny niektóre lokale wymagają remontów, są one przeprowadzane w ramach posiadanych środków finansowych. W 2019 r. przeprowadzono remont nw. lokali mieszkalnych:

- Garno ul. Kasztanowa 79 - prace polegały na wymianie poszycia dachowego, wartość prac wyniosła 38 500 zł,
- Mniszek Nr 87 - prace polegały na wymianie poszycia dachowego, wartość prac wyniosła 14 500 zł,
- Wawrzyszów Nr 13 - prace polegały na wymianie stolarki okiennej, wartość prac wyniosła 5 811,75 zł.

Łącznie wartość prac wyniosła 58 811,75 zł. Było to o 43 311,75 zł więcej niż w 2018r.

W porównaniu do 2018 r. zmniejszeniu uległo zadłużenie lokali z kwoty 11.069,88zł do 6.284,63 zł. Na koniec 2019 r. zadłużonych było 5 lokali mieszkalnych. Część zadłużenia spłacane jest ratalnie przez najemców, a część przez zajęcia komornicze. Występują również zaległości w przypadkach gdzie główny najemca zmarł natomiast spadkobierca mogący przejąć obciążenia nie przebywa pod adresem zameldowania. Nie praktykowano dotychczas odpracowania zaległości czynszowych.

Obecnie obowiązujące stawki czynszu ustalone są Zarządzeniem Nr 102/2012 Wójta Gminy Wolanów w z dnia 15.03.2012 r. Jednakże ze względu na standard lokali dotychczas nie podwyższono czynszu. Wiele lokali wymaga pilnych remontów.

Szczegółowe dane dotyczące mienia komunalnego zawarto w informacji o stanie mienia komunalnego, która stanowi załącznik do sprawozdania z wykonania budżetu gminy za 2019 r.

IV. Informacja o realizacji polityk, programów i strategii

4.1. Strategia rozwoju Gminy Wolanów

Strategia Rozwoju Gminy Wolanów na lata 2015 - 2022 jest kierunkowo-programowym planem rozwoju Gminy. Dzięki opracowaniu strategii możliwe jest szybsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców, poprawa jakości ich życia, stymulowanie rozwoju gospodarczego i ochrona środowiska. Strategia ma na celu adaptację Gminy do zmian zachodzących w otoczeniu, zmierzającą do długofalowego i trwałego rozwoju. Strategia rozwoju Gminy poprzez jej uspołecznienie jest głosem mieszkańców, co do kierunków rozwoju i jest wspólną decyzją wszystkich mieszkańców. Tylko wspólne formułowanie celów i wspólne działanie jest gwarancją stabilnego i długotrwałego rozwoju.

W celu prawidłowej realizacji Strategii ustalony został Plan Inwestycji stanowiący załącznik nr 1 do Strategii, którego okresowa analiza pozwala określić stopień realizacji postawionych w Strategii celów. W poniższej tabeli przedstawiono zadania inwestycyjne wskazane w Planie Inwestycyjnym zrealizowane w 2018 i 2019 r.

Tabela 9. Zadania inwestycyjne wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Wolanów na lata 2015-2022 zrealizowane w 2019 r.

Nazwa zadania/działania	Jednostka odpowiedzialna	Źródło finansowania
2018 r.		
Przebudowa drogi powiatowej Konary – Mniszek	Gmina Wolanów Powiat Radomski	Budżet Powiatu Radomskiego Środki własne Gminy
Przebudowa drogi powiatowej Wolanów – Kończyce	Gmina Wolanów Powiat Radomski	Budżet Powiatu Radomskiego

Przebudowa drogi gminnej Garno-Strzałków	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Remont drogi wojewódzkiej nr 733	Gmina Wolanów Województwo Mazowieckie	Budżet Województwa Mazowieckiego
Rozbudowa sieci wodociągowej (206 m.b. sieci)	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Rozbudowa i modernizacja sieci oświetlenia ulicznego (dł. 110m)	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Rozbudowa PSP w Sławnie (nowe sale – łącznik) oraz budowa Sali gimnastycznej zadanie nie zakończone	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Budowa Sali gimnastycznej przy PSP w Mniszku zadanie nie zakończone	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Termomodernizacja budynku ZSO w Wolanowie zadanie nie zakończone	Gmina Wolanów	Pożyczka z NFOŚiGW
2019 r.		
Budowa dróg gminnych w miejscowości Sławno i Chruślice	Gmina Wolanów	Funduszu Dróg Samorządowych Środki własne Gminy
Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Strzałków	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy Samorząd Województwa Mazowieckiego FOGR
Przebudowa drogi powiatowej Mniszek-Omięcín-Szydłowice	Powiat Radomski Gmina Wolanów	Budżet Powiatu Radomskiego Środki własne Gminy
Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Sławnie	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy Ministerstwo Sportu i Turystyki
Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Mniszku	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy Ministerstwo Sportu i Turystyki
Budowa Otwartej Strefy Aktywności w miejscowości Wawrzyszów	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy Ministerstwo Sportu i Turystyki
Zmiana sposobu użytkowania budynku przedszkola, na świetlicę wiejską, na terenie działki nr 342, w miejscowości Chruślice gm. Wolanów – utworzenie i wyposażenie Klubu Senior+	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy Rządowy Program Senior+
Termomodernizacja budynku ZSO w Wolanowie	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy, Pożyczka z NFOŚiGW
Termomodernizacja budynku PSP w Sławnie	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Budowa wodociągu w miejscowości Garno wzdłuż ulicy Sosnowej wraz z opracowaniem projektu na połączenie wodociągów	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Budowa sieci wodociągowej wraz z przyłączami w miejscowości Strzałków	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Budowa oświetlenia ulicznego w Gminie Wolanów w miejscowościach: Mniszek, Podkończyce, Młodocin Większy, Waliny i Ślepowron, Sławno	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Remont świetlicy w Młodocinie Większym	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy Budżet Województwa Mazowieckiego
Remont Świetlicy w Mniszku	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy

		Budżet Województwa Mazowieckiego
Remont Świetlicy w Jarosławicach	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy Budżet Województwa Mazowieckiego
Remont budynków komunalnych	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy
Przebudowa parku w Wolanowie	Gmina Wolanów	Środki własne Gminy Budżet Województwa Mazowieckiego

Źródło: opracowanie własne.

Wymienione wyżej działania realizują wprost cele strategiczne i szczegółowe określone w *Strategii Rozwoju Gminy Wolanów na lata 2015-2022*, takie jak: modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej (drogowej, wodociągowej, oświetlenia ulicznego), modernizacja i rozbudowa infrastruktury placówek oświatowych, budowa małej infrastruktury rekreacyjnej, modernizacja świetlic wiejskich. Poza wymienionymi w tabeli dokonano modernizacji miejsc rekreacji w wielu miejscowościach, zrealizowano duży projekt promujący produkty lokalne i tradycyjne oraz rolnictwo i twórczość lokalną *Wolanow Food Festival*, którego ukoronowaniem była impreza plenerowa gromadząca ponad 2 tysiące odwiedzających zrealizowana w dniu 15 września 2019 r. Zorganizowano również wiele mniejszych imprez integracyjnych dla społeczności lokalnych w sołectwach. Działania rządowe i lokalne wspierające aktywność społeczną zaowocowały powstaniem kilku nowych Kół Gospodyń Wiejskich, na koniec 2019 r. było ich 8. Ważnym krokiem w kierunku aktywizacji i integracji starszego pokolenia jest przygotowanie Klubu Senior+. Pierwszego takiego miejsca w Gminie Wolanów, specjalnie dla seniorów.

4.2. Ład przestrzenny

Obecnie obowiązujące dla Gminy Wolanów Studium uwarunkowań i kierunków przestrzennego zagospodarowania gminy określa uchwała Rady XVII/104/2000 z dnia 23.06.2000 r, zmieniona w 2009 r., w związku z opracowaniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu, na którym jest zlokalizowana firma PIPELIFE. Zmiany jakie zaszły w ostatnich latach na terenie Gminy Wolanów związane w szczególności z oddaniem do użytku drogi ekspresowej S7 rodzą nowe potrzeby w zakresie zagospodarowania terenu wzdłuż tej drogi, a w konsekwencji opracowania nowego studium uwarunkowań i kierunków przestrzennego zagospodarowania gminy.

Gmina Wolanów posiadała na koniec 2019 r. 4 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

Uchwała Nr XXXIII/210/02 Rady Gminy w Wolanowie z dnia 28 czerwca 2002 r.

części sołectw Wolanów (przy ulicy Opoczyńskiej) oraz Kolonia Wolanów,

Uchwała Nr XXXIII/211/02 Rady Gminy w Wolanowie z dnia 28 czerwca 2002 r. części sołectw Wolanów (przy ulicy Kolejowej),

Uchwała Nr XXXIII/212/02 Rady Gminy w Wolanowie z dnia 28 czerwca 2002 r. części sołectwa Mniszek,

UCHWAŁA NR XLIV/144/09 RADY GMINY WOLANÓW z dnia 29 października 2009 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części Gminy Wolanów.

Na początku 2020 r. Rada Gminy podjęła uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia planu miejscowego dla miejscowości Wolanów i Sławno, korygującego nieco dotychczasowy sposób zagospodarowania terenu.

Problemem pozostaje nadal nie uregulowana sprawa dróg na terenie objętym planem w miejscowości Mniszek. W 2019 r. wystąpiono do właścicieli działek w Mniszku, na terenie których znajduje się droga objęta PMZP z prośbą o nieodpłatne przekazanie gminie Wolanów części działek zajętych pod drogę wg planu. Większość właścicieli wyraziła zgodę. Niestety nadal brak zgody właścicieli 6 działek. Trwają rozmowy. Po uzyskaniu tych zgód, podjęte zostaną działania zmierzające do wyodrębnienia tej drogi.

Obecnie stopień pokrycia gminy mpzp wynosi 1,35 % w stosunku do całej powierzchni Gminy. Pozwolenia na podstawie mpzp wydaje Starosta Radomski.

W 2019 r. wydano 119 decyzji o warunkach zabudowy, w tym 2 odmowne. W porównaniu do 2018 r. mniej o 23. Wydano 15 decyzji celu publicznego - są to inwestycje liniowe - gazociąg, linie energetyczne, rozbudowa sieci wodociągowej. W porównaniu do 2018 r. mniej o dwie. Wydano 183 zaświadczenia o przeznaczeniu działek. A także wydano 32 opinie w sprawie podziału nieruchomości na podstawie warunków zabudowy. W 2018 r. były to 24 opinie.

4.3. Gminny program rewitalizacji

Program Rewitalizacji jest dokumentem wyznaczającym cele i kierunki kompleksowej odnowy na płaszczyznach: gospodarczej, przestrzennej i społecznej dla Gminy wyznaczonych do objęcia procesem rewitalizacji. Kompleksowość działań rewitalizacyjnych ma na celu zapewnienie rozwoju zdegradowanych obszarów wymagających odnowienia.

Program Rewitalizacji Gminy Wolanów na lata 2016-2023 został opracowany w czerwcu 2017 r., natomiast opublikowany w marcu 2018 r. Wyznaczonymi obszarami

rewitalizacji w Gminie Wolanów są dwie miejscowości: Wolanów oraz Młodocin Większy. Na etapie projektowania GPR, w sposób bezpośredni dla Młodocina Większego wskazano remont świetlicy wiejskiej oraz utworzenie centrum rekreacyjnego. W przypadku Wolanowa zaproponowano działania w zakresie termomodernizacji Zespołu Szkół, budowy boiska sportowego, wielofunkcyjnego przy Zespole Szkół, utworzenie centrum rekreacyjnego, remont i modernizację budynku Strażnicy i byłego GOK-u oraz budowę przedszkola.

Na dzień 31.12.2019 roku w miejscowości Wolanów w ramach realizacji *Program Rewitalizacji Gminy Wolanów na lata 2016-2023* zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

I. Wykonano termomodernizację budynku Zespołu Szkół w Wolanowie. Inwestycję podzielono na trzy etapy:

- w 2017 r. została wymieniona stolarka okienna i drzwiowa,
- w 2018 r. wykonano docieplenie budynku,
- w 2019 r. dokonano wymiany grzejników wraz z regulacją instalacji c.o.

II. Wybudowano boisko sportowe wielofunkcyjne w Wolanowie w 2017 r.

III. Utworzono centrum rekreacyjne za budynkiem zespołu szkół w Wolanowie (min. oczyszczono staw, wybudowano siłownię napowietrzną, ułożono chodnik i zamontowano ławeczki). W 2018 roku została wybudowana wiatra wraz z wyposażeniem jako element małej architektury w powstającym centrum rekreacyjnym w Wolanowie. W 2019 r. wykonano utwardzenie terenu pod wiatą oraz wokół wiaty i wyposażono wiatę w ławki i stoły.

IV. Wybudowano Samorządowe Publiczne Przedszkole w Wolanowie, które funkcjonuje od 01 września 2017r. oraz uzyskano pozwolenie na przebudowę budynku byłego GOK i strażnicy OSP w Wolanowie. Obecnie trwają prace projektowe związane z modyfikacją projektu przebudowy tego budynku oraz zmianą zagospodarowania terenu. Po uzyskaniu stosownych zezwoleń jesienią b.r. planowane jest rozpoczęcie przebudowy.

V. W 2019 r. przebudowano park w Wolanowie, usunięto nieczynną przepompownię wody, nieco przebudowano wyspę przystankową i niektóre alejki, zamontowano nową szklaną wiatę przystankową, nowe latarnie parkowe oraz monitoring. Jesienią b.r. planuje się nowe nasadzenia roślin.

Drugi obszar objęty programem rewitalizacji w gminie Wolanów jest miejscowość Młodocin Większy. Rok 2019 to początek realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w Młodocinie Większym. W 2019 r. rozpoczęto remont świetlicy wiejskiej – wykonano wymianę instalacji elektrycznej w budynku, wybudowano zbiornik na ścieki oraz podłączono kanalizację do budynku. Wykonano instalację alarmową oraz opracowano projekt instalacji

grzewczej gazowej wraz z pozwoleniem na budowę. Łączna wartość prac wyniosła około 50 000 zł. Ważnym dla Mieszkańców Młodocina Większego działaniem był remont chodnika i zabezpieczenie miejsca, w którym zginął Mieszkaniec Młodocina. W ramach prac rewitalizacyjnych uporządkowano działkę gminną przylegającą do drogi gminnej oraz unieszkodliwiono niebezpieczne pojemniki pozostawione w ziemi przez nieżyjącego już przedsiębiorcę.

Generalnie wszystkie działania dotyczące poprawy jakości infrastruktury publicznej zarówno technicznej, jak i społecznej, ładu i porządku oraz ochrony środowiska prowadzą do rewitalizacji Gminy i w konsekwencji poprawy warunków życia Mieszkańców.

4.4. Gminny program opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami - przyjęty został Uchwałą Nr LIV/186/10 Rady Gminy Wolanów z dnia 11 sierpnia 2010 r. Przedmiotem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Wolanów jest problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Wolanów. Gminny program opieki nad zabytkami sporządzany przez Wójta Gminy, a następnie po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przyjęty przez Radę Gminy. Gminny program opieki nad zabytkami nie jest aktem prawa miejscowego, natomiast stanowi dokument uzupełniający dotychczas przyjęte akty prawa miejscowego, uwzględniając zadania z zakresu opieki nad zabytkami. Określa sposób ich realizacji, poprzez stosowne działania organizacyjne i finansowe oraz upowszechniające wiedzę o zabytkach. Zgodnie z wolą ustawodawcy gminny program opieki nad zabytkami ma na celu:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania województwa;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych, edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych oraz opieka nad zabytkami;

- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ostatni Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Wolanów obejmował lata 2010-2013, po 2013 r. programu nie zaktualizowano. Wynika to głównie z faktu, że żaden z zabytków wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków znajdujących się na terenie Gminy Wolanów, nie jest własnością gminy, co uniemożliwia gminie wydatkowanie środków na ich ewentualną renowację.

Tabela 10. Zabytki wpisane do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków.

Lp.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	NR REJESTRU
1.	Młodocin Większy	Park – własność prywatna od 12 lipca 2002r.	763 z dnia 18.12.1957r.
2.	Mniszek	Kościół par. p.w. św. Jana Chrzciciela 1665-67 z kaplicą św. Józefa	460/A z 29.07.1991r.
3.	Mniszek	Cmentarz par. rzym.-kat., 1 połowa XIX	478/A z 05.11.1991
4.	Strzałków	Park z XIX w – własność prywatna od 17 listopada 2005r.	762 z 18.12.1957
5.	Wolanów	Cmentarz rzym. – kat., koniec XVIII w	490/A z 05.11.1991r.
6.	Wymysłów - Soszyn	Młyn wodny, koniec XIX - własność prywatna od 16 grudnia 1986r.	A-15 z 17.08.1999

Źródło: opracowanie własne.

Gmina w swoich materiałach promocyjnych eksponuje znajdujące się na jej terenie zabytki. W 2019 r. m.in. dofinansowano publikację opisującą zabytki regionu radomskiego, w tym Gminy Wolanów.

4.5. Infrastruktura komunalna

4.5.1. Infrastruktura drogowa i transport publiczny

W 2019 r. na utrzymanie dróg gminnych, w tym przede wszystkim remonty wydatkowano rekordową kwotę 1 044 949 zł (remonty bieżące dróg, rowów i chodników, utwardzenia placów, wymiany przepustów, nowe balustrady przy przepustach, uzupełnienie oznakowania, koszenie poboczy i terenów zielonych, odśnieżanie, odkrzaczanie). Zaś na inwestycje 2 092 893 zł. Dane dotyczące infrastruktury drogowej na koniec 2019 r. przedstawiono w tabeli 11.

Tabela 11. Gminne drogi publiczne na koniec 2019 r.

Nr i nazwa drogi	Rodzaj nawierzchni	Długość	Szerokość pasa	Własność
351201W dp nr 3561W – Wymysłów – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	1200 mb 538 mb	6,30 – 6,50	nieuregulowany stan prawny
351202W dp nr 3561W – Wymysłów – Soszyn granica gm. Wolanów	gruntowa	1974 mb	6,00 – 6,40	nieuregulowany stan prawny
351203W dp nr 3562W – Mniszek – Karszewo – granica gm. Wolanów	asfaltowa	774 mb	5,70 – 10,40	nieuregulowany stan prawny
351204W dp nr 3566W – Rogowa – Laskowa Wola – dp nr 3502W	asfaltowa	3020 mb	7,00 – 11,00	nieuregulowany stan prawny
351205W dp nr 3502W – Kolonja Wawrzyszów – Wawrzyszów Las – dg nr 351210W	asfaltowa gruntowa	1242 mb 1925 mb	2,10 – 10,80	nieuregulowany stan prawny
351206W dp nr 3502W – Dzika Niwa – Babia Góra – Sabat – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	3266 mb 15 mb	6,00 – 13,60	nieuregulowany stan prawny
351207W dk nr 12 – Strzałków - Garno – Młodocin Większy – dw nr 733	asfaltowa gruntowa	7775 mb 1298 mb W 2019 r. wybudowano 360 mb nawierzchni asfaltowej z obustronnymi poboczami	3,00 - 10,00	Własność fragm. drogi na odcinku 2830 mb, na pozostałym odcinku nieuregulowany stan prawny
351208W dp nr 3563W – Garno – dw nr 733	asfaltowa gruntowa	2302 mb 140 mb	1,30 – 7,50	nieuregulowany stan prawny
351209W pomiędzy granicami gm. Wolanów – Waliny – dw nr 733	asfaltowa	1950 mb	5,80 - 7,80	nieuregulowany stan prawny
351210W granica gm. Wolanów – Jarosławice – Bieniędzice – Zabłocie – Strzałków – dk nr 12	asfaltowa gruntowa	6660 mb 1658 mb	4,50 – 14,00	nieuregulowany stan prawny
351211W granica gm. Wolanów – Bieniędzice – Chruślice – dw nr 733	asfaltowa gruntowa	1248 mb 667 mb	2,50-9,00	nieuregulowany stan prawny
351212W dg nr 351210W – Kowala Duszocina – dw nr 733	asfaltowa gruntowa	925 mb 911 mb	4,40 – 10,60	nieuregulowany stan prawny
351213W dw nr 733 – Chruślice – dp nr 3505W	asfaltowa gruntowa	1112mb 448 mb	3,60-8,60	nieuregulowany stan prawny
351214W	asfaltowa	2908 mb	3,50 – 9,00	nieuregulowany

dp 3505W – Waławów – dg nr 351216W				stan prawny
351215W dk 12 – Sławno – Ślepowron – Janówek	asfaltowa	2960 mb	3,65 – 9,70	nieuregulowany stan prawny
351216W granica gm. Wolanów – Sławno – Franciszków – Młodocin Większy	gruntowa asfaltowa destrukct	2154 mb 2071 mb 1350 mb W 2019 r. wybudowano 863,3 mb nawierzchni jezdni asfaltowej z odwodnieniem w postaci rowów przydrożnych, ściekiem przykrawędziowym i obustronnym poboczem. Utwardzono destruktem odcinek 1350 mb od Sławna pod lasem do Franciszkowa	5,80 – 8,40	w styczniu 2020 r. zasiedzenie na odcinku od granicy z gminą Zakrzew do drogi krajowej nr 12
351217W dk nr 12 – Mniszek – Podulek – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	800 mb 1125 mb	2,00 - 6,20	nieuregulowany stan prawny
351218W dk nr 12 – Kolonia Wolanów – dg nr 351212W	asfaltowa gruntowa	1780 mb 330 mb	6,00 – 8,40	nieuregulowany stan prawny
351219W dg nr 351215W – Ślepowron - granica gm. Wolanów	asfaltowa	450 mb	5,70 – 8,30	nieuregulowany stan prawny
351220W droga przez wieś Wymysłów	asfaltowa gruntowa	140 mb 2760 mb	4,30 – 5,40	nieuregulowany stan prawny
351221W Wymysłów – granica gminy Wolanów – dp nr 3561W – dg nr 351202W	gruntowa	620 mb	5,20 – 5,50	nieuregulowany stan prawny
351222W Dp nr 3561W - Wymysłów – granica gm. Wolanów	gruntowa	620 mb	5,40 – 5,50	nieuregulowany stan prawny
351223W dg nr 351201W – Wymysłów – granica gminy Wolanów	gruntowa	1190 mb	5,10 – 6,60	nieuregulowany stan prawny
351224W dg nr 351217W – Podulek – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	473 mb 460 mb	2,50 – 3,70	nieuregulowany stan prawny
351225W dk nr 12 – Mniszek – granica gm. Wolanów	asfaltowa gruntowa	370 mb 770 mb	4,60 – 5,80	nieuregulowany stan prawny
351226W dp nr 3502W – Wawrzyszów – Wygon – granica sołectwa	asfaltowa gruntowa	913 mb 193 mb	6,00 – 8,30	nieuregulowany stan prawny
351227W	gruntowa	973 mb	2,60 - 5,00	nieuregulowany

dg nr 351204W – Laskowa Wola – granica gm. Wolanów				stan prawny
351228W droga przez wieś Bieniędzice – Michałów	asfaltowa gruntowa	807 mb 140 mb	5,60 - 6,30	nieuregulowany stan prawny
351229W granica gm. Wolanów – Bieniędzice – Michałów – Kolonia Wawrzyszów – dg nr 351205W	asfaltowa destrukcyjna	2945 mb 900 mb W 2019 r. utwardzono destrukcyjnym 900 mb drogi z obustronnymi poboczami, , wykonanie przepustu drogowego, montaż 6 kpl. oznakowania pionowego	5,70 - 9,00	nieuregulowany stan prawny
351230W dg nr 351210W – Bieniędzice – Zabłocie – dg nr 351211W	asfaltowa	1027 mb	3,00 - 6,30	nieuregulowany stan prawny
351231W dg nr 351205W – Kolonia Wawrzyszów – Dzika Niwa – Strzałków – dg nr 351210W	asfaltowa gruntowa	668 mb 1782 mb	3,60 – 7,60	nieuregulowany stan prawny
351232W droga przez wieś Zabłocie	gruntowa	1203 mb	4,80 - 5,70	nieuregulowany stan prawny
351233W dw nr 733 – Chruściec – dp nr 3505W	asfaltowa	1104 mb W 2019 r. wykonano 502 mb nawierzchni jezdni asfaltowej z odwodnieniem w postaci rowów przydrożnych i obustronnym poboczem	9,00 - 15,00	W styczniu 2020 r. zasiedzenie na odcinku od granicy z gminą Zakrzew do drogi krajowej nr 12
351234W dw nr 733 – Kowala Duszocina – dw nr 733	asfaltowa gruntowa	1760 mb 1055 mb	3,50 – 6,60	nieuregulowany stan prawny
351235W dw nr 733 – Kowala Duszocina – dg nr 351234W	destrukcyjna	450 mb	3,50 - 6,60	nieuregulowany stan prawny
351236W Wola Waclawowska - Sławno	asfaltowa	1028 mb	2,50 – 12,20	nieuregulowany stan prawny
351237W droga przez wieś Wola Waclawowska	asfaltowa	1242 mb	4,00 – 5,50	nieuregulowany stan prawny
351239W dg nr 351210W – Zabłocie – dg nr 351232W	gruntowa	452 mb	6,10 – 6,50	nieuregulowany stan prawny
351240W dg nr 351206W – Strzałków – granica sołectwa	asfaltowa gruntowa	835 mb 1586 mb	5,00 – 8,60	nieuregulowany stan prawny
351241W dg nr 351240W – Strzałków – dg nr 351207W	asfaltowa gruntowa	615 mb 326 mb	3,40 - 9,50	nieuregulowany stan prawny

351242W dk nr 12 – Strzałków – Garno – Wolanów – dw nr 733	asfaltowa	2060 mb	4,30 - 6,50	nieuregulowany stan prawny
351243W droga przez wieś Wolanów	asfaltowa gruntowa	202 mb 865 mb	2,80 – 3,90	nieuregulowany stan prawny
351244W droga przez wieś Garno	asfaltowa gruntowa	939 mb 760 mb	4,80 – 5,90	nieuregulowany stan prawny
351245W dw nr 733 – Garno – Młodocin Większy – Franciszków – dp nr 3565W	asfaltowa gruntowa	610 mb 2470 mb	3,10 - 7,90	nieuregulowany stan prawny
351246W granica gm. Wolanów – Młodocin Większy – Kolonja Kończyce	gruntowa	1140 mb	6,50 – 8,30	nieuregulowany stan prawny
351247W obwodnica miasta Radomia w ciągu dk S7 – Sławno – dg nr 351216W	asfaltowa	700 mb	5,50 - 8,20	nieuregulowany stan prawny
351248W dp nr 3565W – Podlesie – granica sołectwa	asfaltowa gruntowa	695 mb 1706 mb	1,75 – 7,60	nieuregulowany stan prawny
351249W dk nr 12 – Ślepowron – dg nr 351215W	asfaltowa	295 mb	6,00	nieuregulowany stan prawny
351250W dk nr 12 – Ślepowron – granica gm. Wolanów	asfaltowa destrukta	545 mb 530 mb W 2019 r. utwardzono destruktem 530 mb drogi	4,70-5,50	nieuregulowany stan prawny

Źródło: Opracowanie własne.

Na terenie Gminy Wolanów publiczny transport zbiorowy w 2018 r. realizowany był głównie przez przedsiębiorcę Pana Janusza Walkiewicza prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą „Usługi Przewozowe Osób” z siedzibą w miejscowości Sławno 17.

Przedsięwzięcie dowozu osób linią „W” realizowane jest na podstawie trzech licencji wydanych odpowiednio na następujące trasy:

- Licencja wydana przez Prezydenta Miasta Radom – trasa Radom – Wolanów – Garno – Strzałków
- Licencja wydana przez Starostę Radomskiego – trasa Wolanów – Bieniędzice -- Jarosławice – Wolanów
- Licencja wydana przez Wójta Gminy Wolanów – trasa Wolanów – Mniszek – Wolanów.

Dodatkowo w 2019 r. od ww. przedsiębiorcy zakupiono usługę polegającą na realizacji jednego kursu dziennie w dni robocze w godzinach nocnych tj. o godz. 22.15 na trasie ok. 25 km na linii Radom - Mniszek przez miejscowości: Ślepowron, Sławno, Kacprowice, Kowalanka, Wolanów, Strzałków, Wawrzyszów, Mniszek. Kurs ten ma umożliwić powrót do domu osobom, które kończą pracę w późnych godzinach wieczornych i nie mają własnego środka transportu.

Ww. transport uzupełniany jest przez przewoźników realizujących przewóz osób na trasie Przysucha – Radom – Przysucha.

4.5.2. Infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna i gospodarka wodno-ściekowa

Infrastruktura wodociągowa

Poniżej wymieniono dane dotyczące urządzeń wodociągowych będących w posiadaniu Gminy Wolanów:

- Ujęcie wody SUW Wawrzyszów
- Długość sieci wodociągowej – 97,68 km, 1527 przyłączy, 1 przepompownia w Garnie - w stosunku do 2018 r. dobudowano 980 m sieci wodociągowej oraz powstało 51 nowych przyłączy.

Z ujęcia wody w Wawrzyszowie zaopatrywani są w wodę Mieszkańcy południowej i zachodniej części gminy tj. sołectwa: Wymysłów, Garno, Kolonia Wawrzyszów, Strzałków, Michałów, Waliny, Mniszek, Młodocin Większy, Rogowa, Wawrzyszów i część Wolanowa.

Pobór wody podziemnej odbywa się przy pomocy studni głębinowych: S-1 (studnia podstawowa) i S-2 (studnia awaryjna). Studnie pracują przemiennie.

Studnia S-1, podstawowa studnia ujęcia w Wawrzyszowie wykonana została w 1984 r. dla potrzeb dawnej Zlewni Mleka, od 1996 r. właścicielem ujęcia jest gmina Wolanów. W 2004 r. dla potrzeb bezawaryjnego zaopatrzenia w wodę odbiorców zaopatrywanych z ujęcia wody w Wawrzyszowie wykonano studnię awaryjną S-2.

Zasoby eksploatacyjne ujęcia wody z formacji kredy zatwierdzone decyzją UW w Radomiu znak: OS.VI-8530/22/86 z dnia 15.02.1986 r. wynoszą: $Q_e = 52,0 \text{ m}^3/\text{h}$

Pobór wody z ujęcia w Wawrzyszowie odbywa się obecnie w oparciu o pozwolenie wodnoprawne na pobór wody podziemnej udzielone właścicielowi ujęcia wody, którym jest Gmina Wolanów przez Starostę Radomskiego decyzją z dnia 30.09.2016 r. znak: ROŚ.6341.124.3.2016.MM z terminem ważności do 30.09.2036 r. w ilości równej:

$$Q_{\max h} = 52,0 \text{ m}^3/\text{h}, \text{ przy}$$

$$Q_{\text{sr.d}} = 558,0 \text{ m}^3/\text{dobę} ,$$

$$Q_{\text{max.r.}} = 204\,000 \text{ m}^3/\text{r}$$

Uzdatnianie wody odbywa się poprzez napowietrzanie, odżelazianie oraz dezynfekcję. Nadzór nad jakością i przydatnością wody do spożycia z wodociągu publicznego zasilanego z ujęcia wody w Wawrzyszowie sprawuje Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Radomiu. W okresie od 01.01.2019 do 31.12.2019 wodę pochodzącą z wodociągu badano w ramach nadzoru sanitarnego oraz prowadzonej kontroli wewnętrznej pod względem parametrów fizyko-chemicznych, organoleptycznych i mikrobiologicznych zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie normami. Ocena obszarowa jakości wody za rok 2019 przedstawiona przez PPIS w Radomiu wskazała jednorazowe przekroczenie w zakresie żelaza i mętności. Zanieczyszczenie dotyczyło jednego punktu pomiarowego zlokalizowanego w szkole podstawowej i miało charakter krótkotrwały i miejscowy. Kolejne badania laboratoryjne potwierdziły wyeliminowanie nieprawidłowości i w efekcie końcowa roczna ocena jakości wody potwierdza jej przydatność do spożycia przez ludzi. Ponadto w 2019 roku do PPIS w Radomiu nie wpływały interwencje od mieszkańców dot. reakcji niepożądanych związanych ze spożyciem wody na obszarze Gminy Wolanów.

Mieszkańcy gminy w części północno-wschodniej tj. sołectwa: Ślepowron, Sławno, Kacprowice, Kowalanka, część Wolanowa, Kolonia Wolanów, Zabłocie, Chruslice, Waclawów i Franciszków zaopatrywani są w wodę przez Wodociągi Miejskie w Radomiu.

Dla Mieszkańców 2 Sołectw Bieniędzice i Jarosławice Gmina zakupuje wodę z Radomia na podstawie umowy zawartej w 2018r. z Wodociągami Miejskimi w Radomiu.

Natomiast mieszkańcy Sołectwa Podlesie zlokalizowanego we wschodniej części gminy zaopatrywani są w wodę z sieci wodociągowej Gminy Kowala.

Rozwój infrastruktury wodociągowej na terenie Gminy nie nadąża za rozwojem sieci osadniczej, wielu Mieszkańców obecnych i planujących osiedlenie w bliskim czasie wnioskuje o budowę sieci wodociągowej. W 2019 r. wybudowano dwa odcinki sieci wodociągowej – w miejscowości Garno przy ul. Sosnowej odcinek o długości 485,2 m oraz w miejscowości Strzałków odcinek o długości 293 m. Łączna wartość obu inwestycji wyniosła 177 349,31 zł. Jednocześnie wykonano wiele napraw sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w trakcie roku. Dla wyeliminowania przerw w dostawie wody, przepompownię wody w Garnie wyposażono w agregat prądotwórczy o wartości 50 000zł. Urządzenie ma zapobiec przerwom w dostawie wody, w sytuacji przerw w dostawie prądu.

W tabelach poniżej przedstawiono liczbę umów zawartych na dostarczenie wody.

Tabela 12. Rejestr zawartych umów na dostawę wody

Lp.	Miejscowość	Liczba umów	W tym liczba umów zawartych w 2019r.
1.	Wymysłów	45	1
2.	Garno	287	16
3.	Kolonia Wawrzyszów	52	5
4.	Bieniędzice	68	4
5.	Strzałków	232	8
6.	Jarosławice	46	2
7.	Michałów	18	-
8.	Waliny	82	3
9.	Mniszek	318	6
10.	Młodocin Większy	84	1
11.	Rogowa	70	3
12.	Wawrzyszów	119	6
13.	Wolanów	14	1
Ogółem		1435	56

Źródło: opracowanie własne.

Problemem nadal są różnice pomiędzy ilością wody wydobytej a sprzedanej. I tak odpowiednio ilość wody wydobytej w 2019 r. (SUW Wawrzyszów) wynosiła 145 913 m³ a ilość wody zafakturowanej (tj. sprzedanej) 100 564,80 m³. Straty wyniosły 45 348,2 m³. W 2018 r. straty wyniosły 51 024 m³. Przy czym zgodnie z pozwoleniem wodno prawnym z dnia 1 lipca 2019 r. pobór wody zużywanej do płukania sieci wynosi średnio na dobę 4,5 m³, czyli 1 642,5 m³ w ciągu roku. Dzięki podjętym działaniom związanym z informowaniem Mieszkańców o skutkach nielegalnego poboru wody i ogłoszoną abolicją udało się zredukować straty wody z SUW Wawrzyszów o 5 675,8 m³, a zatem o 10%. Stąd 56 umów na wodę zawartych w 2019 r. Do redukcji strat zapewne przyczyniło się również szybkie reagowanie na awarie wodociągu i niezwłoczne ich usuwanie. Choć było tych awarii wiele.

Niestety na obraz strat negatywnie wpływa bilans wody zakupywanej dla Mieszkańców wsi Bieniędzice i Jarosławice od Spółki Wodociągi Miejskie w Radomiu. I tak w 2018 r. od momentu rozpoczęcia zakupu (pierwsza faktura 13 lipca 2018 r.) zakupiono wodę w ilości 10 350 m³, za kwotę 39 772,62 zł. Natomiast zafakturowano na rzecz Mieszkańców 5 724,20 m³ na kwotę 25 668,91 (tj. ilość zużytej wody na podstawie odczytu z liczników oraz opłaty abonamentowe za liczniki od każdego odbiorcy). Zatem straty wody na tych dwóch miejscowościach wyniosły 4 625,8 m³.

Za cały 2019 r. dokonano zakupu wody dla Mieszkańców wsi Bieniędzice i Jarosławice w ilości 14 801 m³ za kwotę 58 233,88 zł. Natomiast zafakturowano 9 545,20 m³ na kwotę 32 770,09 (tj. ilość zużytej wody na podstawie odczytu z liczników oraz opłaty abonamentowe za liczniki od każdego odbiorcy). Zatem straty wody wyniosły 5 255,8 m³. Biorąc pod uwagę łączne straty, z powodu dużych strat na wodzie zakupywanej dla

Bieniędzic i Jarosławic, udało się je w sumie zredukować z 55 649,8 m³ do 50 604 m³, a zatem o 5 045,8 m³ (tj. o 9%).

Warto, w tym miejscu zwrócić uwagę, że straty wody są zjawiskiem nieodłącznym każdego systemu dystrybucji wody i zjawiskiem nieuniknionym. Można przyjąć uproszczoną definicję strat wody: „objętość bezpowrotnie utraconej wody w wyniku jej nieracjonalnego zużycia z przyczyn zależnych i niezależnych od zarządzającego siecią wodociągową”¹. Do czynników zależnych należą:

- przecieki wody z nieszczelnego uzbrojenia wodociągowego,
- płukanie sieci wodociągowej,
- nieszczelności na złączach przewodów wodociągowych.

Czynniki częściowo niezależne to:

- kradzieże wody,
- awarie wodociągowe,
- klasa dokładności urządzeń pomiarowych.

Straty wody dzielą się na rzeczywiste i pozorne. Straty rzeczywiste powodowane są wyciekami z nieszczelności przewodów wodociągowych, armatury, nieszczelnych instalacji. Straty pozorne nie stanowią faktycznych wycieków, ale wynikają z niedokładności i niejednoznaczności pomiarów, czyli tzw. błędów pomiarowych wynikających ze źle dobranych urządzeń pomiarowych, błędów metrologicznych oraz kradzieży wody. Straty wody mogą być rezultatem złego stanu technicznego materiału przewodów, złączy i armatury, czyli nieszczelności. Na straty wpływają awarie sieci oraz przyłączy wodociągowych. Równie ważnymi czynnikami są: rodzaj materiału sieci i armatury, liczba przyłączy wodociągowych, dokładność pomiaru objętości wody sprzedanej, sprzedaż wody w oparciu o ryczałty (brak oszczędności wody przez takich odbiorców), różnice w dokładności pomiarów wodomierzy, kradzież i nielegalny pobór wody (uszkodzenie wodomierzy, nielegalne podłączenia do sieci wodociągowej). Nie istnieją żadne normy określające dopuszczalne wielkości poziomu straty wody. Brak jest również uregulowań prawnych w sprawie maksymalnej wartości dopuszczalnych strat w systemie wodociągowym. Według źródeł niemieckich wynoszą one ok. 8–10%, gdyż koszt usunięcia wycieków poniżej tej wartości jest wielokrotnie wyższy od korzyści wynikających z uszczelnienia sieci. Według badań niemieckich wycieki stanowią

---

¹ F.G. Piechurski, *Straty wody i sposoby skutecznego ich ograniczania w systemach dystrybucji wody* [dostęp 24.05.2020 r. on-line: http://www.inzynierbudownictwa.pl/technika,materiały_i_technologie,artykul,straty_wody_i_sposoby_skutecznego_ich_ograniczania_w_systemach_dystrybucji_wody,6965].

80–100% rzeczywistych strat wody oraz 60–80% strat rzeczywistych i pozornych². O liczbie i wielkości wycieków decyduje wiele czynników. Do najczęstszych zaliczyć można nadmierne ciśnienie i duże jego wahania w sieci wodociągowej, wady materiałowe rur, armatury i złączek, niedbałe i niezgodne z zasadami wykonanie. Istotnym elementem jest również środowisko gruntowe, w jakim ułożony jest przewód sieci wodociągowej.

Korzystając z przedstawionych w literaturze przedmiotu **wskaźników strat wody** wg standardów IWA (International Water Association) wskaźnik jednostkowy strat wody, który zależy od długości sieci i gęstości przyłączy przypadających na 1 km przewodów sieci w przypadku wodociągu Gminy Wolanów (włączając wodę zakupioną dla Bieniędzic i Jarosławic) liczony bez uwzględnienia liczby przyłączy wynosi 1,4 m³/km sieci/dobę.

W wytycznych niemieckich z 1986 r. zawarto dane o granicznych dopuszczalnych jednostkowych stratach wody w zależności od rodzaju gruntu:

- dla gruntów piaszczystych wartość tego wskaźnika powinna wynosić 1,2–1,6 m³/d·km,
- dla gruntów żwirowych 2,4–6,0 m³/d/km,
- dla gruntów skalistych spękanych 4,81–4,4 m³/d·km³.

Patrząc na powyższe wytyczne 1,4 wydaje się być dobrym wskaźnikiem, ale trzeba pamiętać, że pochodzą one z przed 34 lat i przez ten czas zapewne w technologii budowy wodociągów wiele się zmieniło w kierunku ograniczenia strat wody. Jednakże nie znaleziono w literaturze przedmiotu innych norm. Na terenach o liczbie przyłączy większej niż 20 szt/km wskaźnik strat wody liczony jako stosunek strat wody do liczby przyłączy w przeliczeniu na dobę. W tym ujęciu wskaźnik dla wodociągu Gminy Wolanów wynosi 0,09 m³/przyłącze/dobę i jest uznawany w literaturze przedmiotu dla terenów wiejskich i pośrodkowych za umiarkowany⁴.

Pewne jest, że należy nieustannie podejmować działania w celu obniżenia strat wody takie działania jak: likwidacja rozliczania za wodę ryczałtowo, legalizowanie wodomierzy w terminie, zastosowanie wodomierzy odpornych na działanie pola magnetycznego, sprawdzenie poprawności doboru wodomierzy przy ich wymianie, kontrola nieuczciwych

---

² H. Berger, U. Roth, D. Sammet, Struktur und Entwicklung des Wasserverbrauchs in Wiesbaden, GWF Wasser – Abwasser, Nr 9/1998 za F.G. Piechurski, *Straty wody i sposoby skutecznego ich ograniczania w systemach dystrybucji wody* [dostęp 24.05.2020 r. on-line:

http://www.inzynierbudownictwa.pl/technika,materiały_i_technologie,artykul,straty_wody_i_sposoby_skuteczno_ich_ograniczania_w_systemach_dystrybucji_wody,6965].

³ Tamże.

⁴ E. Renaud. *Towards a global performance indicator for losses from water supply systems. Water Loss 2010*, Jun 2010, Sao Paulo, Brazil. 11 p. hal-00593479 E. Renaud. *Towards a global performance indicator for losses from water supply systems. Water Loss 2010*, Jun 2010, Sao Paulo, Brazil. 11 p. [dostęp 24.05.2020 on-line: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00593479/document>]

odbiorców wody, montaż przepływomierzy w strefach dystrybucji, pomiar objętości wody zużywanej na potrzeby własne przed i po wtłoczeniu do sieci, pomiar i rozliczenia objętości wody pobranej, a niefakturowanej.

Dodatkowym problemem jest, ujawniający się w czasie wysokich temperatur i braku opadów, niedostatek wody w Bieniędziejach. W celu jego wyeliminowania wprowadzono zakaz korzystania z wody pochodzącej z wodociągu na cele inne niż socjalno-bytowe, rozpoczęto czynności sprawdzenia legalności poboru wody, które będą kontynuowane aż do zimy. Podjęto również działania w celu umożliwienia poboru wody na cele rolnicze ze starego ujęcia wody przy szkole w Bieniędziejach, obecnie oczekuje się na zgodę Wód Polskich. Planuje się również wybudowanie dodatkowego odcinka wodociągu w celu poprawy jakości wody, o ile Gmina uzyska wymagane zgody właścicieli nieruchomości.

Infrastruktura kanalizacyjna

Gmina Wolanów nie posiada własnej oczyszczalni ścieków i odprowadza ścieki do urządzeń kanalizacyjnych gminy Wieniawa. W dniu 30 kwietnia 2009 roku została zawarta umowa na czas nieokreślony pomiędzy Gminą Wolanów a Gminą Wieniawa, której przedmiotem jest ustalenie warunków wprowadzania ścieków z terenu Gminy Wolanów do urządzeń kanalizacyjnych Gminy Wieniawa oraz ustalenie warunków uiszczania opłaty z tytułu wprowadzania ścieków. Aneks z dnia 11 grudnia 2015 roku do wyżej umowy, z uwagi na ograniczoną wydajność eksploatacyjną oczyszczalni ścieków w Przytyku (ostatecznie tam trafiają ścieki z terenu Gminy Wolanów i Wieniawa), wprowadzono łączne limity ścieków dla gmin Wieniawa i Wolanów - dobowe 180m³ i miesięcznie 5600m³ po przekroczeniu których naliczana jest opłata za ścieki tzw. opłata ponadnormatywna. Przy czym ścieki powyżej limitów dzielone są proporcjonalnie do ilości ścieków wpuszczonych do kanalizacji przez obydwie gminy. Za ilości ścieków powyżej limitów gminy Wolanów i Wieniawa płacą podwójnie.

Obecnie oczyszczalnia ścieków w Wólce Domaniewskiej wymaga pilnej modernizacji w celu dostosowania jej do ilości ścieków spływających z podłączonych miejscowości na terenie trzech gmin – Przytyk, Wieniawa, Wolanów. Przewidywany koszt modernizacji to 15 mln zł. Do czasu modernizacji oczyszczalni nie ma możliwości podłączenia kolejnych odcinków kanalizacji do sieci, co praktycznie zamyka na chwilę obecną możliwość rozbudowy sieci kanalizacyjnej w zachodniej części Gminy Wolanów. Istniejąca infrastruktura kanalizacyjna wymaga stałego monitorowania i modernizacji bowiem ilość ścieków która spływa z terenu Gminy Wolanów do urządzeń kanalizacyjnych jest znacznie

większa niż ilość ścieków zafakturowanych przez Gminę Wolanów. I tak ilość ścieków zafakturowanych przez gminę Wieniawa w 2019 r. tj. wprowadzonych do urządzeń kanalizacyjnych wynosiła 41 719 m³, a ilość ścieków zafakturowanych przez Gminę Wolanów 26 650,60 m³. Co oznacza, że w kanalizacji było 15 068,4 m³ ścieków niezafakturowanych. W 2018 r. było to 20 080,2 m³. Co oznacza, że dzięki podjętym działaniom udało się zredukować ilość ścieków niefakturowanych o 5 011,8m³, czyli o 25%. Jednak wciąż stan ten jest niezadowolający i wymaga dalszych działań. Obecnie prowadzony jest przegląd umów i przyłączy kanalizacyjnych i wyjaśniane wszelkie wątpliwości, a mieszkańcy nie posiadający umów na obszarze objętym kanalizacją będą proszeni o wyjaśnienie sposobu zagospodarowania ścieków na ich posesjach i przedstawienie odpowiednich dokumentów potwierdzających wywóz nieczystości. Łącznie faktury dla Gminy Wolanów za ścieki odprowadzone do urządzeń kanalizacyjnych Gminy Wieniawa za 2019 r. wyniosły 241 227,77zł (w tym 40 975,85 zł za ścieki ponad limit tzw. ponadnormatywne). Za 2018 r. było to odpowiednio 251 373,27 (w tym 32 709,27 zł za ścieki ponad limit).

Infrastruktura kanalizacyjna Gminy Wolanów składa się z 22,8 km sieci kanalizacyjnej, 477 przyłączy, 7 przepompowni. W porównaniu do 2019 r. powstało 3 nowe przyłącza kanalizacyjne oraz mimo istniejących ograniczeń rozpoczęto budowę odcinka kanalizacji w miejscowości Strzałków, który zostanie oddany do użytku w 2020 r. Ze względu na ograniczenia związane z potrzebą modernizacji oczyszczalni ścieków w Przytyku, wykonano jedynie odcinek o długości 586,8 m. Wartość inwestycji wyniosła 344 114,86 zł. Nie angażowano środków NFOŚiGW ze względu na brak możliwości uzyskania efektu ekologicznego. W 2019 r. wydano warunki techniczne na 39 przyłączy wodociągowych i 8 kanalizacyjnych. W 2018 r. roku było to odpowiednio 35 przyłączy wodociągowych i 7 kanalizacyjnych. Potrzeby w zakresie rozbudowy kanalizacji są ogromne na ponad 2tys. gospodarstw domowych zaledwie 353 są podłączone do sieci kanalizacyjnej (tabela 13), tj. wykorzystanych jest 74% wybudowanych przyłączy.

Tabela 13. Rejestr zawartych umów na ścieki

Lp.	Miejscowość	Liczba umów	W tym liczba umów zawartych w 2019r.
1.	Mniszek	219	4
2.	Rogowa	62	3
3.	Wawrzyszów	72	4
	Ogółem	353	11

Źródło: opracowanie własne.

Bilans gospodarki wodno-ściekowej za 2019 r. jest lepszy niż w 2018 r., jednak wciąż niezadowolający i wymaga dalszych działań. W celu zmniejszenia strat będą przeprowadzane kontrole legalności poboru wody i odprowadzania ścieków, dokonywane będą wymiany wodomierzy. Prowadzone są również rozmowy w celu przekazania sieci wodociągowej i kanalizacyjnej profesjonalnym przedsiębiorstwom, które posiadają zarówno odpowiednie kadry, kompetencje jak i sprzęt do profesjonalnej, a jednocześnie bardziej efektywnej gospodarki wodociągowo-kanalizacyjnej.

4.5.3. Infrastruktura energetyczna

W tabeli 12 przedstawiono dane dotyczące infrastruktury energetycznej (oświetlenie dróg). Długość sieci będącej na majątku Gminy wynosiła na koniec 2019 r. 16 016 m, co oznacza wzrost w stosunku do 2018 r. o 2 820 m. Mimo rozbudowy oświetlenia koszty zakupu energii zużytej do oświetlenia ulic, placów i dróg w 2019 r. wyniosły o 61 170,22 zł mniej niż w 2018 r. tj. 484 155,22 zł. Był to między innymi efekt wdrożenia działań wynikających z przeprowadzonego audytu energetycznego, np. zmiany taryfy na oświetlenie uliczne oraz wymiany lamp na mniej energochłonne.

Tabela 14. Dane dotyczące infrastruktury oświetlenia dróg

Rodzaj opraw	Ogółem	Własność Gminy	W tym: na urządzeniach RE
70W	72	72	39
100W	737	737	600
150W	138	138	80
250 W	232	232	48
400 W	2	2	0
LED	444	444	274
Naświetlacze przy kościołach	6	6	-
250W rtęciowe	5	5	5
Razem	1636	1636	1046

Źródło: Opracowanie własne.

W 2019 r. zostało wybudowane oświetlenie uliczne w następujących miejscowościach: Ślepowron, Podlesie, Mniszek, Sławno, Waliny (obręb geodezyjny Młodocin Większy), łącznie na kwotę: 363 533,68 zł. Dokonano również wymiany lamp oświetlenia ulicznego na LED w miejscowościach: Garno – 50 szt., w Chruślicach 8 szt., w Walinach (obręb geodezyjny Młodocin Większy) 37 szt. na kwotę 146 650 zł. A także dowieszono 17 lamp sodowych w miejscowości Franciszków na kwotę 10 455 zł. Dowieszono również 11 lamp sodowych, w tym - w miejscowości Bieniędzice 1 szt., Garno 1 szt., Chruślice 1 szt., Waclawów 1 szt., Sławno 3 szt., Strzałków 2 szt., Mniszek 2 szt. oraz wymieniono dwa słupy

(łącznie na kwotę 19 300 zł). W 2019 r. została również wykonana dokumentacja projektowo-kosztorysowa budowy oświetlenia drogowego w miejscowościach: Kacprowice i Wawrzyszów Dzika.

4.6. Ochrona środowiska

4.6.1. Gospodarka odpadami

System gospodarowania odpadami został wprowadzony na terenie Gminy Wolanów z dniem 1 lipca 2013r., zostały nim objęte nieruchomości zamieszkałe.

Usługa odbioru i transportu odpadów komunalnych z terenu gminy do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych realizowana jest przez podmiot wyłoniony w drodze przetargu nieograniczonego tj.: firmę **Usługi Ekologiczne „EKO-JAS”, Krzysztof Janas Garno ul. Kasztanowa 21, 26-625 Wolanów**. Miejsce zagospodarowania zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania: Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) w Radomiu ul. Witosa 94, 26-600 Radom. Na terenie Gminy w 2019r. obowiązywał workowy system zbierania odpadów komunalnych z podziałem na 5 frakcji o następującej kolorystyce:

- czarny – zmieszane odpady komunalne;
- żółty – tworzywa sztuczne i metale;
- niebieski – papier i tektura;
- brązowy - odpady „BIO”
- zielony – szkło

Gmina zapewniła właścicielom nieruchomości worki do odpadów zbieranych selektywnie w ramach uiszczanej opłaty do Urzędu Gminy za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Dwa razy w roku w lipcu i listopadzie został zorganizowany odbiór odpadów wielkogabarytowych oraz zużytych opon wystawianych przez Mieszkańców przed posesję.

Tabela 15. Ilość odpady komunalnych odbieranych od mieszkańców z terenu Gminy Wolanów w 2018r.

Fracja odpadów	Ilość odebranych odpadów w [Mg]	
	2018 r.	2019r.
Zmieszane odpady komunalne	359,000	Ze względu na zmiany w sprawozdawczości dotyczącej odpadów pełne dane dotyczące ilości odpadów za 2019 r. dostępne będą dopiero na koniec sierpnia 2020.
Papier i tektura	1,320	
Opakowania ze szkła	154,49	
Tworzywa sztuczne	2,240	
Metale		
Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny	0,220	
Odpady wielkogabarytowe	30,020	
Odpady ulegające biodegradacji	11,480	
Zużyte opony	3,500	
Odpady budowlane	3,360	
Inne niewymienione frakcje zbierane w sposób selektywny	297,360	
ŁĄCZNIE	859,43	

Źródło: Opracowanie własne.

Na terenie Gminy Wolanów zorganizowano Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych prowadzony przez firmę: Usługi Ekologiczne „EKO-JAS”, Krzysztof Janas Garno ul. Kasztanowa 21, 26-625 Wolanów, wyłonioną w drodze przetargu nieograniczonego. W PSZOK-u przyjmowano następujące posegregowane odpady: akumulatory, meble i inne odpady wielkogabarytowe, popioły, opakowania po rozpuszczalnikach, farbach, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, świetlówki, zużyte baterie, odpady budowlane, zużyte opony, przeterminowane leki (tabela 15). Przeterminowane leki można również wrzucać do pojemnika znajdującego się w aptece i w Ośrodku Zdrowia w Wolanowie. Pojemniki na zużyte baterie znajdują się również w obiektach użyteczności publicznej.

Tabela 15. Ilość odpadów zebranych w PSZOK w 2018 i 2019r. [Mg]

Fracja odpadów	Ilość odpadów zebranych w PSZOK [Mg]	
	2018 r.	2019r
Zmieszane odpady opakowaniowe	7,920	Ze względu na zmiany w sprawozdawczości dotyczącej odpadów pełne dane dotyczące ilości odpadów za 2019 r. dostępne będą dopiero na koniec sierpnia 2020.
Papier i tektura	1,370	
Opakowania ze szkła	17,600	
Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny	0,640	
Odpady wielkogabarytowe	13,200	
Żużle i popioły paleniskowe	61,100	
Zużyte opony	4,680	
Zmieszane odpady budowlane	17,600	
Odpady betonu i gruzu	13,280	
ŁĄCZNIE	137,39	

Źródło: Opracowanie własne

Systemem zbiórki odpadów komunalnych na terenie Gminy Wolanów objęte zostały wyłącznie posesje zamieszkałe. Od 1 stycznia 2018 roku do 31 marca 2019 roku obowiązywały następujące stawki za odbiór odpadów komunalnych:

- odpady zbierane w sposób selektywny - 5,00 zł miesięcznie od mieszkańca,

- odpady zbierane w sposób zmieszany (niesegregowane) - 12,00 zł miesięcznie od mieszkańca.

Z uwagi na niebilansowanie się systemu gospodarowania odpadami tj. niedobór 96 393,16 zł po stronie dochodów uchwałą Nr V/37/2019 Rady Gminy Wolanów z dnia 30 stycznia 2019 roku zostały uchwalone nowe wyższe stawki opłat obowiązujące od 1 kwietnia 2019 roku w wysokości:

- odpady zbierane w sposób selektywny - 6,50 zł miesięcznie od mieszkańca,
- odpady zbierane w sposób zmieszany (niesegregowane) - 18,00 zł miesięcznie od mieszkańca.

Stawka za odbiór odpadów komunalnych naliczana jest w oparciu o liczbę mieszkańców zamieszkujących daną nieruchomość. Zgodnie ze złożonymi deklaracjami na dzień 31.12.2019 rok systemem gospodarowania odpadami komunalnymi objętych było 7749 Mieszkańców Gminy przy 8863 osobach zameldowanych na pobyt stały. W 2018 r. było to odpowiednio 7640 zadeklarowanych Mieszkańców przy 8852 zameldowanych na pobyt stały. Liczba zadeklarowanych osób zwiększyła się jednak wciąż jest ona daleka od liczby zameldowanych na pobyt stały. W tym obszarze konieczne jest również stałe monitorowanie liczby osób zgłoszonych na poszczególnych nieruchomościach, szczególnie wobec faktu, że koszty gospodarki odpadami w 2020 r. znacznie wzrosły. W 2019 r. wydatki związane z gospodarką odpadami wyniosły 572 182,05 zł i były nieco wyższe od wydatków za 2018 r. wynoszących 561 830,10 zł. Dochody z tytułu opłaty za gospodarowanie odpadami za 2019 r. były o 10 718,09 zł niższe od wydatków i wyniosły 561 463,96 zł. W stosunku do 2018 r. dochody te wzrosły o 96 027,02 zł. Problemem są również zaległości z tytułu opłaty za gospodarowanie odpadami za 2019 r. wynosiły 27 956,43 zł i wzrosły w stosunku do 2018 r. o 9 948,33 zł. Zaległości powyżej 4.000 zł wystąpiły w sołectwie Garno, zaległości powyżej 2.000 zł wystąpiły w sołectwach Ślepowron i Wawrzyszów, zaległości od 1.000 zł do 2.000 zł. wystąpiły w 9 sołectwach (Bieniędzice, Młodocin Większy, Mniszek, Rogowa, Strzałków, Kolonia Wawrzyszów, Waliny, Waclawów i Wolanów); zaległości poniżej 1.000zł wystąpiły w pozostałych 11 sołectwach. Łącznie na wszystkie zaległości z tytułu tej opłaty wystawiono 332 szt. upomnień oraz 125 tytułów wykonawczych, z czego 1 sprawę prowadzi I US w Radomiu, natomiast pozostałe 124 tytuły prowadzi II US w Radomiu. Według stanu na dzień 13 marca 2020 r. na zaległości z tytułu opłaty za gospodarowanie odpadami wpłynęła kwota 3 969,80 zł.

Mimo, że ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z dniem 1 lipca 2013r. spowodowała przebudowanie systemu gospodarki odpadami w gminach, to niestety zmiany te nie wyeliminowały z krajobrazu Gminy Wolanów dzikich wysypisk odpadów. W 2019 roku na terenie gminy zlikwidowano 2 duże dzikie składowiska odpadów w miejscowościach Garno i Chruślice. Ilość zebranych odpadów podczas likwidacji tych składowisk wyniosła 5,7 Mg, gmina poniosła koszt w wysokości 4000 zł. W 2018 roku na terenie gminy Wolanów zlikwidowano 4 dzikie składowiska odpadów, a Gmina w związku z ich likwidacją poniosła koszt w wysokości 1976,8 zł. Mnóstwo odpadów jest również zbierane podczas sprzątania dróg gminnych.

4.6.2. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Wolanów jest dokumentem strategicznym, opisującym kierunki działań zmierzających do osiągnięcia celów pakietu klimatyczno-energetycznego tj.: redukcja gazów cieplarnianych, zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, zwiększenia efektywności energetycznej, poprawy jakości powietrza oraz zmiany postaw konsumpcyjnych użytkowników energii.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej w Gminie Wolanów na lata 2015-2020 przyjęty został uchwałą Nr XI/70/2015 Rady Gminy Wolanów z dnia 30 października 2015 r.

W 2019r. realizowano następujące działania, które przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 16. Realizacja Planu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wolanów w 2019 r.

Lp	Działanie	Realizator	Okres realizacji		Poniesiony koszt w zł	Zrealizowane działania
			rozpoczęcie	zakończenie		
1.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej wraz z opracowaniem audytów energetycznych	Gmina Wolanów	2015	2019	313 096,0	Wymiana grzejników w Publicznej Szkole Podstawowej w Wolanowie
2.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej wraz z opracowaniem audytów energetycznych	Gmina Wolanów	2019	2019	351 315,5	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Sławnie

2.	Modernizacja oświetlenia ulicznego pod kątem zwiększenia jego energooszczędności	Gmina Wolanów	2019	2019	146 650,0	Modernizacja lamp oświetlenia ulicznego w miejscowościach: Garno – 50 szt. Chruślice – 8 szt. Waliny – 37 szt.
----	--	---------------	------	------	-----------	---

Źródło: opracowanie własne

4.6.3. Program usuwania azbestu

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów przyjęty został uchwałą Nr XLVII/163/10 Rady Gminy w Wolanowie z dnia 29 stycznia 2010r. Dane dotyczące realizacji tego zadania w ostatnich latach zawiera poniższa tabela.

Tabela 17. Dane dotyczące realizacji programu usuwania azbestu w latach 2011-2017

ROK	NAZWA ZADANIA	CAŁKOWITY KOSZT ZADANIA [zł]	UZYSKANE DOFINANSOWANIE [zł]	IŁOŚĆ ZUTYLIZOWANYCH WYROBÓW [Mg]
2011	Demontaż, utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	21 666,65 (w tym 150 zł nadzór budowlany)	21 449,98 z WFOŚiGW (99%)	54,48
2014	Demontaż, utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	15 803,40 (w tym 369 zł nadzór budowlany)	13 118,00 WFOŚiGW 5 401,00 (34,99%) NFOŚiGW 7 717,00 (50,00%)	32,61
	Utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest	18 718,30	15 910,00 z WFOŚiGW (84,99%)	50,59
2015	Demontaż, utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	32 301,93 (w tym 615 zł nadzór budowlany)	26 933,00 WFOŚiGW 11 407,00 (36,00%) NFOŚiGW 15 526,00 (49,00%)	76 ,00
2016	Demontaż, utylizacja i transport wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	59 033,78	50 178,71 z WFOŚiGW (85%)	168,80
2017	Demontaż, transport i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	41 922,43	35 634,06 z WFOŚiGW (85%)	134,92
2019	Demontaż, transport i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów	46 622,12	21000,00 z WFOŚiGW (45,04%)	211,32
		11 151,00	10620,85 z WFOŚiGW (95,25%)	530,15

Źródło: opracowanie własne.

W 2019 roku Gmina Wolanów 2-krotnie wnioskowała o dofinansowanie na realizację zadania „Demontaż i utylizacja wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wolanów” w ramach dofinansowania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie.

W ramach pierwszej podpisanej w 2019r. umowy dotacji Nr 0216/19/OZ/D z dnia 02.08.2019r. został odebrany azbest z 89 posesji o łącznej masie 211,32 Mg. Całkowity koszt zadania wyniósł 46 622,19 zł z czego 21 000,00 zł pokryte zostało ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony środowiska i Gospodarki Wodnej. Dotacja stanowiła 45,04%.

W ramach drugiej podpisanej w 2019r. umowy dotacji Nr 0596/19/OZ/DA z dnia 16.10.2019r. został odebrany azbest z 21 posesji o łącznej masie 43,75 Mg. Całkowity koszt zadania wyniósł 11 151,00 zł z czego 10 620,85 zł pokryte zostało ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony środowiska i Gospodarki Wodnej. Dotacja stanowiła 95,25%.

W 2018 r. nie uzyskano dofinansowania.

4.6.4. Program opieki nad zwierzętami

Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi Gmina Wolanów przyjęła uchwałą Nr VII/46/2019 z dnia 28 marca 2019r., w ramach programu Gmina:

- zapewnia opiekę bezdomnym zwierzętom poprzez umieszczenie ich w schronisku;
- wskazuje gospodarstwo rolne w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich;
- zapewnia całodobową opiekę weterynaryjną zwierzętom objętym programem na wypadek zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt.

Gmina Wolanów w 2019 roku w zakresie odławiania bezpańskich zwierząt zawarła umowę z firmą: „BAROS” Maciej Glijer z siedzibą w Suchedniowie. Z tą samą firmą została zawarta również umowa w zakresie zapewnienia opieki bezpańskim zwierzętom, które uległy wypadkom w zdarzeniach drogowych. W 2019r. odłowiono i umieszczono w schronisku 50 sztuk bezpańskich psów i 4 bezpańskim psom, które uległy wypadkom w zdarzeniach drogowych zapewniono opiekę weterynaryjną.

Poniesione przez Gminę w 2019r. koszty realizacji programu opieki nad bezdomnymi zwierzętami wyniosły 66 374,42 zł i wzrosły w stosunku do 2018 r. o 34 274, 42 zł.

4.6.5. Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko

W ramach prac związanych z ochroną środowiska prowadzone są postępowania w przedmiocie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Decyzja środowiskowa wymagana jest dla przedsięwzięć ujętych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Dane rozporządzenie określa wykaz przedsięwzięć z ich podziałem na:

- przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko – dla danych przedsięwzięć do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dołącza się raport o oddziaływaniu na środowisko,
- przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko – dla danych przedsięwzięć do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dołącza się kartę informacyjną przedsięwzięcia.

W 2019r. zostały wydane 4 decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach, które dotyczyły:

- 1) „Budowy hali produkcyjnej z częścią biurowo-socjalną – trawialnia drutu”;
- 2) „Rozbudowy drogi powiatowej nr 3505W Jaszowice-Wacławów-Sławno”;
- 3) „Budowy hali przemysłowej na terenie działek nr 262, 263, 264, 265 obręb 0030 miejscowości Wolanów, gm. Wolanów, woj. mazowieckie”;
- 4) „Budowie mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków na terenie istniejącego zakładu produkcji wód i napojów na działce nr ewid. 338/1 wraz z infrastrukturą towarzyszącą w m. Wawrzyszów nr 9, gmina Wolanów.”

Wszystkie inwestycje objęte postępowaniami należą do tzw. II grupy – czyli przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. W wydanych decyzjach z uwagi na wystąpienie nieznaczących oddziaływań na etapie realizacji i eksploatacji inwestycji stwierdzono brak potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

W 2019r. wydano również 2 decyzje na wycinkę drzew zagrażających w pasie drogi krajowej (łącznie na 22 sztuki drzew). Rozpatrzono 101 zgłoszeń zamiaru usunięcia drzew przez osoby fizyczne. Dokonano również usunięcia zagrażających drzew przydrożnych rosnących w ciągu dróg gminnych, na które gmina uzyskała zezwolenia od Starosty Radomskiego.

V. Polityka społeczna

5.1. Strategia rozwiązywania problemów społecznych

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 – 2025 została przyjęta uchwałą Nr XV/96/2016 Rady Gminy Wolanów z dnia 4 marca 2016 roku. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem, który opisuje, wyjaśnia i wartościuje ten fragment rzeczywistości, od którego zależy stworzenie perspektyw godnego życia zarówno jednostki, jak i grupy społecznej jako całości. Jest planem działania ukierunkowanym na realizację przedsięwzięć w obszarze polityki społecznej w wymiarze długofalowym, zaś w praktyce powinien stanowić skuteczny instrument przejścia od fazy interpretacji zjawisk i procesów społecznych do fazy społecznej przemiany.

Celem strategii są działania długookresowe i długofalowe, polegające na inwestycji w kapitał ludzki, system edukacji, aktywność obywatelską, poprawę sytuacji materialnej, co przekłada się na działania na rzecz poprawy zatrudnienia oraz budowania lokalnego rynku pracy. Kompleksowa pomoc osobom z problemami społecznymi powinna opierać się ponadto na profilaktyce, systematycznym monitorowaniu sytuacji społecznej i wczesnym reagowaniu na dostrzegane deficyty. Szczegółowa diagnoza i analiza sytuacji społecznej Gminy Wolanów połączona z badaniami ankietowymi, pozwoliła wyodrębnić cele strategiczne, których wskaźniki rezultatu osiągnięte przez GOPS w dwóch ostatnich latach przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 18. Cele, kierunki działań i wskaźniki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów w 2018 r. i 2019r.

Cele operacyjne	Kierunki działań	Realizatorzy/Wskaźniki 2018r.	Realizatorzy/Wskaźniki 2019r.
Ograniczenie marginalizacji spowodowanej ubóstwem	Dożywianie	Realizator - GOPS posiłek(dożywianie) – 240, wysokość wydatkowanych środków - 98.988,14zł (własne-20.000,00zł., dotacja- 78.988,14zł)	Realizator - GOPS posiłek(dożywianie) – 214, wysokość wydatkowanych środków - 76.687,57zł (własne-15.774,00zł., dotacja- 60.913,57zł)
	Pomoc finansowa	Realizator - GOPS • świadczenia pieniężne: - zasiłki okresowe - 23 rodziny - wysokość wydatkowanych środków 34.214,00zł (dotacja) - zasiłki celowe -w tym specjalne- 122 rodziny - wysokość wydatkowanych środków własnych - 59.688,00zł	Realizator - GOPS • świadczenia pieniężne: - zasiłki okresowe - 23 rodziny - wysokość wydatkowanych środków 29.526,00zł (dotacja) zasiłki celowe -w tym specjalne- 97 rodzin - wysokość wydatkowanych środków : - własne 30.586,72zł.
	Współpraca z Bankiem żywności, Caritasem, itp.	Realizator - GOPS • liczba rodzin, którym wydano skierowanie do Banku Żywności – 30	Realizator - GOPS • liczba rodzin, którym wydano skierowanie do Banku Żywności – 25
	Działania Zespołu Interdyscyplinarnego grup roboczych	Realizator - GOPS , UG - liczba niebieskich kart 29, - grupy robocze -67 - spotkania zespołu - 4	Realizator - GOPS , UG - liczba niebieskich kart - 17, - grupy robocze -53 - spotkania zespołu - 4
	Wsparcie asystenta rodziny	Realizator - GOPS - liczba asystentów - 1 - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny – 10 w tym 21 dzieci	Realizator - GOPS - liczba asystentów - 1 - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny – 9 w tym 17 dzieci
	Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczek dydaktycznych)	Realizator - GOPS • liczba stypendiów socjalnych (razem z zasiłkami szkolnymi) – 705 (w tym 2 zasiłki szkolne) wysokość wydatkowanych środków 81.128,00zł środki własne-20.282,00zł., dotacja 81.128,00zł)	Realizator - GOPS • liczba stypendiów socjalnych (razem z zasiłkami szkolnymi) – 699 świadczeń (w tym 15 zasiłków szkolnych) wysokość wydatkowanych środków: - środki własne-25.970,00zł., - dotacja 103.880,00zł Zasiłki na cele edukacyjne – 5 świadczeń na kwotę 4.000,00zł. - dotacja
	Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych	Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych, np. wigilii dla starszych i samotnych, Dnia Seniora, Dnia Babci i Dziadka	Realizator – GOPS - liczba imprez/uroczystości – 1 wigilia -liczba osób uczestniczących w imprezach/ uroczystościach - około 35 osób Wartość zamówienia – 400zł.
Świadczenie pomocy osobom niepełnosprawnym,	Utworzenie punktu poradnictwa, konsultacji i informacji	Realizator - GOPS Pomoc psychologiczna i prawna:	Realizator - GOPS Pomoc psychologiczna i prawna:

starszym, przewlekłe chorym	gdzie świadczona byłaby pomoc psychologiczna, prawna, medyczna i geriatryczna	<ul style="list-style-type: none"> • zawarto umowy zlecenie 2 • liczba rodzin objętych wsparciem psychologa - 12 • liczba rodzin objętych wsparciem prawnika 82 osoby 	<ul style="list-style-type: none"> • zawarto umowy zlecenie 2 • liczba rodzin objętych wsparciem psychologa - 17 • liczba rodzin objętych wsparciem prawnika 110 osób.
	Wypłacanie zasiłków stałych, pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych oraz zasiłków losowych	Realizator - GOPS <ul style="list-style-type: none"> • zasiłki stałe – 44 rodziny, wysokość wydatkowanych środków 210.586,00zł (dotacja) • świadczenia pielęgnacyjne – 473 liczba świadczeń, wysokość wydatkowanych środków 695.295,70 zł (dotacja) • zasiłki pielęgnacyjne – 2187 liczba świadczeń, wysokość wydatkowanych środków 346.083,40zł (dotacja) • zasiłki losowe – 1, wysokość wydatkowanych środków 2000 zł (własne) 	Realizator - GOPS <ul style="list-style-type: none"> • zasiłki stałe – 42 rodziny, wysokość wydatkowanych środków 184.418,05zł (dotacja) • świadczenia pielęgnacyjne – 542 liczba świadczeń, wysokość wydatkowanych środków 855.851,90zł (dotacja) • zasiłki pielęgnacyjne – 2176 liczba świadczeń, wysokość wydatkowanych środków 410.819,56zł (dotacja) • zasiłki losowe – 6 rodzin, wysokość wydatkowanych środków: <ul style="list-style-type: none"> - własne – 31.000 zł. - zleczone – 14.000 zł.
	Świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osobom niepełnosprawnym i samotnym, które ze względu na wiek, chorobę lub inne dysfunkcje wymagają pomocy	<ul style="list-style-type: none"> - liczba świadczonych usług opiekuńczych – 2.496 - liczba beneficjentów usług opiekuńczych- 9 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba świadczonych usług opiekuńczych – 1.972 - liczba beneficjentów usług opiekuńczych- 9
	Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, zajęć rehabilitacyjnych oraz zakupu leków	<ul style="list-style-type: none"> - liczba świadczeń - 47 - kwota dofinansowania – 4.987,44zł. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba świadczeń - 29 - kwota dofinansowania do zakupu leków - 3.226,72 zł.

Źródło: Opracowanie własne.

Zawarte w powyższej tabeli dane obrazują ilościowo realizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej zadania takie jak: zapewnienia pomocy w formie dożywiania dzieci w szkole, zasiłki celowe, stałe, okresowe, świadczenia opiekuńcze, stypendia socjalne oraz stałe poradnictwo psychologiczne i prawne dla Mieszkańców Gminy. W porównaniu do roku 2018 wydatki na te świadczenia w 2019 roku uległy obniżeniu w związku z poprawą poziomu życia Mieszkańców Gminy Wolanów, wyrażoną w szczególności poziomem ich dochodów.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów na lata 2016–2025 realizowana jest w obszarze pomocy społecznej w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

- Gminny Program Profilaktyki Rozwiązywanie Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii;
- Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Wolanów;
- Gminny program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- Program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

5.2. Gminny program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

Do zadań własnych gminy należy w szczególności opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócić rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Natomiast system pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Od 2012r. w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi wydatki.

W 2019 roku Gmina Wolanów poniosła koszty związane z pobytami 9 dzieci w pieczy zastępczej w łącznej wysokości 117 304,33 zł. i w porównaniu do 2018 roku uległy zwiększeniu o kwotę 17.641,81zł. Wzrost kosztów spowodowany był nie wzrostem liczby dzieci, która w porównaniu do roku 2018 uległa zmniejszeniu, lecz wzrostem kosztów ich utrzymania (10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej). W 2019 roku w ramach pracy socjalnej Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolanowie udzielał rodzinom szeroko rozumianego wsparcia. Między innymi na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej GOPS zatrudnia na umowę o pracę asystenta rodziny. W 2019 roku 9 rodzin zostało objętych opieką asystenta, w których łącznie przebywało 17 dzieci. Liczba ta w porównaniu do 2018 roku uległa zmniejszeniu. Wszystkie rodziny objęte wsparciem asystenta charakteryzowały się bezradnością w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. W niektórych rodzinach wieloprotymowych zaobserwowano poprawę w ich funkcjonowaniu. Przykładem może być

wdrożenie nawyku dbania o higienę osobistą i czystość mieszkania, wdrożenie nawyku realizowania obowiązku szkolnego. Z uwagi na liczne dysfunkcje trwałe zmiany są trudne do osiągnięcia i wymagają dużego nakładu pracy i czasu. Mimo to, zebrane doświadczenia pozwalają pracownikom socjalnym na coraz trafniejsze dobieranie form pomocy do specyfiki rodzin objętych tą pomocą.

5.3. Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

W tabeli poniżej przedstawiono wskaźniki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów poprzez działania z zakresu Gminnego Programu Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii z lat 2018 i 2019.

Tabela 19. Cele, kierunki działań i wskaźniki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów w 2018 i 2019 r. w zakresie objętym Gminnym Programem Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii

Cele operacyjne	Kierunki działań	Wskaźniki za 2018	Wskaźniki za 2019
	Prowadzenie spotkań z psychologiem,	- liczba spotkań ze specjalistami - 51 - liczba osób uczestniczących w poszczególnych spotkaniach - 76 osób	- liczba spotkań ze specjalistami - 51 - liczba osób uczestniczących w poszczególnych spotkaniach - 58 osób
Kształtowanie właściwych postaw społecznych	Prelekcja warsztaty z policją „Bezpiecznie chce się żyć”, Bezpieczne Ferie, Bezpieczne Wakacje	- liczba spotkań z przedstawicielami służb publicznych 1 - 4 godz. - liczba osób uczestniczących w prelekcji, warsztatach 52 osoby	- liczba spotkań z przedstawicielami służb publicznych 3- 6 godz. - liczba osób uczestniczących w prelekcji, warsztatach 75 osoby
	Udział w kampanii ogólnopolskich Kampania ogólnopolska : „Postaw na rodzinę” i „Przeciw pijanym Kierowcom”	- liczba kampanii 2	- liczba kampanii – 3
	Budowanie pozytywnego systemu wartości poprzez organizację warsztatów dla nauczycieli i rodziców	- liczba warsztatów 3	- liczba warsztatów - 4
Promocja kultury	Organizacja konkursów dla dzieci przedszkolnych i szkolnych, młodzieży	- liczba zorganizowanych konkursów 4 - liczba dzieci, młodzieży biorących udział w konkursach 785 uczniów	- liczba zorganizowanych konkursów - 3 - liczba dzieci, młodzieży biorących udział w konkursach 245 uczniów
	Organizowanie spektakli, przedstawień teatralnych dla	- liczba zorganizowanych spektakli, przedstawień - 11	- liczba zorganizowanych spektakli, przedstawień - 4

	społeczności w tym spektakle profilaktyczne dla dzieci i młodzieży		
	Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (dofinansowanie udziału wycieczek dydaktycznych) dofinansowanie do „Zielonych Szkół”	- liczba typów form wsparcia 6 wyjazdów - liczba osób korzystających z poszczególnych form wsparcia 84 uczniów	liczba typów form wsparcia - 6 wyjazdów - liczba osób korzystających z poszczególnych form wsparcia 20 uczniów
	Pomoc terapeutyczna dla grup wsparcia i innych zainteresowanych osób. Praca Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	97 porad dla 89 osób 82 osoby zaproszono	109 porad dla 58 osób 73 osoby zaproszono
	Tworzenie grup wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych. Zorganizowanie turnusu rehabilitacyjnego dla 2 grup wsparcia.	- liczba utworzonych grup wsparcia 2 20 osób w tym 5 dzieci	- liczba utworzonych grup wsparcia 2 20 osób w tym 8 dzieci
	Organizacja pikników rodzinnych	- liczba zorganizowanych pikników rodzinnych 6	- liczba zorganizowanych pikników rodzinnych 7
Wychowanie zdrowotne	Organizacja akcji profilaktycznych w tym konkursów i akcji plakatowych oraz propagowanie zdrowego stylu życia Kampania lokalna „Z dala od alkoholu” w PSP Bieńdżice	- liczba akcji profilaktycznych, plakatowych 1	- liczba akcji profilaktycznych, plakatowych 1
Aktywizacja i integracja osób starszych i niepełnosprawnych	Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych, np. wigilii dla starszych i samotnych oraz uzależnionych i współuzależnionych	- liczba imprez 1 - liczba osób uczestniczących w uroczystościach integracyjnych 79 osób	- liczba imprez 1 - liczba osób uczestniczących w uroczystościach integracyjnych 53 osoby
	Organizacja wycieczek, wyjazdów integracyjnych Trzeźwościowa Pielgrzymka do Częstochowy Trzeźwościowy Rajd Rowerowy	- liczba zorganizowanych wyjazdów 1- 53 osoby 1 - 89 osób	liczba zorganizowanych wyjazdów 1- 50 osób 1 - 78 osób

Źródło: Opracowanie własne.

5.4. Program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi

Program współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2019 został przyjęty uchwałą nr III/25/2018 Rady Gminy Wolanów z dnia 14 grudnia 2018 r. Celem głównym programu było zapewnienie efektywnego wykonywania zadań Gminy, wynikających z przepisów prawa, poprzez włączenie organizacji pozarządowych w ich realizację oraz budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy samorządem gminnym a organizacjami pozarządowymi.

Cel główny Programu realizowany był poprzez realizację celów szczegółowych zawartych w Programie:

- ożywianie społecznej aktywności Mieszkańców, w tym działalności wolontariackiej,
- poprawa dostępności Mieszkańców Gminy do informacji publicznej i o działalności sektora pozarządowego,
- poprawa jakości życia, poprzez pełniejsze zaspakajanie potrzeb Mieszkańców Gminy,
- integracja podmiotów realizujących zadania publiczne,
- prezentacja dorobku podmiotów działalności pożytku publicznego i promowanie ich osiągnięć,
- wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych,
- tworzenie warunków i zachęt do rozwoju już istniejących oraz powstawania nowych organizacji pozarządowych,
- stworzenie warunków do zwiększenia aktywności społecznej Mieszkańców Gminy,
- zwiększenie udziału mieszkańców Gminy w rozwiązywaniu lokalnych problemów,
- promowanie postaw obywatelskich i prospołecznych.

Współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi realizowana była w oparciu o zasadę pomocniczości, jawności, efektywności, uczciwej konkurencji, partnerstwa i suwerenności stron, a także legalności.

W 2019 roku Gmina Wolanów wspierała zadania realizowane przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie. Wsparcie Gminy dotyczyło dofinansowania realizacji zadań pożytku publicznego, mieszczących się w katalogu zadań własnych gminy.

Podstawą formalną współpracy Gminy Wolanów z organizacjami pożytku publicznego było zlecenie realizacji zadań organizacjom pozarządowym poprzez wsparcie wykonania zadań publicznych, wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji. W

2019 roku przedmiotem współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi były głównie zadania realizowane w zakresie kultury fizycznej i sportu oraz dziedzictwa kulturowego w zakresie upowszechniania i rozwoju kultury ludowej.

W 2019 roku zostały ogłoszone dwa otwarte konkursy ofert na realizację zadań w zakresie:

1. wspierania i upowszechnianie kultury fizycznej - zadanie z zakresu kultury fizycznej - organizacja i prowadzenie programów szkolenia sportowego dzieci i młodzieży oraz uczestnictwo w zorganizowanej rywalizacji sportowej w zakresie piłki nożnej i siatkowej;
2. kultury, sztuki, ochrony dóbr i dziedzictwa narodowego w obszarach:
  - a. wspieranie i upowszechnianie kultury ludowej wśród dzieci i młodzieży,
  - b. wspieranie i upowszechnianie kultury wśród dorosłych, w tym kultury ludowej.

Wzorem lat ubiegłych zadania w głównej mierze miały obejmować swym zakresem jak największą liczbę Mieszkańców Gminy Wolanów. Szczegółowe przedsięwzięcia zawarte w projektach mogły być realizowane w formach zapewniających ich najwyższą skuteczność. Na realizację zadań w poszczególnych obszarach konkursu przeznaczono:

- w obszarze wspierania i upowszechniania kultury fizycznej – 110 000 zł
- w obszarze kultury, sztuki, ochrony dóbr i dziedzictwa narodowego – 30 000 zł,

W wyniku rozstrzygnięcia konkursu ogłoszonego 11 lutego 2019 roku w obszarze upowszechniania kultury fizycznej i sportu: organizacja i prowadzenie programów szkolenia sportowego dzieci i młodzieży oraz uczestnictwo w zorganizowanej rywalizacji sportowej w zakresie piłki nożnej i siatkowej dotację na realizację zadania otrzymał Gminny Klub Sportowy „JAGUAR” w Wolanowie, z którym została zawarta umowa i przyznana kwota dotacji w wysokości 110.000 zł

W wyniku rozstrzygnięcia konkursu ogłoszonego 11 marca 2019 roku w obszarze kultury i sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji w zakresie:

a. wspieranie i upowszechnianie kultury ludowej wśród dzieci i młodzieży dotację na realizację zadania otrzymało: Stowarzyszenie Miłośników Zespołu Ludowego „Wolnianki”, z którym została zawarta umowa i przyznana kwota dotacji na zadanie 1 w wysokości 20.000 zł

b. wspieranie i upowszechnianie kultury ludowej wśród dorosłych dotację na realizację zadania otrzymały dwie organizacje:

1. Stowarzyszenie Inicjatyw Kulturalnych „Na Ludową Nutę”, z którym została zawarta umowa i przyznana kwota dotacji na zadanie 2 w wysokości 5.000,00 zł

2. Koło Gospodyń Wiejskich w Bieniędzicach, z którym została zawarta umowa i przyznana kwota dotacji na zadanie 2 również w wysokości 5.000,00 zł.

Wielkość środków przeznaczonych na realizację programu nie uległa zmianie w stosunku do 2018 r. Bez zmiany pozostały również obszary działań.

Realizacja Programu współpracy daje podstawę do wniosku, iż przyczynia się on do większej aktywności społecznej organizacji pozarządowych. Aktywność i rozwój organizacji pozarządowych w dużej mierze zależały od działań i wsparcia samorządu Gminy. Aktywizacja Mieszkańców poprzez działalność stowarzyszeń sprzyjała rozwojowi Gminy, a Gmina zyskała cennych partnerów do realizacji zadań statutowych poprzez włączenie lokalnych społeczności. Dzięki kontynuowanej współpracy z organizacjami i dofinansowaniu przez Gminę realizowanych przez organizacje zadań publicznych, budowane jest na partnerstwo pomiędzy administracją publiczną a organizacjami pożytku publicznego.

Współpraca Gminy Wolanów z organizacjami pozarządowymi w 2019 roku opierała się również na wsparciu działań organizacji od strony merytorycznej tj. pomocy w przygotowaniu i rozliczeniu wniosków grantowych. Wsparcie merytoryczne otrzymały:

- Stowarzyszenie „Inicjatywa Młodych – Kolonia Wawrzyszów”,
- Koło Gospodyń Wiejskich Kolonia Wawrzyszów,
- Koło Gospodyń Wiejskich w Bieniędzicach,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Sami Swoi” w Wawrzyszowie
- Stowarzyszenie „Razem dla Rozwoju”,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Jarosławicach.

Ponadto Gmina Wolanów współpracuje i jest członkiem organizacji społecznych na wielu płaszczyznach związanych z rozwojem regionu oraz wspieraniem działań na rzecz różnych środowisk m.in. Związek Gmin Radomka, Lokalna Grupa Działania „Razem dla Radomki”, Stowarzyszenie Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego, Stowarzyszenie Jednostek Samorządu Terytorialnego na rzecz budowy drogi ekspresowej S12.

VI. Stan realizacji zadań oświatowych

W roku 2019 w Gminie Wolanów funkcjonowały 4 szkoły podstawowe i 2 przedszkola. Od 1 września 2019 r. do przedszkoli uczęszcza 263 dzieci, w tym:

- do Samorządowego Publicznego Przedszkole w Wolanowie – 223 dzieci,
- do Samorządowego Publicznego Przedszkole w Sławnie – 40 dzieci.

W wyniku rekrutacji w roku szkolnym 2019/2020 na 50 wolnych miejsc (150 dzieci potwierdziło kontynuację) wpłynęło 78 wniosków o przyjęcie dziecka do przedszkola. W celu zapewnienia wszystkim chętnym dzieciom miejsca w przedszkolu, został utworzony drugi oddział na 25 miejsc w Publicznej Szkole Podstawowej w Wolanowie.

W 2018 r. do przedszkola w Wolanowie uczęszczało 198 dzieci - 175 miejsc w 7 oddziałach w przedszkolu oraz 25 miejsc w 1 oddziale w Publicznej Szkole Podstawowej w Wolanowie.

Przedszkola czynne są od godz. 7.00 do godz. 17.00 od poniedziałku do piątku. Zapewniają bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę w ramach podstawy programowej od godz. 7.00 do godz. 12.00. Zajęcia wykraczające poza czas przeznaczony na bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę są finansowane przez rodziców. Zgodnie z uchwałą Rady Gminy Nr XXXV/185/13 z dnia 28 października 2013 r. w sprawie określenia czasu bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki oraz ustalenia opłat za niektóre świadczenia udzielane przez przedszkole publiczne, dla których organem prowadzącym jest Gmina Wolanów, opłata za jedną godzinę tych zajęć wynosi 1 zł. Przedszkole zapewnia odpłatne wyżywienia dla wychowanków przedszkola. Opłata za korzystanie z wyżywienia została ustalona przez dyrektora przedszkola w porozumieniu z organem prowadzącym wynosi 7.00 zł dziennie.

W roku szkolnym 2018/2019 liczba uczniów w szkołach ogółem wynosiła **994**, w tym 86 w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych. W roku szkolnym 2019/2020 liczba uczniów w szkołach ogółem zmniejszyła się o 96 i wynosiła **898**, w tym 62 w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych. Zmniejszenie liczby dzieci w szkołach jest efektem wygaszenia gimnazjum. Rok 2018/2019 był ostatnim rokiem szkolnym, w którym uczniowie kontynuowali naukę w klasach gimnazjalnych. Mniejsza liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych wynika z mniejszej liczebności dzieci (sześciolatek) - w roczniku 2013 – było to 98 dzieci, natomiast liczba dzieci, która w 2018/2019 jako sześciolatki miały obowiązek odbyć roczne przygotowanie przedszkolne (tj. rocznik 2012) wynosiła 125.

W placówkach szkolnych zatrudnionych jest:

	2018/2019	2019/2020
Ogółem zatrudnionych nauczycieli, co stanowi etatów przeliczeniowych	155 nauczycieli 133,76 etatów	150 nauczycieli 128,97 etatów
Liczba nauczycieli w pełnym wymiarze czasu pracy, co stanowi etatów przeliczeniowych	125 nauczycieli, 125 etatów	114 nauczycieli, 114 etatów

Liczba nauczycieli w niepełnym wymiarze czasu pracy, co stanowi etatów przeliczeniowych	30 nauczycieli 8,76 etatów	36 nauczycieli 14,97 etatów
Liczba pracowników obsługi i administracji, co stanowi etatów przeliczeniowych	50 pracowników 46,25 etatów	47 pracowników 44 etaty

W szkołach podstawowych ogółem zatrudnionych jest:

	2018/2019	2019/2020
Ogółem zatrudnionych nauczycieli, co stanowi etatów przeliczeniowych	89 nauczycieli, 75,53 etatów	115 nauczycieli, 97,16 etatów
Liczba nauczycieli w pełnym wymiarze czasu pracy, co stanowi etatów przeliczeniowych	69 nauczycieli 69 etatów	85 nauczycieli 85 etatów
Liczba nauczycieli w niepełnym wymiarze czasu pracy, co stanowi etatów przeliczeniowych	23 nauczycieli 6,53 etatów,	30 nauczycieli 12,16 etatów
Liczba pracowników obsługi i administracji, co stanowi etatów przeliczeniowych	28 pracowników 26,1 etatów	34 pracowników 31,6 etatów

W oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych zatrudnionych jest 6 nauczycieli, co stanowi 5,77 etatu przeliczeniowego, w tym: 5 nauczycieli w pełnym wymiarze czasu pracy i 1 nauczyciel w niepełnym wymiarze, co stanowi 0,77 etatu przeliczeniowego.

W poprzednim roku szkolnym zatrudnionych było 6 nauczycieli w pełnym wymiarze czasu pracy.

W przedszkolach ogółem zatrudnionych jest:

	2018/2019	2019/2020
Ogółem zatrudnionych nauczycieli, co stanowi etatów przeliczeniowych	26 nauczycieli, 23,39 etatów	29 nauczycieli, 26,04 etatów
Liczba nauczycieli w pełnym wymiarze czasu pracy, co stanowi etatów przeliczeniowych	23 nauczycieli 23 etatów	24 nauczycieli, 24 etatów
Liczba nauczycieli w niepełnym wymiarze czasu pracy, co stanowi etatów przeliczeniowych	3 nauczycieli, 0,39 etatu,	5 nauczycieli 2,04 etatu
Liczba pracowników obsługi i administracji, co stanowi etatów przeliczeniowych	15 pracowników, 14,15 etatów	13 pracowników 12,4 etat

W poprzednim roku szkolnym w związku z tym że był to ostatni rok funkcjonowania gimnazjum, było w nim zatrudnionych 31 nauczycieli, co stanowiło 28,84 etatu przeliczeniowego, w tym:

- 27 nauczycieli w pełnym wymiarze czasu pracy,
- 4 nauczycieli w niepełnym wymiarze co stanowiło – 1,84 etatu przeliczeniowego,

- 7 pracowników obsługi i administracji co stanowiło 6 etatów przeliczeniowych.

Od września 2019 r. 7 nauczycieli przeszło na świadczenia kompensacyjne i 1 osoba na emeryturę. Pozostali nauczyciele, którzy zatrudnieni byli w gimnazjum, są zatrudnieni w PSP w Wolanowie. Z uwagi na niepełny wymiar godzin 8 nauczycieli uzupełnia etaty w pozostałych szkołach na terenie gminy.

Stan techniczny i funkcjonalność budynków oświatowych oraz urządzeń sportowo-rekreacyjnych podlega ciągłej modernizacji. Dzięki tym działaniom baza lokalowa spełniała określone standardy i normy użytkowe. Rok 2019 przyniósł inwestycje w infrastrukturę oświatową na kwotę 4 901 541,71 zł. Do najważniejszych można zaliczyć:

- rozbudowę budynku PSP w Mniszku,
- rozbudowę budynku PSP w Sławnie,
- termomodernizację budynku PSP w Sławnie,
- termomodernizację budynku ZSO w Wolanowie przy ul. Kolejowej 17.

W okresie sprawozdawczym podejmowano działania na rzecz poprawy wyposażenia szkół i przedszkoli w sprzęt szkolny i pomoce dydaktyczne. Łącznie pozyskano na ten cel 31 249 zł. Na wypłatę odpraw dla zwalnianych nauczycieli pozyskano 21 315 zł.

Na finansowanie zadań w zakresie oświaty wydatki wg. planu po zmianach na dzień 31 grudnia 2019 roku wyniosły kwotę - 15.691.392,00 zł., a faktycznie wydatkowano kwotę - 14.623.351,17 zł, co stanowiło 93,19 % planu wydatków. Faktycznie poniesione w 2019 r. były wyższe od poniesionych w 2018 r. o 1.131.636,60 zł.

Na zwiększenie wydatków na oświatę w 2019 roku wpłynęło min.:

- 15 % podwyżka wynagrodzeń dla nauczycieli,
- wypłaty odpraw emerytalnych dla nauczycieli i pracowników obsługi – 626.078 zł.
- zwiększona liczba wypłaconych nagród jubileuszowych,
- większa liczba dzieci w przedszkolu (dodatkowy 1 oddział w Wolanowie),
- w roku szkolnym 2018/2019 były jeszcze III klasy gimnazjalne oraz funkcjonowały już VIII klasy w szkołach podstawowych.

Wydatki bieżące poniesione na finansowanie szkół w 2019 r. wyniosły 9.439.536,69 zł., w tym:

- PSP Bieniędzice -1.440.532,66 zł.
- PSP Mniszek - 1.938.989,17 zł.
- PSP Sławno - 1.979.245,47 zł.
- PSP Wolanów - 4.080.769,39 zł.

W 2018 r. wydatki bieżące poniesione na finansowanie szkół wynosiły – 7.094.158,89 zł. i były niższe w stosunku do 2019 roku o 2.345.377,80 zł. Wydatki na poszczególne szkoły były niższe o kwotę:

- PSP Bieniędzice – 282.867,81 zł.
- PSP Mniszek - 330.007,71 zł.
- PSP Sławno - 404.049,10 zł.
- PSP Wolanów - 1.328.453,18 zł.

Na finansowanie samorządowych przedszkoli w 2019 r. wydatkowano kwotę - 2.478.306,66 zł. (o 256.053,38 zł. więcej w stosunku do 2018r.) w tym:

- SPP Sławno - 515.613,80 zł. (o 8.849,46 zł. więcej w stosunku do 2018 r.)
- SPP Wolanów - 1.962.692,86 zł. (o 317.534,53 zł. więcej w stosunku do 2018 r.)

Wydatki na opłaty za pobyt dzieci z naszej gminy w przedszkolach publicznych i niepublicznych na terenie innych gmin wyniosły 99 247,61 zł. (o 18.917 zł. więcej do 2018r.). Koszt utrzymania oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych wynosił 371.242,00 zł. (o 16.394,05 zł. więcej niż w 2018 r.)

Wydatki na utrzymanie oddziałów gimnazjalnych w szkole na dzień 31.08.2019 roku wyniosły 1.610.625,05 zł.

Na dowóz dzieci do szkół w 2019 r. wydatkowano kwotę -560.607,99 zł. (o 38.003,05 zł. więcej niż w 2018 r.). Środki wykorzystano na :

- dowóz dzieci do szkół - średnio miesięcznie dowożono 550 dzieci - 441.884,97 zł. (o 56.499,57 zł. więcej niż w 2018 r.)
- zwrot kosztów dowozu dzieci przez rodziców- ogółem - 8 dzieci wydatkowano - 4.800 zł. (o 2.600 zł. mniej w stosunku do 2018 r.)
- zwrot kosztów dowozu dzieci niepełnosprawnych do placówek szkolnych przez rodziców ogółem -14 dzieci wydatkowano -114.502,86 zł.
- dowóz dzieci niepełnosprawnych do placówek szkolnych przez gminę od 01.09.2019 – 4 dzieci wydatkowano 29 420,16 zł.

Na doszkalaćanie i doskonalenie zawodowe nauczycieli we wszystkich placówkach oświatowych w 2019 roku wydatkowano kwotę 42.393,10 zł. (o 16.705,40 mniej do 2018 r.) Środki zostały wykorzystane na szkolenia Rad Pedagogicznych, indywidualne kursy i szkolenia nauczycieli oraz dopłaty do czesnego dla studiujących nauczycieli.

Na zapewnienie uczniom prawa do bezpłatnego dostępu do podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych w 2019 roku wydatkowano kwotę - 66.450,69 zł.

Na pozostałą działalność w 2019 roku zaplanowano kwotę - 20.000,00 zł, a wydatkowano kwotę - 14.188,99 zł. Środki wydatkowano na dofinansowanie sportu w szkole w szczególności na przewóz uczniów na zawody sportowe i zakup sprzętu sportowego.

W ramach wydatków inwestycyjnych w PSP w Wolanowie zakupiona została winda towarowa do stołówki za kwotę 40.000 zł.

W poniższej tabeli przedstawiono cele, kierunki działań i wskaźniki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów w 2018 r. w obszarze oświaty.

Tabela 20. Cele, kierunki działań i wskaźniki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów w 2018 i 2019 r. w oświacie

Kierunki działań	Wskaźniki	Dane liczbowe za 2018 r.	Dane liczbowe za 2019 r.
Warsztaty kompetencji rodzicielskich	- liczba warsztatów - liczba osób biorących udział w warsztatach	6 193	17 122
Prowadzenie prac z uczniem zdolnym poprzez zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań, przygotowanie do konkursów	- liczba godzin zajęć pozalekcyjnych - liczba uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych	809 414	837 681
Organizacja zajęć wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów	- liczba godzin zajęć wyrównawczych - liczba uczniów biorących udział w zajęciach wyrównawczych	772 222	702 237
Organizacja zajęć sportowych, rekreacyjnych, turystyczno-krajoznawczych	liczba godzin zajęć sportowych - liczba uczniów biorących udział w zajęciach sportowych	240 185	171 233
Udział dzieci i młodzieży w rozgrywkach piłki nożnej	- liczba dzieci i młodzieży biorących udział w rozgrywkach sportowych	157	121
Organizacja zawodów sportowych o „Puchar Wójta Gminy”	- liczba zorganizowanych zawodów sportowych	4	2
Prowadzenie treningów dla członków klubów sportowych	- liczba osób biorących udział w zawodach sportowych	10	10
Organizacja wycieczek turystyczno-krajoznawczych	- liczba zorganizowanych wycieczek	52 1454	49 1320

	- liczba osób uczestniczących w wycieczkach		
Organizacja zajęć sportowych dla mieszkańców gminy	- liczba godzin zajęć sportowych dla mieszkańców gminy - liczba mieszkańców gminy biorących udział w zajęciach sportowych	0	4 50
Diagnoza potrzeb uczniów	- liczba zankietowanych uczniów	674	703
Prowadzenie zajęć specjalistycznych, w tym dydaktyczno-wyrównawczych, kół zainteresowań, warsztatów plastycznych, muzycznych, technicznych, teatralnych i innych	- liczba godzin zajęć specjalistycznych - liczba osób biorących udział w zajęciach specjalistycznych	1064 300	1041 575
Prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania	- liczba grup socjoterapeutycznych - liczba dzieci uczestniczących w zajęciach	0	0
Prowadzenie spotkań z pedagogiem, psychologiem, logopedą	- liczba spotkań ze specjalistami - liczba osób uczestniczących w poszczególnych spotkaniach	42 242	43 255
Organizacja pomocy materialnej i emocjonalnej w trudnej sytuacji życiowej	liczba osób korzystających z pomocy materialnej i emocjonalnej - liczba i rodzaj oferowanej pomocy		108 (paczka dla kolegi, szlachetna paczka, paczki na Boże Narodzenie,
Prelekcje spotkania z przedstawicielami służb publicznych	- liczba spotkań z przedstawicielami służb publicznych - liczba osób uczestniczących w prelekcjach, spotkaniach	20 498	12 540
Udział w projektach i kampaniach wojewódzkich, ogólnopolskich	- liczba projektów, kampanii	35	34
Organizacja kampanii społecznych	- liczba zorganizowanych kampanii	13	13
Budowanie pozytywnego systemu wartości poprzez organizację spotkań, warsztatów	- liczba spotkań, warsztatów	15	20
Organizacja konkursów dla dzieci przedszkolnych i szkolnych, młodzieży i dorosłych	- liczba zorganizowanych konkursów - liczba dzieci, młodzieży i dorosłych biorących udział w konkursach	85 1180	88 1230
Organizacja spotkań autorskich i	- liczba	10	12

wykładów, spotkania z ludźmi kultury i sztuki, organizacja widowisk, spektakli, recitali, festiwali, wystaw	zorganizowanych spotkań, wykładów, widowisk, spektakli, recitali, festiwali, wystaw - liczba osób uczestniczących w ww. przedsięwzięciach promujących kulturę	654	855
Organizowanie spektakli, przedstawień teatralnych dla społeczności	- liczba zorganizowanych spektakli, przedstawień	28	36
Rozwijanie wśród dzieci i młodzieży różnorodnych zainteresowań poprzez organizację warsztatów (warsztaty taneczne, muzyczne, wokalne, plastyczne, teatralne, fotograficzne, dziennikarskie i inne)	- liczba zorganizowanych warsztatów - liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w poszczególnych warsztatach	12 148	17 277
Organizacja konkursów o tematyce regionalnej	- liczba zorganizowanych konkursów	4	2
Prezentacja twórców ludowych	- liczba spotkań z twórcami ludowymi	4	2
Zapobieganie przemocy w rodzinie, upowszechnianie wiedzy na temat profilaktyki uzależnień poprzez prowadzenie kampanii informacyjnych, zajęć edukacyjnych, spotkań, konkursów, olimpiad	- liczba kampanii informacyjnych, zajęć edukacyjnych, spotkań, konkursów	14	18
Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczek dydaktycznych)	- liczba typów form wsparcia - liczba osób korzystających z poszczególnych form wsparcia	6 38	10 72
Prowadzenie zajęć wychowujących do życia w rodzinie, budowanie pozytywnego obrazu rodzin, w tym rodzin wielodzietnych	liczba godzin przeprowadzonych zajęć - liczba osób biorących udział w zajęciach	695 392	494 446
Organizacja konkursów promujących rodzinę, organizacja pikników rodzinnych	liczba przeprowadzonych konkursów - liczba zorganizowanych pikników rodzinnych	7 10	11 8
Organizacja akcji profilaktycznych w tym konkursów i akcji plakatowych oraz propagowanie zdrowego stylu życia	- liczba akcji profilaktycznych, plakatowych	28	33
Udział w programach: „Szkłanka mleka” i „Owoce w szkole”	- liczba szkół biorących udział w programie - liczba osób	4 805	4 562

	korzystających z programu		
Kształtowanie postaw asertywnych wobec nałogów poprzez organizowanie akcji o tematyce profilaktycznej, gazetki o tematyce profilaktycznej, spotkania z przedstawicielami służb publicznych, szkolenia dla nauczycieli	- liczba akcji, gazetek o tematyce profilaktycznej - liczba spotkań z przedstawicielami służb publicznych - liczba szkoleń dla nauczycieli - liczba osób uczestniczących w akcjach, spotkaniach, szkoleniach	19 21 8 488	62 12 11 582
Organizacja wspólnych imprez, uroczystości integracyjnych, np. wigilii dla starszych i samotnych, Dnia Seniora, Dnia Babci i Dziadka	- liczba imprez, uroczystości integracyjnych - liczba osób uczestniczących w imprezach, uroczystościach integracyjnych	46 1040	26 716
Organizacja działań służących promocji rodziny wielopokoleniowej	liczba działań służących promocji rodziny wielopokoleniowej	1	6
Prowadzenie zajęć z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, w tym kursów komputerowych, warsztatów, aktywizujących dla seniorów	liczba godzin zajęć dla osób starszych i niepełnosprawnych - liczba osób uczestniczących w zajęciach	0	0
Udział w ogólnopolskich akcjach charytatywnych	- liczba osób uczestniczących	945	751
Prowadzenie działań edukacyjnych w szkołach i przedszkolach kształtujących właściwą postawę wobec osób starszych i niepełnosprawnych oraz aktywizujących do podejmowania działań samopomocowych na rzecz tych osób	- liczba działań edukacyjnych	15	20
Organizacja wycieczek, wyjazdów integracyjnych	- liczba zorganizowanych wyjazdów, wycieczek	48	43
Zwiększenie dostępności oraz podniesienie jakości usług społecznych w sferze sportu, rekreacji i kultury, w tym likwidacja barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej	- liczba zlikwidowanych barier - rodzaj przeprowadzonych działań	0	4

Źródło: Opracowanie własne.

VII. Realizacja uchwał Rady Gminy

Stosownie do art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym - Wójt Gminy jest organem wykonawczym Gminy, do którego zadań należy m.in. wykonywania Uchwał Rady Gminy.

Realizując obowiązki nałożone przepisami ustawy samorządowej Wójt Gminy przy pomocy Urzędu Gminy realizował uchwały podjęte przez Radę Gminy w 2019 roku w sposób określony uchwałami. Rada Gminy w roku 2019 obradowała na ośmiu sesjach zwyczajnych podejmując osiemdziesiąt uchwał. Z częstotliwością comiesięczną podejmowane były zmiany w uchwale budżetowej na 2019 rok.

Istotną uchwałą, którą przyjęto w dniu 30 stycznia 2019 roku był zamiar połączenia dwóch samorządowych instytucji kultury: Gminnej Biblioteki Publicznej w Wolanowie oraz Gminnego Centrum Kultury w Wolanowie w jedną jednostkę organizacyjną. W efekcie podjętych prac i uzyskania szeregu opinii w ww. sprawie uchwałą Nr XIV/88/2019 Rada Gminy Wolanów w dniu 30 października 2019 roku zadecydowała o połączeniu od 1 stycznia 2020 r. samorządowych instytucji kultury tworząc – Gminne Centrum Kultury i Bibliotekę w Wolanowie.

Uchwałą Nr XV/98/2019 Rada Gminy Wolanów w dniu 28 listopada utworzyła ośrodek wsparcia Klub „Senior+” na terenie Gminy Wolanów w miejscowości Chruślice.

Po raz pierwszy Rada Gminy Wolanów podjęła uchwałę Nr V/36/2019 w sprawie dopłaty do taryfy w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków.

W związku z rosnącymi kosztami odbioru i utylizacji odpadów komunalnych Rada Gminy podjęła decyzję o wzroście opłaty za gospodarowanie odpadami pobieranej od Mieszkańców.

W maju podjęta została uchwała w sprawie wyrażenia zgody na nabycie nieruchomości położonej w miejscowości Sławno w celu powiększenia kompleksu szkolnego.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 pkt 4 a ustawy o samorządzie gminnym w czerwcu Rada Gminy na sesji absolutoryjnej po raz pierwszy rozpatrywała raport o stanie gminy oraz podjęła uchwałę w sprawie udzielenia Wójtowi Gminy wotum zaufania oraz jednogłośnie udzieliła Wójtowi Gminy absolutorium z tytułu wykonania budżetu za 2018 rok.

Rada Gminy dokonała również wyboru ławników do Sądu Okręgowego w Radomiu oraz do Sądu Rejonowego w Przysusze.

W listopadzie podjęte zostały uchwały w sprawie wysokości stawek podatków obowiązujących na terenie Gminy Wolanów.

Przyjęta została Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Wolanów na lata 2020 – 2026 oraz Uchwała Budżetowa na 2020 rok.

Podjęte przez Radę Gminy uchwały Wójt Gminy zgodnie z art. 90 ust. 1 i 2 ustawy o samorządzie gminnym przekazał w nieprzekraczalnym terminie 7 dni do organów nadzoru, jakimi są w zakresie zgodności z prawem – Wojewoda Mazowiecki, natomiast w zakresie spraw finansowych – Regionalna Izba Obrachunkowa.

Zgodnie z art. 7 ust 1 pkt 1 ustawy o dostępie do informacji publicznej, wszystkie uchwały opublikowane zostały w Biuletynie Informacji Publicznej, zaś uchwały stanowiące akty prawa miejscowego w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

W podjętych przez Radę Gminy uchwałach organy nadzoru nie dopatrzyły się żadnych nieprawidłowości, potwierdzając tym samym fakt, że uchwały są zgodne z obowiązującymi przepisami prawa i nie naruszają właściwego gospodarowania finansami publicznymi.

Nie zaszła również potrzeba wydawania przez organ nadzoru jakim jest Wojewoda Mazowiecki zarządzeń zastępczych w trybie art. 98a ust. 1 i 2 ustawy samorządowej.

Wszystkie uchwały zostały przez organ wykonawczy Gminy wykonane z zachowaniem procedur i terminów określonych uchwałami i przepisami prawa.

VIII. Ważniejsze wydarzenia kulturalne w 2019 r.

8.1. Obchody rocznicy nadania herbu Gminy Wolanów i imienin patronki

W dniu 6 lutego 2018 r. podczas uroczystej sesji Rady Gminy Wolanów, Radni przyjęli uchwałę w sprawie ustanowienia wizerunku św. Doroty w Herbie Gminy Wolanów, fladze gminnej, fladze stolikowej, w pieczęciach gminnych oraz w banerze gminnym. Dla uczczenia I rocznicy nadania herbu Gminy Wolanów w dniu 8 lutego 2019 roku odbyła się uroczysta msza św. w kościele pod wezwaniem św. Doroty w Wolanowie, z udziałem pocztów sztandarowych jednostek OSP z terenu gminy. Podczas mszy przedstawiciele Rady Gminy i Pani Wójt składali dary ołtarza oraz symbole św. Doroty róże i jabłka.

W dniu imienin Doroty, 6 lutego, zainaugurowano świętowanie imienin patronki gminy Wolanów. Do Gminnego Centrum Kultury w Wolanowie zawitały Doroty z poszczególnych sołectw by świętować nie tylko swoje imieniny, ale także by uczcić rocznicę nadania herbu Gminy Wolanów.

W trakcie uroczystości wręczono Paniom Dorotom piękne czerwone jabłka oraz czerwone róże. Upominki, którymi zostały obdarowane solenizantki są atrybutem św. Doroty, która w ikonografii chrześcijańskiej przedstawiona jest jako młoda kobieta w królewskim stroju z koroną na głowie. Spotkanie przy słodkim poczęstunku i kawie umiłał występ grupy wokalnej z Gminnego Centrum Kultury w Wolanowie. Podczas uroczystości przybliżono sylwetkę św. Doroty, jej życiorys oraz męczeńską śmierć. Wszystkie Doroty mogły również usłyszeć znaczenie swojego imienia, które „księga imion” charakteryzuje wg kryterium: rodzina i miłość, życie towarzyskie, praca i kariera zawodowa. Oficjalną część uroczystości zakończył wspólny śpiew tzw. hymnu Dorotek „Ta Dorotka, ta malusia...”, której autorką jest Janina Parazińska.

8.2. Wolanów smakuje, czyli Wolanów Food Festival

Gmina Wolanów jako Partner KSOW w partnerstwie z lokalnymi partnerami KSOW: Gminą Potworów, Związkiem Gmin Radomka, LGD „Razem dla Radomki” oraz partnerami z województw: lubelskiego, łódzkiego, świętokrzyskiego i małopolskiego realizowała projekt

pod nazwą Wolanow Food Festival. Projekt jest realizowany w ramach „Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”. Operacja została współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Ukoronowaniem projektu była impreza plenerowa, która odbyła się 15 września 2019 roku na terenie kompleksu sportowego przy Publicznej Szkole Podstawowej w Wolanowie.

Wydarzenie Wolanow Food Festival objęte zostało patronatem honorowym Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Polskiej Organizacji Turystycznej.

Wydarzenie miało na celu poprawić rozpoznawalność lokalnych marek żywności, wpłynąć na lepsze ich urynkowanie oraz wykreowanie nowych lokalnych produktów i tradycji na rynku ogólnokrajowym. Jednocześnie celem realizacji projektu była aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w tym kreowania miejsc pracy na terenach wiejskich.

Sednem imprezy byli liczni wystawcy, którzy prezentowali produkty dziedzictwa kulinarnego ze swoich regionów, każdego można było nie tylko posmakować, ale też kupić. Wśród Wystawców należy wymienić: liczne stowarzyszenia lokalne i koła gospodyń wiejskich, a także przedsiębiorców i instytucje. Z gminy Wolanów wspaniałe stoiska przygotowali: KGW w Wawrzyszowie „Sami Swoi”, KGW w Bieniędzcach, KGW w Kolonii Wawrzyszów, KGW w Jarosławicach, Stowarzyszenie Inicjatyw Kulturalnych „Na Ludową Nutę” z Bieniędzc, KGW w Rogowej „ROGOWIANKI”, Pasieka Łukasz Murawski, Pasieka Edward Pysiak, Zakład Mleczarski FigAND Zakład Produkcyjny Leszek Figarski i Wspólnicy Spółka, Gospodarstwo Sadownicze Jacek Czajkowski. Z gminy Zakrzew stoiska przygotowali: Koło Gospodyń Wiejskich Zdziechowianki z Cerekwi, Koło Gospodyń Wiejskich „LuXbabki” z Kolonii Zakrzew, Super Babki z Jaszowic oraz Gospodarstwo Rolne Państwa Elżbiety i Wojciecha Pysiak. KGW Gzowice reprezentowało gminę Jedlnia Letnisko, Zespół Ludowy „Zaborowianki” gminę Orońsko, Lokalne Stowarzyszenie Kobiet ze Skrzynna gminę Wieniawa. Z gminy Jedlińsk stoiska przygotowały: KGW Mokrosęk, KGW Płaskowskie Raki, Stowarzyszenie Rozwoju Promocji Wsi Wsola i Okolic „Bądźmy Razem”. Gminę Gózd reprezentowało KGW Lipiny. Z Przysuchy przybyły KGW Dębiniarki oraz Stowarzyszenie Pszczelarzy Ziemi Przysuskiej. Stowarzyszenie Wrzosowisko reprezentowało gminę Przytyk. A Zrzeszenie Producentów Papryki RP reprezentowało partnera projektu – gminę Potworów. Z województwa

świętokrzyskiego przybyło LGD Razem na Piaskowcu. Z województwa łódzkiego LGD Dolina Pilicy oraz KGW „Wolanki” z Tarnowskiej Woli. Z województwa małopolskiego parterem projektu była LGD Korona Północnego Krakowa oraz LGD Dunajec – Biała. Nawet Koło Łowieckie „Szarak” z Radomia częstowało odwiedzających Festival pieczonym dzikiem. Na WOLANOW FOOD FESTIWAL nie mogło zabraknąć instytucji działających na rzecz rolnictwa: Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego oraz Radomskiego Oddziału KRUS. Na Festival przybyli również żołnierze WOT, którzy przygotowali stoisko informacyjno-promocyjne, na którym prezentowane było uzbrojenie i sprzęt będący na wyposażeniu Wojsk Obrony Terytorialnej. Stanowisko Ochotniczej Straży Pożarnej w Strzałkowie prezentowało sprzęt strażacki oraz zasady udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.

Bardzo atrakcyjną część Festivalu stanowiły pokazy Gwiazd Kulinarynych – Roberta Makłowicza, Pauliny Foremny oraz Elżbiety Bień. Każdy chciał spróbować jak smakują potrawy przygotowane przez Roberta Makłowicza, który dodatkowo bawił publiczność swoim humorem. Gość specjalny przygotowywał dania na bazie papryki zgodnie z tematyką imprezy Szlakiem Papryki Przytyckiej. Przepysznych potraw było tak wiele, że nie sposób spróbować wszystkich. W namiocie dobrych praktyk można było zobaczyć jaka był droga rozwoju tych, którzy już osiągnęli pewną markę w branży.

W ramach prowadzonych warsztatów można było obejrzeć jak gotuje Paulina Foremny – dziecięcy mistrz kuchni w czwartej edycji „Master Chef Junior”, a także restauratora - właściciela oraz Szefa firmy Camelot – Catering Elżbieta Bień.

W trakcie imprezy odbywały się konkursy. Jedną z licznych atrakcji Wolanow Food Festivalu był konkurs na najsmaczniejszą potrawę, w którym mogły brać udział podmioty niekomercyjne.

Ważnym elementem programu na dzień Festivalu był również jubileuszowy koncert Zespołu Wolaniani, występującego z góralskim Zespołem Watra. Zespół świętował 10-lecie istnienia. Otrzymał wiele nagród, w tym ufundowaną przez Wójta i Radę Gminy Wolanów.

Można było posłuchać również muzyki folklorystycznej w wykonaniu Zespołu Śpiewaczego Bieniędzice. Najmłodszy mogli skorzystać ze strefy zabaw dla dzieci oraz zatrzymać się w namiocie Gminnego Centrum Kultury w Wolanowie, w którym instruktorzy malowali twarze oraz zaplatali kolorowe warkoczyki. Można było wykonać pamiątkowe zdjęcie w fotobudce oraz sprawdzić swoje umiejętności lepienia z gliny wytwarzając swój produkt.

Koncert Zespołu MIG zakończył śpiewem dzienną część wydarzenia. Wieczorem publiczność rozkołysały taneczne rytmy Zespołu Fair Play i na koniec DJ Pawson zagrał dla wszystkich pod gwiazdami. Bawiono się aż do ciszy nocnej. To był bardzo udany dzień w Wolanowie, pełen wyjątkowych smaków i dobrego humoru.

8.3. Jarmark Ludowy „Tyndy Ryndy”

W dniu 14 lipca 2019 roku na placu Publicznej Szkoły Podstawowej w Bieniędzicach po raz dziesiąty odbył się Jarmark Ludowy „Tyndy – Ryndy”, połączony z obchodami jubileuszu 10 lecia Zespołu Śpiewaczego „Bieniędzice”. Jest to impreza cykliczna, która ma na celu krzewienie kultury ludowej i tradycji ludowych na terenach wiejskich. W programie jarmarku znalazły się następujące elementy: występy zespołów śpiewaczych, występy kapel ludowych, zabawy dla dzieci, atrakcje gastronomiczne, degustacja potraw regionalnych, zabawa na dechach. Gwiazdą wieczoru był zespół „Silvers”. W jarmarku wzięło udział 21 zespołów i kapel ludowych z regionu radomskiego. Uczestnicy wyrażają zapotrzebowanie na tego typu wydarzenia.

Impreza finansowana była z budżetu Gminy Wolanów, Samorządu Województwa Mazowieckiego, Lokalnej Grupy Działania „Razem dla Radomki”, Stowarzyszenia Inicjatyw Kulturalnych „Na ludową nutę” i Zespołu Śpiewaczego „Bieniędzice”.

8.4. 80. rocznica wybuchu II Wojny Światowej

Dzień 1 września 1939 r. na zawsze pozostanie w naszej pamięci, na chwałę Poległym i ku przestrodze dla przyszłych pokoleń.

W niedzielny poranek 1 września 2019 roku o godz. 4:45 minęła 80. rocznica oddania pierwszej salwy z niemieckiego pancernika Schleswig-Holstein w kierunku Polskiej Wojskowej Składnicy Tranzytowej na Westerplatte. Właśnie ten moment jest uznawany za symboliczny początek II wojny światowej, najbardziej krwawego konfliktu w dziejach ludzkości, który pochłonął miliony ludzkich istnień, w tym 6 mln obywateli Polski.

Dla uczczenia pamięci Poległych w czasie II wojny światowej Władze Gminy Wolanów zorganizowały uroczystości rocznicowe w miejscach pamięci Poległych i Pomordowanych w latach 1939 -1945: w Wolanowie, Mniszku, Waclawowie i na cmentarzu w Chruślicach. Pod pomnikami złożono kwiaty i zapalono znicze. W uroczystościach brali udział Przedstawiciele Rady Gminy wraz z Panią Wójt Ewą Markowską – Bzduchą oraz Mieszkańcy Gminy, którzy licznie przybyli oddać hołd Poległym Bohaterom. Szczególnym gościem był Pan Antoni Rutkowski - Żołnierz Szarych Szeregów i AK. Historyczną oprawę wydarzenia przygotowali nauczyciele historii, pasjonaci - Panowie Konrad Gałka i Paweł Marzec. Uczestnikom zebranych wokół pomników towarzyszyła

wzruszająca gra skrzypiec w wykonaniu Pana Krzysztofa Iwańczuka. Ksiądz Mariusz Chamerski przewodniczył mszy świętej oraz modlitwom.

8.5. Wigilia pod gwiazdami

Świąteczna, ciepła i radosna atmosfera zapanowała w niedzielę 15 grudnia przed budynkiem urzędu gminy. Mieszkańcy zgromadzili się, aby wspólnie uczestniczyć w "wigilii pod gwiazdami". Spotkanie rozpoczęła wójt Ewa Markowska-Bzducha witając Zgromadzonych, ksiądz Łukasz Gospodarczyk odczytał Słowa Ewangelii, a ksiądz proboszcz Adam Kuc poprowadził wspólną modlitwę. Wiersze o tematyce świątecznej recytowali autorzy: pan Henryk Siara i pan Henryk Defiński. Wspólnemu kolędowaniu przewodniczyły: Zespół Śpiewaczy Bieniędzice, Dziecięcy Zespół Ludowy Wolnianki oraz Dziecięcy Zespół z GCK. Przepyszne potrawy wigilijne przygotowały stowarzyszenia i koła gospodyń z terenu gminy. Oczy zebranych cieszyły, przepiękne ozdoby świąteczne przygotowane przez pracowników GCK w Wolanowie. W świątecznej scenerii, wśród blasku choinkowych

świąteczek Mieszkańcy gminy Wolanów dzielili się opłatkiem i życzyli sobie – zdrowia i radosnych świąt.

Podczas wigilijnego spotkania odbyła się również zbiórka pieniędzy na Hospicjum Królowej Apostołów w Radomiu. Mieszkańcy gminy Wolanów po raz kolejny pokazali swoje wielkie serca - zebrano 2 845,92 zł. Serdecznie dziękujemy Wszystkim Darczyńcom!

IX. Współpraca z innymi społecznościami samorządowymi

Poniżej wymieniono stowarzyszenia, w których Gmina Wolanów współpracuje na różnych płaszczyznach z innymi jednostkami samorządu terytorialnego.

Związek Gmin Radomka powstały w 1997 roku, zrzesza 6 gmin: Przysucha, Wieniawa, Wolanów, Przytyk, Zakrzew, Jedlińsk. Zadaniem Związku jest wspólne wykonywanie zadań publicznych w zakresie ochrony środowiska a w szczególności: opracowanie i realizacja programu retencji rzeki Radomki i jej dopływów; ochrona różnorodności fauny i flory; podejmowanie wspólnych przedsięwzięć z zakresu usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych oraz zanieczyszczeń stałych; tworzenie warunków do rozwoju turystyki. Od 2004 r. co roku Związek organizuje Gwieździsty Złot Rowerowy, z metą nad Zalewem w Domaniowie, w którym uczestniczą grupy szkolne z jego terenu.

W roku 2019 Złot odbył się w tradycyjnej formie i miał miejsce 14 czerwca w Domaniowie. 15 września podczas organizowanego przez Gminę Wolanów wydarzenia „Wolanow Food Festival” Związek Gmin jako partner projektu był fundatorem nagrody dla głosujących w konkursie kulinarnym na najsmaczniejszą potrawę festiwalu. W ramach swojej działalności w obszarze edukacji „Radomka” była organizatorem i fundatorem nagród w

konkursie pn. „Eko-ozdoby świąteczne” skierowanym do wszystkich szkół podstawowych z obszaru działania w pięciu kategoriach. Konkurs miał na celu edukację ekologiczną wśród dzieci i młodzieży szkolnej, a w szczególności w zakresie prawidłowego segregowania odpadów, rozpowszechnianie wiedzy odnośnie pozyskiwania surowców wtórnych, późniejszego ich wykorzystania, uświadamianie możliwości powtórnego wykorzystania zużytych materiałów (odpadów), propagowanie idei recyklingu, rozwijanie uzdolnień plastycznych z wykorzystaniem materiałów odpadowych w działaniach artystycznych. Finał konkursu odbył się 18 grudnia 2019 r. w Publicznej Szkole Podstawowej Mniszku. Związek Gmin „Radomka” ufundował nagrody dla wszystkich uczestników za pierwsze miejsce laureaci otrzymali 10 – calowy tablet, za drugie urządzenie wielofunkcyjne, za trzecie aparat typu polaroid. Pozostali uczestnicy odebrali nagrody pocieszenia w postaci bezprzewodowych słuchawek. Szkoła w Przysusze otrzymała projektor multimedialny z ekranem, szkoła z Mniszka zestaw krzeseł, PSP z Wrzосу kosiarkę spalinową, szkoła z Wieniawy i Bierwiec przenośne nagłośnienie, natomiast PSP z Zakrzewa bezprzewodowy mikrofon oraz głośniki do komputera.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Razem dla Radomki" (LGD) jest organizacją pozarządową działającą od 2008 roku w ramach europejskiego programu LEADER na rzecz rozwoju obszarów wiejskich sześciu gmin znajdujących się na południu województwa mazowieckiego: Jedlińsk, Przysucha, Przytyk, Wieniawa, Wolanów, Zakrzew. W prowadzonych działaniach LGD korzysta głównie ze środków finansowych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich i odpowiada za wdrożenie Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR). W roku 2019 Stowarzyszenie było partnerem Projektu „Wolanow Food Festival” Podczas wydarzenia LGD prezentowało trzy stoiska wystawiennicze: stoisko LGD „Razem dla Radomki” z produktami z Doliny Radomki, stoisko dobrych praktyk Unii Europejskiej oraz namiot warsztatowy z zakresu produkcji pszczelarskiej.

Stowarzyszenie Jednostek Samorządu Terytorialnego Na Rzecz Budowy Drogi Ekspresowej S 12 zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 25 października 2006 roku. Prezesem Stowarzyszenia jest Prezydent Miasta Radomia. Stowarzyszenie zrzesza jednostki samorządu terytorialnego z województwa mazowieckiego, łódzkiego i lubelskiego, tj. Gminę Miasta Radomia, Miasto Pionki, Powiat Zwoleń, Gminę Zwoleń, Gminę Opoczno, Gminę Przysucha, Gminę Wieniawa, Gminę Gózd, Gminę Gielniów, Gminę Wolanów, Gminę Orońsko. Głównymi celami Stowarzyszenia są: wspieranie idei samorządu terytorialnego oraz obrona wspólnych interesów podmiotów

będących członkami stowarzyszenia; inicjowanie, propagowanie, przygotowanie i realizacja na terenie zrzeszonych w stowarzyszeniu jednostek samorządu terytorialnego wspólnych przedsięwzięć służących rozwojowi współpracy samorządów na rzecz budowy trasy ekspresowej S12; koordynowanie i wspieranie współpracy na rzecz budowy trasy S12, realizacja innych przedsięwzięć promujących budowę trasy ekspresowej S12. W roku 2019 na terenie gminy Wolanów nie były realizowane żadne przedsięwzięcia w ramach działalności Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego jest samorządowym stowarzyszeniem gmin i powiatu powstałym w roku 2016, powołanym w celu wspierania idei samorządności lokalnej, ochrony wspólnych interesów, wymiany doświadczeń, promocji osiągnięć oraz koordynacji wspólnych przedsięwzięć i inwestycji, a także w celu pozyskiwania środków pomocowych skierowanych na rozwój obszarów miejskich oraz zwiększenia zaangażowania miast i ich obszarów funkcjonalnych w zarządzaniu środkami strukturalnymi UE w ramach perspektywy finansowej 2014-2020. Stowarzyszenie ROF swoim zasięgiem obejmuje łącznie 16 jednostek samorządu terytorialnego: miasto na prawach powiatu – Radom - miasto rdzeniowe ROF pełniące funkcję koordynatora projektu, powiat radomski, gminę miejską i wiejską Pionki, gminy miejsko-wiejskie Iłża i Skaryszew oraz gminy wiejskie Gózd, Jastrzębia, Jedlińsk, Jedlnia-Letnisko, Kowala, Pionki, Przytyk, Wierzbica, Wolanów, Zakrzew, Orońsko. Rok 2019 był w stowarzyszeniu rokiem bezskładkowym zgodnie z uchwałą Zarządu Stowarzyszenia Radomskiego Obszaru funkcjonowania, na terenie gminy Wolanów nie było również realizowane żadne przedsięwzięcie w ramach Stowarzyszenia ROF.

Podsumowanie

Szanowni Państwo,

Przedstawione w niniejszym opracowaniu dane są próbą zobrazowania Państwu stanu Gminy Wolanów na koniec 2019 r., próbą podsumowania zadań realizowanych przez Gminę w 2019 r. W tym miejscu warto zwrócić uwagę, że Gmina może realizować jedynie te zadania, na które zezwala prawo. Samodzielność gminy jest bowiem zdeterminowana przez prawo, którego konkretyzacją są dochody Gminy i jej wydatki. Te z kolei pokazują zadania Gminy. Raport ten jest przedstawiany Państwu po raz drugi. Jest w swojej objętości większy niż pierwszy raport za 2018 r., bo wiele się działo w Gminie Wolanów w 2019 r. Jednocześnie trudno zdecydować, które z ogromu zagadnień dotyczących rzeczywistości Gminy w nim ująć, a które można pominąć. A zależało mi na pokazaniu Państwu jak najwięcej, aby łatwiej było Państwu zrozumieć złożoną, obszerną działalność Gminy i dostrzec ogrom pracy włożonej w jej funkcjonowanie w 2019 roku.

Rok 2019 to również pierwszy cały rok mojej pracy jako wójta Gminy Wolanów. Jaki to był rok? Mam nadzieję, że lektura tego raportu Państwu odpowie. A ujmując w skrócie – był to bardzo dobry rok, a właściwie powinnam powiedzieć że wspaniały rok, jaki będzie bardzo trudno powtórzyć. Zrealizowaliśmy inwestycje za blisko 9 mln zł, pierwotnie zakładaliśmy że będzie to 6 mln zł. W założeniach te 6 mln zł inwestycji miało być między innymi finansowane długiem w kwocie 4,6 mln zł i skutkować deficytem budżetowym w kwocie 3,8 mln zł. A my zrealizowaliśmy 9 mln zł inwestycji, zmniejszając jednocześnie planowany do zaciągnięcia dług do 4 mln zł i zmniejszając deficyt budżetowy do 2,7 mln zł. A wszystko dzięki temu, że wykorzystując każdą pojawiającą się szansę pozyskaliśmy 3,7 mln zł bezzwrotnych środków zewnętrznych. Pomogła dobra koniunktura i niskie bezrobocie. Dodatkowo w wielu przypadkach obniżyliśmy wydatki bieżące względem planu, na przykład wydatki na oświetlenie dróg gminnych, wydatki na funkcjonowanie urzędu, wydatki bieżące w placówkach oświatowych, w ochotniczych strażach pożarnych, w dziale pomoc społeczna. Udało się również skutecznie zachęcić wielu Mieszkańców do podpisania umów na wodę i ścieki, tym samym zmniejszono straty związane z eksploatacją infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej. Oddaliśmy do użytku inwestycje oświatowe o wartości blisko 5 mln, poprawiając tym samym warunki nauki dla dzieci i młodzieży. Wybudowaliśmy trzy odcinki dróg asfaltowych o łącznej długości 1,7 km oraz utwardziliśmy destruktem 2,8 km, poprawiliśmy znacznie stan dróg nieutwardzonych. Po 22 latach od likwidacji przedszkola w

Chruślicach wyremontowaliśmy za ponad 0,5 mln zł budynek i uruchomiliśmy w nim pierwszy Klub Seniora w Gminie Wolanów. Wybudowaliśmy 6 odcinków oświetlenia ulicznego 2,8 km oraz wymieniliśmy wiele lamp na energooszczędne. Wybudowaliśmy 2 odcinki wodociągu o łącznej długości 1 km. Przeprowadziliśmy remonty świetlic w Mniszku, Jarosławicach i Młodocinie. Przeprowadziliśmy remonty budynków komunalnych, w tym mieszkalnych oraz remont pomieszczeń posterunku. Utworzyliśmy w Wawrzyszowie otwartą strefę aktywności – plac zabaw dla dzieci i urządzenia siłowni dla dorosłych. Przeprowadziliśmy przebudowę parku w Wolanowie. I wiele innych prac mających na celu poprawę jakości życia Mieszkańców Gminy Wolanów. Przedstawiam Państwu ten raport z wielką satysfakcją, zdając sobie jednocześnie sprawę, iż nie szybko zdarzy się znów tak dobry rok, szczególnie w obliczu konsekwencji pandemii z jaką mamy do czynienia w bieżącym roku w Polsce i na świecie.

Oczywiście przed nami niezmiennie wyzwania/problemy, wśród których najważniejsze sformułowano poniżej:

Gospodarka odpadami – drastyczny wzrost opłat i cen rynkowych za usługi odbioru i utylizacji odpadów, zmonopolizowany rynek RIPOK, zmony cenowe wśród podmiotów obsługujących małe gminy prowadzą do skokowego wzrostu cen w tym również dla Gminy Wolanów. Co skutkuje koniecznością pobierania znacznie wyższych opłat za gospodarowanie odpadami od Mieszkańców. Dodatkowo są Mieszkańcy nie zadeklarowani oraz zadeklarowani, ale zalegający z opłatami. Problemem są również dzikie wysypiska na terenie gminy. Być może zasadnym będzie uruchomienie gminnego PSZOK. Gospodarka odpadami jawi się jako zadanie Gminy o dużej niepewności w najbliższych latach.

Gospodarka wodna – rozwój infrastruktury wodociągowej na terenie Gminy nie nadąża za rozwojem sieci osadniczej, wielu Mieszkańców obecnych i planujących osiedlenie w bliskim czasie wnioskuje o budowę sieci wodociągowej. Dlatego w budżecie Gminy Wolanów na 2020 r. projektuje się nowe odcinki wodociągu w kilku miejscowościach. Problemem są przerwy w dostawie wody w Bieniędzicach, przy jednoczesnych znacznych stratach wody na tamtejszym wodociągu. Podjęto już szereg czynności w celu zaradzenia temu zjawisku. Generalnym problemem jest niski poziom profesjonalizmu w zakresie obsługi wodociągu gminnego, brak fachowych służb oraz urządzeń. Jednocześnie Gmina Wolanów posiada jedno ujęcie wody, na dziś wystarczające, ale fakt ten niesie za sobą określone ryzyka. Dlatego prowadzone są rozmowy pod kątem ewentualnego przekazania gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Wolanów profesjonalnym przedsiębiorstwom. Wyzwaniem

gospodarki wodnej jest również zachęcanie Mieszkańców do retencjonowania wody deszczowej.

Gospodarka ściekowa - Gmina Wolanów odprowadza ścieki do oczyszczalni w Wólce Domaniowskiej (tj. teren Gminy Przytyk) przez teren Gminy Wieniawa. Obecnie oczyszczalnia ścieków w Wólce Domaniowskiej wymaga pilnej modernizacji w celu dostosowania jej do ilości ścieków spływających do niej z podłączonych miejscowości na terenie trzech gmin – Przytyk, Wieniawa, Wolanów. Przewidywany koszt modernizacji to 15 mln zł (na trzy gminy). Do czasu modernizacji oczyszczalni nie ma możliwości podłączenia kolejnych odcinków kanalizacji do sieci. Co zamyka na chwilę obecną możliwość rozbudowy sieci kanalizacyjnej w zachodniej części Gminy Wolanów oraz w razie podjęcia budowy na podstawie posiadanych pozwoleń uniemożliwia pozyskanie środków zewnętrznych, ze względu na brak możliwości uzyskania efektu ekologicznego. Potrzeby w zakresie rozbudowy kanalizacji są ogromne na ponad 2 tys. gospodarstw domowych zaledwie 353 są podłączone do sieci kanalizacyjnej. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom obecnie projektowana jest budowa sieci kanalizacyjnej od strony Radomia oraz w najbliższym czasie uruchomiony zostanie program dofinansowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

Infrastruktura drogowa – niemal wszystkie gminne drogi publiczne nie mają wymaganej przepisami prawa szerokości pasa, co uniemożliwia uzyskanie zgody na ich utwardzenie asfaltem. Ponadto prawie żadna z gminnych dróg publicznych nie ma uregulowanej własności, co z kolei uniemożliwia pozyskanie środków zewnętrznych na ich budowę. W 2019 r. Gmina Wolanów przeprowadziła trwający 9 m-cy proces zasiedzenia w stosunku do dwóch dróg i w styczniu 2020 została uznana za ich właściciela. W 2020 r. będą prowadzone kolejne postępowania odnośnie kolejnych dróg. Przygotowywane są również przebudowy dwóch dróg w jedynej możliwej w przypadku braku pasa i własności procedurze ZRID (zezwoleń na realizację inwestycji drogowej), która jest długotrwała i kosztowna. Nadal nie uregulowano własności drogi na obszarze objętym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Mniszek, opracowanym w 2002 r. – brak zgody właścicieli 6 działek, trwają rozmowy. Wiele dróg ma wciąż nawierzchnię gruntową, która każdego roku wymaga naprawy. Dlatego słusznym wydaje się pójście w kierunku tańszego niż asfaltowanie sposobu utwardzania dróg, który jednocześnie będzie zapewniał dobrą nawierzchnię na dłużej niż coroczne wysypywanie kruszywem, a będąc tańszym umożliwi utwardzenie dłuższych odcinków. Z kolei poprawiający się stan dróg prowadzi do

pogorszenia się bezpieczeństwa pieszych w związku z nadmierną prędkością pojazdów. W bieżącym roku planuje się działania zmierzające do montowania progów zwalniających w niektórych miejscach.

Oświata – niezmiennie największym zadaniem/wydatkiem dla budżetu Gminy Wolanów jest oświata. W 2019 r. stanowiła 40% wydatków ogółem. Na 14,7 mln zł wydatków na oświatę subwencja oświatowa pokryła 64%. Pozostałe 36% (tj. 5,3 mln zł) sfinansowano ze środków własnych oraz uzyskanych dotacji. W 2018 r. 67% wydatków na oświatę sfinansowano z subwencji oświatowej. Mimo wielomilionowych inwestycji w infrastrukturę szkół nadal wymaga ona doinwestowania: wymiana ogrzewania w PSP w Bieniędzcach, wymiana instalacji elektrycznej w PSP w Sławnie, z biegiem czasu wymiana źródła ogrzewania w PSP w Wolanowie oraz w PPS w Wolanowie, wymiana okien w PSP w Mniszku, utwardzenie terenu przy PSP w Bieniędzcach i w Wolanowie, przygotowanie terenów sportowych przy PSP w Mniszku i Sławnie.

Infrastruktura społeczna - kultura – Gmina Wolanów ma nadal dość ograniczoną infrastrukturę o charakterze społeczno-kulturalnym, na którą składają się dwie świetlice (w Strzałkowie i Mniszku), świetlice w budynkach dawnych szkół w Wawrzyszowie i Garnie, filia biblioteki w Mniszku oraz zlokalizowane na niewielkiej powierzchni GCK i Biblioteka w Wolanowie. Rok 2019 r. przyniósł pozytywne zmiany w tym obszarze przygotowano do uruchomienia Klub Seniora w Chruślicach, przeprowadzono remont świetlicy w Mniszku, wykonano wiele prac w świetlicy w Młodocinie Większym, w Jarosławicach i Garnie wymieniono pokrycie dachowe na budynkach, w których funkcjonują świetlice. Przygotowano projekty wraz z pozwoleniem na budowę świetlic wiejskich w miejscowościach Rogowa i Kolonia Wawrzyszów. A obecnie trwają prace projektowe związane z rozpoczęciem największej inwestycji w tym obszarze tj. przebudową budynku dawnego GOK i strażnicy OSP w Wolanowie.

Rozwój centrów wsi – ważnym obszarem rozwoju lokalnego jest również tworzenie i rozwój tzw. centrów wsi. Współczesna wieś, która jest w znacznej mierze miejscem odpoczynku po pracy dla ludzi, potrzebuje takich miejsc. W Gminie Wolanów w większości miejscowości takie centra tworzą się przy świetlicach bądź placach zabaw, ale w wielu nie ma jeszcze takich miejsc albo są niewystarczająco wyposażone czy zadbane. W 2019 r. wiele takich miejsc zostało uporządkowanych czy doposażonych (teren boiska w Mniszku, OSA w Wawrzyszowie, park w Wolanowie, teren przy altanie w Jarosławicach, Zabłociu, w Wolanowie, plac zabaw w Kowalance, Kacprowicach), ale jest jeszcze wiele do zrobienia w

tym obszarze. Docenić należy tu aktywność poszczególnych sołectw oraz stowarzyszeń i KGW działających w sołectwach (doposażenie terenów rekreacyjnych z projektów realizowanych przez lokalne stowarzyszenia w Kolonii Wawrzyszów, Bieniędzicach, Wawrzyszowie).

Zasoby mieszkaniowe – wymagają pilnych remontów, ale problemem jest brak miejsca do przeniesienia lokatorów. W miarę możliwości finansowych planuje się remont budynku komunalnego w Młodocinie Większym pod kątem jego zamieszkania i remont budynku mieszkalnego za starym GOK w Wolanowie. W 2019 r. wykonano najpilniejsze prace – wymieniono pokrycie dachowe na budynkach mieszkalnych w Mniszku i w Garnie oraz wymieniono okna w części mieszkalnej starej szkoły w Wawrzyszowie.

Zagospodarowanie przestrzenne – zrealizowane na terenie gminy inwestycje drogowe o zasięgu centralnym – oddanie do użytku drogi ekspresowej S7 przyczyniły się do zmiany potrzeb w zakresie zagospodarowania terenów wzdłuż tejże drogi, dotychczas tereny rolnicze stały się dostępne i dobrze skomunikowane toteż są przedmiotem zainteresowania inwestorów. Jednakże zmiana ich przeznaczenia z rolniczego wymaga zmiany Studium uwarunkowań i kierunków przestrzennego zagospodarowania gminy (uchwała Rady XVII/104/2000 z dnia 23.06.2000 r.).

Powyższe nie wyczerpuje katalogu problemów, z którymi mierzy się Gmina. Wobec ograniczoności środków i nieograniczoności potrzeb – każdego dnia poszukujemy kompromisów pomiędzy tym co społecznie oczekiwane a tym co ekonomicznie uzasadnione. W ich rozstrzygnięciu pozostajemy otwarci na Państwa sugestie.

Łącząc wyrazy szacunku
Wójt Gminy Wolanów
dr Ewa Markowska-Bzducha

Spis tabel

Tabela 1. Gmina Wolanów – dane demograficzne	4
Tabela 2. Dochody Gminy Wolanów w 2019 r. (w zł)	10
Tabela 3. Wydatki Gminy Wolanów w 2019 r. według podstawowych grup wydatków.....	16
Tabela 4. Harmonogram spłaty długu (w zł).....	21
Tabela 5. Prognoza nadwyżki operacyjnej na lata 2021-2026.....	22
Tabela 6. Prognoza limitu zadłużenia Gminy Wolanów na najbliższe lata	22
Tabela 7. Środki zewnętrzne pozyskane przez Gminę Wolanów w 2019 r.	23
Tabela 8. Plan i wykonanie wydatków na przedsięwzięcia realizowane w ramach Funduszu sołectkiego w 2019 r.....	24
Tabela 9. Zadania inwestycyjne wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Wolanów na lata 2015-2022 zrealizowane w 2019 r.	28
Tabela 10. Zabytki wpisane do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków.....	34
Tabela 11. Gminne drogi publiczne na koniec 2019 r.	35
Tabela 12. Rejestr zawartych umów na dostawę wody	41
Tabela 13. Rejestr zawartych umów na ścieki	45
Tabela 14. Dane dotyczące infrastruktury oświetlenia dróg	46
Tabela 16. Realizacja Planu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wolanów w 2019 r.....	50
Tabela 17. Dane dotyczące realizacji programu usuwania azbestu w latach 2011-2017.....	51
Tabela 18. Cele, kierunki działań i wskaźniki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów w 2018 r. i 2019r.	55
Tabela 19. Cele, kierunki działań i wskaźniki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów w 2018 i 2019 r. w zakresie objętym Gminnym Programem Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii	58
Tabela 20. Cele, kierunki działań i wskaźniki realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wolanów w 2018 i 2019 r. w oświacie.....	67